الا اِنَّ اَولیاءَ اللّٰہِ لا خوفٌ علیہم ولا ھم یحزنون

الحمد للہ والمنۃ کہ ایں قصیدۂ لطیفہ و رسالہ شریفہ

از تصنیف منیف فریدالدہر وحید العصر فاضل یکتا۔ علامۂ بے ہمتا۔ واقفِ کنوز

معارف و حقایق کاشفِ رموزِ لطایف و دقایق۔ مسند آرائی احکام شریعت رونق

افزائے آداب طریقت بادہ پیمائے جامِ معرفت راہنمائے مقامِ حقیقت مرشد حقانی عالم ربانی

ابو حنیفہ ثانی محبوب حضرت محبوب سبحانی عزیز مصر شرف نالکی حضرت شیخ بابا

داؤد خاکی روح اللہ روحہ واوصل الینا فیوضہ وفتوحہ۔ موسوم بہ

حرز المحبین
فی تضمین
ورد المریدین

تضمین منظوم جناب عبد النفاد متخلص بہ قادری ابن غفران پناہ چو خستہ رحمت آلہ

فردوس مقر معرکشیں محمد اکبر غفر اللہ لہ وجعلہ من الآمنین یوم الفزع الاکبر فی الحشر

در ماہ محرم الحرام سنہ ۱۳۲۰ ہجری القدسی حسب فرمایش جناب مولوی عبد السلام رفیقی نورپوری

بمطبع نامی شمس الہند پریس لاہور باہتمام منشی شمس الدین شایق مہتمم طبع گردید

کتب ہائے ذیل از راقم بذریعہ وی۔پی طلب فرمائید

سورہ یٰسین جلی قلم مترجم بترجمہ اُردو منظوم ۔۔ ۔۔ ۔۔ ۔۔ ۔۔ ۳؍

سورہ رحمٰن ؍؍ ؍؍ ۔۔ ۔۔ ۔۔ ۔۔ ۲؍

سورہ ملک ؍؍ ؍؍ ۔۔ ۔۔ ۔۔ ۔۔ ۲؍

تحفہ آریہ۔ جواب سوالات آریہ صاحبان خیلے دلچسپ است اردو مولفہ رفیقی ثانی۔ ۲؍

ایک خط۔ بموجب تحریر اخبارات متعددہ خزینہ اخلاق وحکمت است اردو ؍؍ ا؍

چشمہ کوثر۔ شرح سورہ کوثر منظوم فارسی مصنفہ رفیقی اول ۔۔ ۔۔ ۔۔ ا؍

شجرہ طیبہ۔ حضرات رفیقیہ سُہروردیہ منظوم فارسی ۔۔ ۔۔ ۔۔ ا؍

حرز المحبین۔ مسدس ورد المریدین فارسی ۔۔ ۔۔ ۔۔ ۔۔ ۸؍

برائے تاجران نامدار کہ کم از کم مبلغ پنج روپیہ را رسائل مسطور طلب فرمائید
چہار آنہ فی روپیہ کمیشن مقرر است۔

راقم

محمد قاسم مسجد جامع۔ ڈلہوزی

(پنجاب)

دیباچہ اوّل

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

حمد لک یا من انت المراد من اسرار ورد المریدین ۔ شکر لک یا من انت الوقف علی انوار دستور السالکین ۔ وصلوٰۃ وسلاماً علے حبیبک الذی اوجبت حبہ علی العلمین وجعلت من المشتاقین و حرز المحبین ۔ و علی الہ واصحابہ واولیاء امتہ اجمعین

اما بعد پوشیدہ مباد کہ چوں ایں مخمس دلپذیر اختتام یافتہ بملاحظہ محققان وارباب فضایل وبزرگان روشندل کہ مقتدایان شریعت ومعتقدان طریقت را برا علمیت وافضلیت ایشاں اعتماد واعتقاد کلی است ۔گذارش

شده تصدیق محققانه و تحسین منصفانهٔ شان مصدّق و مسند گردیده آری۔

بیت

گرچه خود همه عیب ها بدین بنده درست
هر عیب که سلطاں بپسندد هنرست

اکنوں بر سنت سخنورانِ متقدمین و مدح سرایانِ امرا و سلاطین که قصاید و مدایح منظومه خود را سنجیدهٔ میزانِ عقل ساخته در محفل خاصِ ممدوح بامید حصولِ فیوض و فتوح میرسانیدند۔ این مدّاح خاکسارانِ شاهراهِ حضرات سلاطینِ اصحابِ صلاح و اربابِ فلاح خواست که این مدحت نامهٔ کرامت شمامه را در درگاهِ ممدوحِ عالی جاهِ خود گذراند حبّذا این ممدوح چه شهنشاهی و چه سلطانی است +

نظم

پیشِ آں سلطانِ دین است از گدا تا قدر تر
آنکه در دنیا شهنشه چوں جم و نوذر شده است

اوست سلطان تاج ذکرِ پاس انفاسش شده
چار ضربش چار تکبیرِ هر نفس گوهر شده است

سایهٔ حق است در عالم پناهِ عالمین
نور بخشِ مخلصاں همچوں شهِ خاور شده است

یافته هر کس بقدرِ همت از وے هر چه جست
قبلهٔ حاجات اگر میخوانمش اجدر شده است

انعام واکرام این زبدة الکرام دولتِ دنیوی و اُخروی ست - مدح پردازی این ذوالاحترام سعادتِ صوری و معنوی است ✦ مصرعه

دولت دریں سرا و گشائش ازیں در ست

باین امید این کتاب را در بارگاهِ آنجناب برائے قراءت و سماعتِ زائران و محبّان و مخلصان لحصولِ مرضاة اللہ و رسولہ وقف گذاشتہ بر حصولِ قبول چشم داشتہ اند ✦

نظم

اگرچہ مور قربان را نشاید	ملخ نزل سلیمان را نشاید
شنیدم کز غمش زارے بر آشفت	تنیده ریسمانے چند و میگفت
همیں بس گرچہ من کاسد قماشم	کہ در سلکِ خریدارانش باشم

توقع از خدامِ کرامِ این درگاہِ ذوالاحتشام آنست کہ حفاظت و حراست آں بمحبّت محبوبُ العالم واجب شمارند و از حضورِ پُر نور عنایت ظهور غائب و دور نگذارند و این را خزینۂ عنایاتِ سبحانی و گنجینۂ کرامات سلطانی پندارند و در دست بے ادباں و بے تمیزاں نسپارند - نظر بر تکریم ممدوح کرده این را بتعظیم دارند ✦

بنازم بسرمایۂ فضلِ خویش	بدریوزه آورده ام دستِ پیش

شنیدم که در روز امید و بیم	بدان را به نیکان ببخشد کریم
سپردم بحق مایۂ خویش را	که داند حساب کم و بیش را

مرا نیست از خود حسابے بدست
حسابِ من از اوست چندانکہ ہست

وَاُفَوِّضُ اَمْرِيْ اِلَى اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ بَصِيْرٌ بِالْعِبَادِ ۵

دیباچہ دوم

بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اِقتباس لمعاتِ سعادت از انوار سپاس حضرت سلطانی سزاست۔ کہ
تعمیل احکام طاعتش موجب فلاح جن و بنی آدم ہست و مقرب بارگاہ
قربتش مخدوم جہانیاں و محبوب العالم و تضمین صلواۃ و تحیت باشعار
ثنائے خدمتِ مخدومے رواست کہ تحصیل احترام خدمتش منصب اعلےٰ
و اعظم ہست و اظہار خاکیت در راہ عزتش افتخار ہر مکرم و محترم و شرح
شوق و محبت بمناقب آل و اصحابش بجاہست کہ باجتہادشان طریق
ہدایتش اکمل و اتم ہست و اخلاص و مودتِ شان حِرزُ المُحِبِّینَ مِنَ
الفِتَنِ وَالظُّلَمِ و نظم اقتدا و ارادت بہ تبعیت مشائخ و اولیائے امتش
زیباست کہ سلسلہ آداب و لایتش باستمساک شان محکم ہست و ذکر مدحتِ
شان وِردُ المُرِیدِینَ کجوامعِ الکَلِمِ وَجَوَاہِرِ الحِکَمِ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالیٰ عَلَیْہِ وَآلِہٖ

وَاَصْحَابِهٖ وَاَتْبَاعِهٖ وَسَلَّمْ **اَمَّا بَعْد** این ذرہ بیمقدار سراپا عجز و انکسار عاری از بضاعت جواہر سخنان نوادر عبد القادر متخلص بقادری ابن غفران پناہ و پیوستہ رحمت آلہ فردوس مقر درویش محمد اکبر غفر اللہ لہ و جعلہ من الامنین یوم الفزع الاکبر فی المحشر بر رائے ارباب علوم حقائق و معانی و اصحاب فنون دقائق و سخندانی روشن نماید کہ چوں سرشت و تخمیر فقیر از خاکِ پاکِ شاہراہ مقربان و خاصان حضرت صمدیت ہست و دولت نسبت خاکیت بر خاکسارانِ این راہ بوراثت یافتہ کہ والد مغفور این سراپا قصور عمر عزیز خود بزیارت قبور پر نور ارباب حضور گذرانیدہ سعادت دینی و دنیوی و صفائی ظاہری و باطنی حاصل نمود۔ لاجرم میل خاطرِ این مخلص جانی ہمیشہ بمناقب خوانی اولیاے ربانی بود۔ و بکرامت این گروہِ والاشکوہ باوجود نادانی دست در دامن مدحت سرائی ایشان دادہ گوے سخندانی ربود۔ تا آنکہ این قصیدہ شریفہ کہ منظومہ آن استاد لاثانی عالم حقانی ہست چند ابیات را در صورت تضمین آورد۔ باین امید کہ این تصنیف شریف بالتحقیق در حضور حضرت ممدوح قدس سرہٗ بدرجہ کمال قبولیت رسیدہ و حضرت مصنف اشارات بشاراتِ آن دیدہ و شنیدہ ہست۔ الحق آنچہ مشمول

کلام مقبول شود مقبول است ؎ **مصرع**

شبنم بآفتاب رسید آفتاب شد

بیت

مور مسکین ہوسے داشت کہ در کعبہ رسد | دست در بال کبوتر زد و ناگاہ رسید

غرض کہ چوں آن چند ابیات تضمین کردہ بملاحظہ بزرگان روشن قیاس و استادان سخن شناس رسید۔ مطبوع و مرغوب گردید۔ آں ہم اثرے از آثار قبولیت باطنی تصور کردہ استیلائے شوق و محبت دلی و جانی ہمتی وہمت آن ناظم ملک فصاحت و معانی جرائے بخشید۔ تا کہ تضمین این قصیدۂ متبرکہ از ابتدا تا انتہا بحسن اہتمام باختتام رسید۔ ورنہ یارائے این گدائے بے سر و پائے چہ بود کہ در بارگاہ والا جاہے سلطانے سخن رانی مے نمود۔ و سببے دیگر ہست آرے آں ہم کششے از جذبات کمندِ عنایتِ آں شہسوارِ سمندِ ولایت ہست کہ پیش ازیں در سن چہاردہ سالگیم در واقع روے داد کہ در صحن متبرکہ خانقاہ فیض پناہ حضرات نقشبندیہ علیہم التحیہ حبل متینی مدور گسترده مے بینم و نزدیک آں دو سہ کس ایستادہ بودند۔ یکے از ایشاں مرا در کنار بر داشتہ در میان آں حبل متین در آورد۔ باز بیرونم نکرد و دراں میان ترسیدہ ترسیدہ پرسیدم کہ ایں چہ معاملہ ہست۔

فرمود کہ این ریسمانِ حضرت بابا داؤد خاکیست شمارا درمیان آں گذاشتیم ازانجا کہ اخفر را زمانِ بے انتیازی بود۔ ازکدام بیدار دلی طلب تعبیر وتاویل آں ننمود۔ مگر کیفیت واقعہ ازلوح دل محو نگردیدہ گاہ گاہ بیاد مے آمد دریں ایام کہ خود را با رشتہ دُررِ لطایف آں غوّاص بحر معارف پیوند میداد سرِ رشتۂ تعبیر بدست خفیر افتاد کہ مصرع۔ عروۃ الوثقٰے وحبل اللہ بیاں زیں سلسلہ است‌ درست شد کہ بایں سلسلہ منظومۂ آں ناظم احکام یقین گردنِ بیانِ ایں کمترین پیوستہ بستہ بود +

بیت

وگرنہ من کہ ابن خاک باشم	کہ ازدیوار اورنگی نزاشم +

حبذا آں عالم عامل وعارف کامل کہ پرتوی از انوارِ توجہاتِ کمالاتش ذرّہ را خورشید صفت منور گردانید۔ سبحان اللہ تشریح دفتر کمالات وحالاتش چگونہ در تحریر وتقریر خواہد گنجید وآنچہ نگاشتہ مے آید گلی از گلزار وقطرہ از بحر زخار نگاشتہ باشند

شمۂ از نفحات حالات ونسمات کمالات حضرت مصنف رحمۃ اللہ

مخفی نماند کہ حضرت مصنّفِ ایں قصیدۂ لطیفہ ورسالۂ شریفہ آں فرید دہر ووحید عصر فاضلِ یکتا علامۂ بے ہمتا واقف کنوز معارف وحقایق کاشف رموزِ

لطائف و دقائق سند آرائی احکام شریعت رونق افزائے آداب طریقت باده پیمائے جام معرفت راہنمائے مقام حقیقت مرشد حقانی عالم ربانی ابو حنیفہ ثانی محبوب حضرت محبوب سبحانی عزیز مصر دولت ارشاد سلطانی مجمع فضائل و شرفنا کی حضرت شیخ بابا داؤد خاکی روح اللہ روحہ و اوصل الینا فیوضہ و فتوحہ از فضلا و نجبائے خطۂ کشمیر سرفراز و ممتاز بود در علوم عقلیہ و نقلیہ تکمیل یافتہ جاہ و حشمت و شان و شوکت ظاہری بکمال حاصل نمود و فرزندان بادشاہ وقت را باحترام و احتشام تمام درس میگفت۔ در بوستان کمالاتش بآبیاری اکرام و انعام سلطانی انواع گلہاے کامرانی مے شگفت۔ مگر بوئے از باغ معرفت و حقیقت نمے شمید۔ تاکہ نسیم سعادت ازلیش در وزید کہ بشرف خدمت آں سلطنت آرائی ملک معنی مملکت پیرائی اقلیم تقوے تخت نشین ولایت ہدایت تاجدار دیار سعادت ادیب مکتب شریعت و طریقت خطیب منبر معرفت و حقیقت ساقی سرمستان جام شہود حریف مقربان مقام محمود مست بادۂ فنا فی اللہ مرشد جادہ بقا باللہ دلیل سبیل قبول خلیل کعبہ وصول مخزن اسرار معارف مطلع انوار لطائف پیر دستگیر اصحاب ارادت و اخلاص امیر کبیر ارباب سعادت و اختصاص

نقشبند لوح روشنضمیری گنج بخش درماندگانِ فقیرے محبوب العالم سلطان شیخ حمزہ مخدوم کشمیری قدس اللہ تعالیٰ سرہٗ وافاض علینا برہٗ مشرف گردید جمال کمال جاہ جلال بے زوال رامشاہدہ نمود بیک بار ننگ وناموسِ وحشمت دنیائے فانی راپدرود فرمود خدمت حضرت مخدوم رادولت ابدی وسعادت سرمدی دانستہ جبالِ فضل وکمالات ازسر گذاشت چنانچہ کمر بستہ دامن زدہ پولہ کاہ بپا انداختہ آں شہسوار عرصۂ عرصہ ارشادرا وقتِ سواری پیش پیش سیرفت واز مردمان دیار روابنائے روزگار عارنے نمود مُدّتے درخدمتِ گذارئی آں محبوبِ حضرتِ باری بدینمنوال بسر برد تادرحلقہ بیعتِ آں سرحلقۂ اربابِ ارشاد درآمد چندگاہے حسب فرمان حضرت شیخ درسیر دہات وغیرہ اطراف گذرانید بعد ازاں بعرصۂ چہل اربعین بانزک سخن برخوردنی بقولات کوہے ونان جویں و آب خالص خلوت کشید تربیت ہا وتعلیمہا یافتہ بریاضتِ شاقہ مشغول گردید پس بفرمانِ مرشد بزرگوار بزیارت روضۂ متبرکہ حضرتِ مخدومِ جہانیاں قدس اللہ سرہٗ درقصبہ اُچّہ بطرف شہر ملتان تشریف برد از اولیائے آں دیار استفادہ فیض صوری ومعنوی کردہ براقرانِ دوران

سبقت نمود بعد زیارت مقامات متبرکہ وحصول فیوض وفتوح مشائخ
کرام چوں رجعت فرمود بمجرد ورود از حضرت سلطان العارفین خلعتِ
ارشاد یافتہ بر سجادہ شیخیت نشست ودر افادہ واضافہ خلق واجرائے
امرِ معروف ونہی منکر سعی موفور بکار برد مردمان بسیار را بدرجہ کمال رسانید
اکابرِ اولیائے ایں دیار از تربیت یافتگانِ آں جناب اند مثل قدوۃ العرفا
حضرت میر نازک نیازی وابو الفقرا حضرت بابا نصیب الدین غازی کہ
ہزاراں ہزار اولیاء مستفیدانِ ایشاں اند +

نظم

غازی از وے نصیب غازی شد	میر ازو نازکِ نیازی شد
گشت از یک نگاہِ او نوری	خواجہ مسعود شیخ پانپوری

وبا اولیائے کبار مثل سید السادات محبوب ربانی میر سید احمد کرمانی و
حاجی احمد قاری وبابا ہردی ریشی صحبت داشت واز میر سید اسماعیل
شامی اجازت سلسلۂ علیہ قادریہ حاصل نمود وایشاں را سندِ طریقۂ شریفۂ
سہروردیہ عنایت فرمود وصبیۂ عفیفہ صالحہ حضرت سید میر میرک اندرابی
در عقد نکاح آنجناب بود مے آرند کہ روزے حضرتِ محبوب العالم تنہا
در حجرۂ خاص نشستہ بودند وحضرت بابا داؤد خاکی از بیرون در بآواز مختلف

بی بی مریم نام
آں عفیفہ بودہ است
کہ بفرمان حضرت رسالت
پناہ صلی اللہ علیہ وسلم نکاح
وے ہمراہ حضرت بابا رحمۃ اللہ علیہ
شدہ ہست
لمحرہٗ

ومتنوعہ مکالمہ بشنید چونکہ بظاہر از بیرون درہیچکس در حجرہ خاص نہ درآمدہ بود حضرت بابا را حیرتے افزود در کشادہ جماعتے در غایت حسن وجمال در بحث وقیل وقال در حضور حضرت شیخ دید آنجناب عتاب کردند کہ در چنیں حالتے بے اذنِ ما در آمدن بعید از ادب ہست اینہا ارواح چشمہ سارا یند یا را نداز فرشتگاں واجنہ مستثنےٰ ہستند ان شاء اللہ بعد چند گاہ ترا ہم ہمتے بہم رسد کہ در منازل اینہا رفتہ حقائق مغیبات بر تو منکشف خواہد شد و آنہارا نیز فرمودند کہ ایں جوان فرزند گزین وجانشین من ہست برائے تربیت شما مامور شدہ ہمیں قدوم او شما را فیوض وفتوح حاصل مے شود آنگاہ حضرت بابا را کشف مغیبات بحصول پیوستہ با ارواح چشمہ سارہا صحبت میداشت وبتعلیم وتربیت آنہا میپرداشت دریں باب آنجناب از حضرت خضر علیہ السلام بخوبی اعانت میرسید وحضرت بابا ہردمی ریشی ہم امداد میفرمودند عاکہ حضرت بابا داؤد خاکی در کمالاتِ صوری ومعنوی یکتای زمان ویگانہ دوران بود تا اینکہ امامِ اعظم ثانی خطاب یافت وقتیکہ مولانا قاضی موسیٰ از دست یعقوب خان چک بدرجۂ شہادت رسید حضرتِ بابا در حقِ چکان دعاے بد فرمود واز بشارت حضارتِ آن قوم

بے بصارت بمردم اشارت نمود پس بذات والاصفات باتفاق حضرت جامع الکمالات شیخ یعقوب صرفی رحمۃ اللہ علیہ بہمراہی چند کس از نامداران شہر بطرف دہلی تشریف فرما شدند و در انجا اکبر شاہ را بابت تسخیر کشمیر ترغیب نمودند و عہد نامہ را موثق فرمودند در آں شرطہا مرقوم شدہ از انجملہ یکی (۱) آنکہ حاکمان وقت در امور مذہب و قیمت غلات بوجہے متعرض نباشند۔ دوم (۲) آنکہ غلام و کنیزک از مردمان کشمیر معمول ندارند سیوم (۳) آنکہ مردمان کشمیر از تکالیف شاقہ و بدعات مختلفہ مرفہ باشند چہارم (۴) آنکہ امرائے کشمیر کہ فی الحال مصدرِ فسادِ و عناد ہستند در کارہائے ملکی و مالی دخیل نباشند فقط۔ وقتیکہ لشکر ظفر پیکر جلال الدین اکبر بطرف کشمیر روانہ شد حضرت بابا برائے زیارت مشائخ باز بملتان تشریف بردند چوں بعد حصول سعادت زیارت بجانب کشمیر روے آوردند در اثنائے راہ اعتدال طبیعت ایشاں راہ اختلال گرفتہ بمجرد ورود ایں دیار دوم ماہ صفر سنہ ۹۹۲ھ راہ سفر شاہراہ وصال محبوب لایزال پیمودند۔

تاریخ

سال تاریخ او نوشت قلم		روئے جنت بدید شیخ امم

قادری نیز شیخ ہادے دیں		بہر تاریخ او نمود رقم

اولاً دفنگاہ آنجناب در قصبۂ اسلام آباد بود ثانی الحال بشہر آوردہ در مقبرۂ متبرکہ حضرت مرشد بزرگوار مدفن ایشاں گردید صاحب تصانیف عالیہ بود سوائے ایں رسالہ شریفہ و شرح آں دستور السالکین بسیار نسخہا مثل قصیدہ جلالیہ کہ در مناقب حضرت مخدوم جہانیاں سیّد جلال الدین بخاری قدس سرہٗ مذکور ہست و قصیدہ لامیہ کہ در حالات حضرت شیخ بابا ہردی ریشی رحمۃ اللہ مسطور ہست و قصیدہ غسلیہ و رسالہ ضروریہ مع شرح آں مجموعۃ الفوائد وغیرہ از تصنیفات آنجناب ہست۔ امّا ایں قصیدۂ متبرکہ از مصنفاتِ ایشاں مخصوص و ممتاز ہست چیزے از فضایل آں نقلم آوردن مناسب دیدہ بداں مے پردازم ؛

حرفے از دفتر فضائل و داستان مراتب ایں قصیدۂ شریفہ بطریق اجمال مے گوئید

بدانکہ مخلصان سخن طراز و مریدانِ نکتہ پرداز مناقب و مدائح مرشدان و مشائخِ کرام بعد انتقال ظاہری ایشاں تصنیف نمودہ اند و تشریح حالات

وکرامات ایشاں بواسطۂ سماعت ومنقولات ومحققات پیشین تحریر فرمودہ اند الحق مصنفات ہمہ ہا محقق ومصدق اند اما۔ ع

شنیدہ کے بود مانند دیدہ

حبذا ایں منظومہ البیت مصدر فیض قدم بحا الحکم ھدایۃ المخلصین دستور السالکین حاز المحبین المسمی بوردالمریدین کہ در حین حیات ظاہری حضرت ممدوح منتظم شدہ وآنچہ از حالات کمالات وکرامات آنجناب دراں مندرج گردیدہ دیدہ ومعائنہ حضرتِ مصنف ہست چنانچہ خود میفرمایند چوں در بعضے مقامات چناں دیدم کہ مولفان بعضے کرامات از زبان راویاں وناقلان شنیدہ در کتاب آوردہ بودند در خاطر من چناں خطور کرد کہ اگر من چیزے از کرامات شیخ خود نویسم ہمہ بچشم خود دیدہ وبگوش خود شنیدہ خواہم نوشت تاوقتیکہ از عنایت حق تعالےٰ توفیق گفتن ایں قصیدہ یافتم ونمونہ از کرامات ومقاماتِ او دراں مندرج کردم انتہیٰ ونیز حضرت محبوب العالم بمطالعہ ایں قصیدہ غرا بر حضرت ناظم ابسیار مسرور شدہ بشارت قبولیت آں نزد مشایخ سابقین ومژدۂ حصول فیوض کثیرہ دادہ اند در شرح ایں بیت ۔ ے

این گواہی گو بہر محضر دہید ای جن و انس	کین فقیر از جان مرید آن نکو محضر شدست

میفرمایند کہ حضرت مخدومے مدظلہ دام برکاتہ علینا این فقیر را در گفتن
این قصیدہ بشارات دادہ اند یکے ازاں این ہست کہ میفرمودند کہ من در
واقعہ دیدم کہ مشایخ این سلسلۂ مبارکہ کہ با جمعے از اولیاے دیگر جمع
شدہ روح ترا بتعظیم در دایرہ خود بنشاندند و ترا دعاے فراوان کردند خصوصًا
این بیت تو یعنی بیت این گواہی گو بہر محضر دہید تا آخر بسیار قبول کردند و گفتند
کہ اعتقاد مرید بباید کہ چنیں باشد تا مراد حاصل شود و ظہور برکات این
اظہار عقیدۂ تو در تو حوالہ بزمان آیندہ کردند باز آنحضرت مدظلہ فرمودند
آنچہ امکان شود فکر کردہ درین زیادتی کن و منتظر برکات این باش۔ و
عجب مپندار۔ نشنیدۂ کہ شیخ سعدی شیرازی رحمۃ اللہ علیہ چوں این بیت
گفت یعنی

بیت

برگ درختان سبز در نظر ہشیار	ہر ورقے دفتریست معرفت کردگار

یکے از صلحاے آں وقت دید کہ طبقہاے نور از آسماں نثار مے آید۔ و بر
شیخ سعدی می افتد رسید کہ این عطیات بسبب چہ یافت جواب بشنید
کہ بسبب فلاں بیت کہ او گفتہ بدرگاہ حق قبول افتاد من فقیر ور آنوقت

کہ این قصیدہ بعرض مخدومے رسانیدم۔ چہل بیت بود۔ بعد ازاں
چوں نفس مبارک آنحضرت بر زیادتی افتادمن برعایت آں نفس
مشغول شدہ تفکر کردہ قریب چہار صد و پنجاہ بیت تمام شد انتہے در اینجا
سخنے از شمارہ ابیات درمیان آمد۔ ان شاء اللہ در خاتمہ این رسالہ
مشروح شود و در شرح این بیت میفرمایند ÷ **بیت**

ہم بود نامش سرّ البحر الحکم کز فیض او	میوہ زار اعتقاد بر مرید انظر شدست

کہ یکبارے در ماہ رمضان بحکم آنحضرت چند روزے بخلوت نشستہ بودم
ہمدراں خلوت فکر نظم این قصیدہ بر دل وارد شد ہر چند سعی دفع آں
خطرہ کردم بخوف آنکہ در وظیفہ ذکر و تلاوتِ آں قصور شود ہرگز میسر نشد
پس در اندک فرصتے قریب چہل بیت قصیدہ نوشتہ بگوشہ ماندم و استغفار
کردہ بشغلِ معہود مشغول شدم بعد پانزدہ روز حضرت شیخ فقیر را در زاویہ
خود طلبیدہ بردند آں مسودہ بعرض رسانیدم آنحضرت بتحسین بلیغ سرافراز
ساختہ فرمودند کہ قبل ازیں در نزدیکی من ترا در واقعہ دیدم کہ در باغے
تربیت بعضے درختان نو نشاندہ میکردی و زمین تہ پائے ایشاں نرم
میساختی گاہے آب میدادے من در فکرِ تعبیر آں بودم کہ اکثر اینچنیں درختان

عبارت از سالکان و مریدان ہیباشد آناکدام کار از دست او آید کہ سبب
ترقی ایشان گردد و حالا در دلِ من افتاد کہ این نظم تو ترقی بخش مریدان
و محکم سازندۂ عقیدۂ ایشان خواہد بود ان شاء اللہ تعـ ۔ و در این نظم
برکات ہست ہا ترا و ہم سائر مریدان را زنہار در زیادت آں کوشش
کنی و مریدان را فرمودند کہ شما ہمہ بنویسید و یاد گیرید و دائم بخوانید و میفرمایند
کہ مراد از نظم این قصیدہ بشارت ہا بعضے از زبان شیخ بود و بعضے از زبان
برادرانِ طریقت مسموع افتادہ بلکہ نویسندہ و خوانندہ و شنوندۂ آں ہم
بشارت یافتہ اند کہ روزے بعضے از مخلصان در مجلسِ شریف و محفلِ
منیف آن حضرت در صددِ کتابت و قرأت این قصیدہ بودند و بعضے
آنرا با شتیاقِ تمام گوش مید اشتند آنحضرت فرمودند کہ زنہار این مشغولی را
نوعے از طاعت انگاشتہ باشید زیرا کہ درانوقت مرا چنان نمودہ میشود کہ
رحمت بر شما بسبب این شغل ہیبارد چہ بر کاتب و چہ بر قاری و چہ بر سامع
این لفظ مبارک موافقِ این مضمون ہست عند ذکر الصالحین تنزل
الرحمۃ و بآنچہ فرمود حضرت رسالت پناہ صلے اللہ علیہ وسلم بعد شنیدن
قصیدہ بانت سعاد انا ضامنٌ لقائلھا و سامعھا و کاتبھا و حافظھا

بدخول الجنۃ انتہٰی۔ الغرض کہ فضیلت و مرتبۂ این قصیدۂ شریفہ از تحریر
وتقریر افزون آمدہ بر مخلصان و محبان حضرت محبوب العالم لازم است
کہ بنا بر تسلیم حکمِ آنجناب در کتابت و قرأت و سماعت و حفاظتِ این کتاب
باُمید و فور ثواب مشغول باشند و این را در ہمہ اوقات ورد المریدین
و از ہمہ آفات حرز المحبین دانند و از تضمینِ این کمترین ملالت گزین نشوند
اگرچہ تصنیفِ این ضعیف قابلِ تحریر و تقریر ارباب کمالات زمان نباشد
مگر از اخلاق کریمہ و اشفاق عمیمۂ ایشان کہ در شان مدحت سرایان حضرت
سلطانی مبذول و معمول میدارند اُمید وار ہست کہ باُدُرر غُرر اشعار
آن گوہر بار نظمِ این خاکسار چون رشتۂ تار مبشمارند و با گلدستہ ہائے
نکات برجستۂ آن باغبانِ معانی سخن رانی این مملوے نادانی بمنزلۂ
گیاہے کہ بستہ گلدستہ باشد مے انگارند و پیوند رشتہ و گیاہ با گوہر و گلدستہ
پیوستہ میدانند و سخن از استخفاف و استحقار بدین ذرّہ بیمقدار نرانند

بیت

گر نیست جمال و رنگ و بویم	آخر نہ گیاہِ باغ اویم ❊

از انجا کہ نسیمِ عواطفِ سلطانیہ بر سر شگفتہ دلان کرامت و خار صفتان

ندامت پیوستہ در روز بدن ہست چوں من گیاہے ہم در صف گلہائے
باغ قبول موصول شد و در نظر ہر مقبول مقبول ؎

زانکہ کہ ترا بر من مسکین نظر است
گر خود ہمہ عیبہا بر بندہ در است

آثار رم از آفتاب مشہور تر است
ہر عیب کہ سلطان بپسندد ہنر است

وَاللّٰہُ الْمُسْتَعَانُ وَبِاللّٰہِ التَّوْفِیْق

افتتاح مخمس دلنشین حرز المحبین تضمین قصیدہ فیض آگین
ورد المریدین مشتمل بر تشریح بعضی مقامات و کرامات حضرت
سلطان العارفین رحمۃ اللہ علیہ و علی من تبعہ الی یوم الدین

شکر للہ سایۂ لطف حقم بر سر شد است
شکر للہ دولت سلطانیم یاور شد است

شکر للہ پایہ ام بر تر زماہ و خور شد است
شکر للہ حال من ہر لحظہ نیکو تر شد است

اشیخ شیخاں شیخ حمزہ تا مرا رہبر شد است

با امیر حمزہ عم پاک ختم المرسلیں
غزوہ ہا بشنیدہ و باشی جہاد دین ہمیں

نسبت کامل نمودہ حاصل آں شیخ کریں
یافت چوں ہمنامی آں غازی نامی ہمیں

پہلوانے در جہاد نفس نرو اور رشد است

تا کمندِ جذبِ عشقش دل بسوی خویش برد	۳	از سرِ همت قدم اندر طلب محکم فشرد
چند اندر رهِ قربِ خدا اکثر رهنورد		والذین جاهدوا[1] خوانده چو سعی و جهد کرد
حق نمودش راه پس هادی بحر و بر شده است		
بوالهوس هرگز نه اندر رازهای مکتتم	۴	که شود قصرِ طلب بی استقامت منهدم
الله الله شیخ ما از روی حکم فاستقم		استقامت چون نمود اندر عمل در ما علم
علمِ ما لم یعلمش حق داد دین پرور شده است		
تا ز انوارِ علومِ معرفت افروخت چهر	۵	بر سپهرِ علم و عرفان است ویش همچو مهر
هیچ دانی چون سبق برده ز استادانِ دهر		چون خدا علمِ لدنی[2] کرد تعلیمش ز مهر
بهرِ اسرارِ الهی عالم امهر شده است		
چونکه علام الغیوبش[3] داد این علم و ادب	۶	روشنش چون روز بشد معنیِ رؤیای شب
همچو یوسف گشت در مصرِ معانی منتخب		مشکلاتِ واقعاتِ سالکان زین سبب
پیش او تعبیر کردن اسهل و ایسر شده است		
ساخت ز آیاتِ کلام الله زیب و گمان	۷	مخزنِ اسرارِ دل را مطلعِ انوارِ جان
در معانی و نکاتش بسکه شد تفسیر دان		روشنش انوارِ قرآن[4] گشت هم اسرارِ آن
هم خواصش دید و هم الفاظ آنش از بر شده است		

[1] والذین جاهدوا فینا لنهدینهم سبلنا یعنی آن کسانیکه مجاهده کنند در طلب ما [illegible] راه خود بر ایشان تا [illegible] اینجا باشیر [illegible] مرید صادق در ابتدا در راه [illegible] صادق و العباد [illegible] والذین جاهدوا فینا قدم [illegible] تقصیر [illegible] بکنند ضربات [illegible] و نفس [illegible] طلب [illegible] لنهدینهم سبلنا دل [illegible] حضرت [illegible] واصل [illegible] جان [illegible] دیگر است [illegible] مجذوب باشد المجذوب [illegible] و مجذوب مطلق دیگر ۱۲ شرح

[2] بدانکه علم تعبیرات و وقایع هم از علوم لدنی است که جز بتعلیم علام الغیوب حاصل نمیشود کما قال الله تعالی در سوره یوسف رب قد آتیتنی من الملک و علمتنی من تاویل الاحادیث ۱۲ شرح

[3] و این نیز از قبیل علوم لدنی است ۱۲ شرح

۸

چونکه در احکام شرع از استقامت شد محمد
از چنین اقوال و افعالش بدان ای معتقد
بازه در آب ورع آمد ز همت مستعد
او شریعت را ست ناصر در طریقت مجتهد

بهر اسرار حقیقت صدر او مصدر شده است

۹

حق شناسی را طلب بنمود اندر راه دیں
محو نور حق شد الحق در مقاماتش ببیں
تا بر و انوار و اسرار حقائق شد مبیں
با ریاضت ساخته علم الیقین[۱] عین الیقین

پس هم از حق الیقین[۲] از لطف حق ور شده است

۱۰

چوں قیام شب بود مسنون ز ختم المرسلین
لاجرم از بهر تبعیتش آں شیخ دیں
گر قم اللیل فخاطب بد ز رب العالمین
در ریاضت سالها ننهاده پهلو بر زمیں

حاصلش ایں رتبه شد چوں ذکر[۳] او مشهر شده است

۱۱

گر بشر آمد بصورت لیک در معنی عیاں
بیں که بالاتر ز کاخ چنبر هفت آسماں
پایهٔ شیخ است برتر از مقام قدسیاں
بود مرغ روح او را منظر عرش آشیاں

پس بدینا بیقرار از شوق آں منظر شده است

۱۲

پا کشید از فرع سوے حق بگام اصل رفت
تا نظر مرغ دلش را سوے بام اصل رفت
نے ز دست همتش هرگز زمام اصل رفت
باز براں در سلوک او فنا تا مقام اصل رفت

از جناح جذبه چوں ببال و پر شده است

---

[۱] علم الیقین آن باشد که بدلالت و آثار وجود دوست و کمال او را دانستن عین الیقین ... آنها جمال دوست دیدن حق الیقین ... محو شده عین ... مضمون شرح

[۲] ... از ... مستغرق ... شده ...

[۳] ... شرح

	۱۳	
کرد چوں طی مقامات رہ تقوا و بر بین ز خود پرواز او سوئے خدا مقتدر		شد بقربت در مقام لی مع اللہ مستقر طیر و طور جن و طور نفس و کلب و روح و سر
ہم خفی کردہ بغیب الغیب ہم اطیر شدہ ست		
چند آں رہنما و مرشد راہ قدم لیک از راہ علو منزلت بیکیف و کم	۱۴	گرچہ اندر عالم ناسوت میدار و قدم سیر کردہ عالم ملکوت را جبروت ہم
باز در لاہوت مرغ جان او اسیر شدہ ست		
چوں حجاب ما سوائے پیر ابشگافتیم در رہ دریافت حالات او بشتافتیم	۱۵	فانی از خود گشتہ در کوئے غیرش تافتیم ما نشان سیر محبوبی ز سیرش یافتیم
زانکہ کشفش از عبادت بیشتر مظہر شدہ ست		
فیض ارباب سلاسل شامل احوال اوست بین سلوک نقشبندیہ عیان از اشغال اوست	۱۶	کہ مطابق باہمہ اہل طرق افعال اوست ہوش در دم خلوت اندر انجمن ہم حال اوست
او مربی ہم بخلوت ہم بصحبت در رسد ست		
ہوش در دم شد اشارت از حضورش با خدا گوش ہوش ار در مقامانش نہی دانی دلا	۱۷	باز با آگاہی از غیر خدا بودن جدا ہوش چہ بود دست دیدار شہودش دلربا
دیدہ سر چونکہ با بے بصرش مبصر شدہ ست		

۱۳ درین بیت اشارت است بہ اطوار سبعہ کہ عبارت از طور النفس طور القلب طور الروح طور السر طور الخفی طور غیب الغیب ۱۲ شرح [illegible]

۱۴ [illegible] ۱۲ شرح

۱۵ [illegible] ۱۲ شرح

۱۶ ہوش در دم خلوت در انجمن [illegible] ۱۲ مصنف

۱۷ ہوش در دم [illegible] ۱۲ مصنف

ساخت نامشغول مولی وحدت اندر کثرتش	۱۸	میکند محو تجلی خلوت اندر صحبتش
در شهود و معرفت بنگر علو همتش		عارف ست و کائن و بائن ز سر وحدتش
	نیست مبالغ صورت چیزیکه مستکثر شد است	
ای ز یاجوج شیاطین در دلت گر ہست است	۱۹	ور ہجوم وسوسہ اندیشہ ات از آفت است
از رہ اخلاص سر وسویش کہ صاحب ہمت است		مخلصان را صحبت او موجب جمعیت است
	تا بیانرا صحبت او سد اسکندر شد است	
اوست خسرو سلطان لباس سلطنت بشگافت لیک	۲۰	اوست خورشید طریقت روز شهرت تافت لیک
اوست شیخ وقت از دعوی برون بشتافت لیک		سالہا شد رخصت ارشاد و بیعت یافت لیک
	محترز از شیخی و بابائی و لنگر شد است	
خود بدان ای مدعی در بند شهرت چیستی	۲۱	دعوی ارشاد داری لایق آن نیستی
ترک دعوی مشیخت بین از و تو کیستی		بیشتر خواہد ملومی و خمول و نیستی
	گرچہ اندر عالم ارشاد سر دفتر شد است	
طالبانرا از ارادت ہست مطلب با حصول	۲۲	توبہ از صدق دروں مقبول ارباب وصول
لاجرم آمر شد آداب و اخلاق رسول		تائبان صادقانرا میکند توبہ قبول
	طالبی کو یافت زو تلقین ذکر اذکر شد است	

لہ کائن و بائن از دو بیت مولوی جامی واضح تو انرا شد سہر کہ حق دا و نور معرفتش کائن و بائن تو وصفش ظاہر او بخلق پیوستہ باطن او ز خلق بگسستہ معنے کائن و بائن ازیں دو مصرع روشن ہست ۔ ۱۲ مضمون شرح

لہ شیخ و بابا ے نام بزرگان و لنگر خانقاہ شیخ و بابا گفتن و لنگر داری شال شیخ نامان داری زبان گرفتہ ۱۲ مضمون شرح

طالب کو ساخت حاصل نسبت آن نامدار	شد بہمین تصرفش اندر مطالب کامگار
زانکه با اوقات مضبوط ست دلیل و نهار	ورد و ملک او دعاهای معظم بیشمار
هر که ورد از وی حواله یافت مستنصر شد است	
بی بدل شیخی است خصم او بتبدیل است لیک	فیض او بارست منکر غیر تحصیل است لیک
پرتوش پرماست در چشم عدو میل است لیک	آفتاب عالم ارشاد و تکمیل است لیک
ناقص از نقصان خود خفاش وش اعور شد است	لقب هر که کور چشم
عندلیبم شکر لله مسکنم گلشن شده	یعنی گلریز از کشمیر است جای من شده
گلعذار من کز و چشم جهان روشن شده	کشور کشمیر او را مولد و مسکن شده
مولد این مخلص او هم همین کشور شد است	
شرط لایق بود نعم یکسو شهید الجن والانس	آگه از الطاف آن شاهنشهید الجن والانس
از ارادتمندیم چون آگه شهید الجن والانس	این گواهی گو بهر محضر شهید الجن والانس
کاین فقیر از جان مرید آن نکو محضر شد است	
پیر من کامد بملک حق شناسی خضر کیش	پیشوا او اند اهل حق براه معنویش
راست کرداری بحق دانی است برهان قویش	پیر من حقانی است و هست لازم پیرویش
زانکه از بهر سلوک راست چون مسطر شد است	

پیش ازین در ان بندہ ہم ہرگز نمی پنداشت کس تا ارادتمندیم شوریش بخاطر گشت و بس	زانکہ بر آئینۂ من زنگ غفلت بود و بس وقت بیعت چون ید بیضا ازین عیسی نفس
داد و ستنم در زمان ان بندہ وا نور شدہ ست	
پیشتر گر بندہ بر سر تاج شاہی می نہاد لیک اکنون آن شہ ارشاد از روی داد	در لباس فاخر ار چہ انفاقش می فتاد این کلاہ پوستین و خرقہ پشمین کہ داد
بندہ را بہ از قبای شاہی و افسر شدہ ست	
نے کشتم از پنجہ حرص و ہوا رنج و الم کہ ز موسی شوکتان اندر سلاحم چیست کم	ور ہجوم لشکر فرعون نفسم نیست غم در جہاد نفس شد چون جبہ این خرقہ ام
این عصا چون نیزہ وان طاقیہ مغفر شدہ ست	
در صف مردانم از مردانگی جرأت فزود از سر امداد و ہمت در زرہ اکرام و جود	زانکہ آن سلطان ملک ورع و تقوی نمود آن مصلا و عبای فقر کان لطفم نمود
بہر جنگ نفس ہمچون قیزم و بختر شدہ ست	
بسکہ فیض آن شہ ارشاد در عالم ورود در جہاد نفس و اندر جنگ ابلیس عنود	شد ز تعلیم دعا و ذکر و اوراد و درود وردکان کردہ حوالہ ذکر کان تلقین نمود
آن کمان و تیر و این شمشیر با جوہر شدہ ست	

باید دانست کہ مصراع معنی دار
مصرع قصیدہ از جا بطریق شرح انرا قابل
ہم خود صاحب قصیدہ از ترکیب چنانکہ شرح
قصیدہ کردہ است قابل ان انجا اندر ترتیبی کہ
ازین تضمین واقع شدہ مطابق موافق شرح
و دیگر مقامات ہست کہ حالات ایشان
کہ انجا بیان بست خاصہ خود نمودہ
اندر انجا خاصتہ قابل ہر مصرع ایشان
و بجای آن آخر قافیہ مصرع اول بیت
قصیدہ ہم متکلم
باشد انجا ہم
این طور بہ نوع آمدہ دلیل
آن شرح مصنف آنحضرت ست و نفی
آن شرح قصیدہ دلیل مضمون
کا و مصرع قصیدہ ۱۲ مضمن
مصرع مضمن آمدہ ۱۲ مضمن
مصرع دست داد کنایہ از حاصل شد
مصرع اول است ۱۲ مضمن
وستم متعلق بمصرع
تیز رفتار ۱۲ حاشیہ شرح
قیزم ناقہ ۱۲ مضمن
بختر زرہ و ماننده سلاح ۱۲

اشارتے باآنکه حضرت شیخ ممدوح را تربیت و خلافت و اجازت
از مخدوم سید جمال الدین بخاریست که وے خلیفه خانوادهٔ مبارکه
جامعهٔ قطب عالم حضرت مخدوم جهانیان بوده و بر از او صاف ایشان قدس اسرارهم است

آنکه اندر راهِ ارشاد و هدایت زین نسق	طالبان گیرند از تعلیم و تلقینش سبق
آنکه فرموده مرا زین تربیت در دین حق	او بارشادِ رهِ شیخ المشایخ قطب حق
بندگی سید جمال الدین بحق رهبر شده است	
سید السادات پیر کامل پاکیزه خو	آنکه در معنی و صورت نسبتش آمد نکو
آنچنان کز بیعت او شیخ باشد فیض جو	وے هم از ارشاد قطب عالم و نواب او
در میانِ مرشدان سلسله مفخر شده است	
آنکه از سر دفتر ارباب ارشاد و ادب	بود الحق از شیوخ سهروردی منتخب
کیست میدانی دلا آن سیدِ والا نسب	آن بخاری نسبت و سید جلال الدین لقب
قطب عالم بودن و مخدومیش اظهر شده است	
تا خلیفه از خدا شد قطب عالم یافت نام	داشته حق زین سمند چرخ در دستش زمام

که بندگی سید جمال الدین من السنه مخلصان
ایشان هم لفظ سیوده چنانکه میگویند خدمت
فلان حضرت نا باهم فرموده اند در رساله
مرزیه حضرت شیخ و دیگر خدمت شیخ
شده است و در این قصیده هم گفته اند
خدمت خواجه حسن بفاری بلند بمیر الخ و اکثر
بجای لفظ حضرت لفظ خدمت
دیده شد چونکه
خدمت و بندگی
بیک معنی تواند بود آن هم دلیل
نیک بوده باشد ۱۲ مصنف
که دست پیر از غایبان کوتاه نیست
دست او جز قبضهٔ الله نیست
بخشد اگر بکشد رواست نا بست و دو
او دست خداست ۱۲ مثنوی معنوی

الله الله از حصول احتشام این مقام — در تصرف کردن اندر اولیا دستی تمام (دستگاهی کامل)

داشتش زان رو بدا د واحد مستشهر شدست

ز اهل طیبه چند کس بوده ز حالش اجنبی — که بگفتندش نه فرزندِ رسول اطیبی

اندران بحثِ خلاف شانِ آن نیکو مطلبی — بهر اثباتِ نسب از روضهٔ پاک نبی

از جوابِ یا ولد مخصوص و ممتحض شدست

او بدینه جوے سولیش بود حسبت و جوی هند — طالب تشریف او بازارها و کوی هند

چونکه بد خاکِ قدوم پاک او دارو هند — پس ازانجا بهر ارشاد هدایت سوے هند

هم مرخص زان رسول اطیب و اطهر شد است

صرف در توصیف او گر ماه و سالِ من بود — باز هم کوته درازی مقالِ من بود

حال او برتر چو از تشریح قالِ من بود — کے بیان کردن مقاماتش مجالِ من بود

خود زبان لال و عبارت زین بیان اقصر شد است

تو چه میدانی ولا فیض قدوم مست آن — کز نسیمش خارزاری بشگفد چون بوستان

گر نه خود دیدی بدا از من بشنو یاد اے دوستان — خطهٔ پاک زمین اُچه در هندوستان

از صفائی مرقدش با زینت و با فر شدست

در نکاتِ معرفت بوده عجب معنی رسی — طالبا نزار رفته بالغ دل نه هر خار و خسی

استفادہ کردہ آداب طرق از ہر کسے		بود از ہر خانوادہ مستفید آنا بسے
	سہروردیہ او چشتی مظہر و مظہر شدہ است	
گرچہ دور افتادہ ام زاں رہبر ایں قافلہ زانکہ از اتباع اوے دوستان یکدلہ		با چنیں بعد زماں ہم من نیم اندر گلہ رشد و آثار ہدایت زیں مبارک سلسلہ
	ایں زماں در رہبر ولایت شامل منتشر شدہ است	
منکہ ہستم خاکسار درگہ خدام او چونکہ بے تخصیص باشد بخشش و انعام او		شادماں از استماع شہرۂ اکرام او چشم فیض از لطف او دارم کہ فیض عام او
	تا دم منشر بی اتباع مستنشر شدہ است	
بندہ وصفش بنوشت از عجز نشد معذور لیک عاجزم حرفے زنیخ انش کنم مسطور لیک		شرح آں میکرد شد در قافیہ مجبور لیک اوست یک صاحبقران یکقرن را مشہور لیک
	زیں مشایخ ہر یکے ارشاد را محور شدہ است	

اشارت بمدح و فضائل مشائخ سلسلۂ علیہ سہروردیہ و فضیلت ایں طریقہ شریفہ کہ تا خدمت عالیہ امیر المومنین علی ابن ابی طالب مسلسل است

آں ضیاء الحق کہ آمد سر گروہ ایں جنود		بزم ارباب طریقت را ضیاء افزود

کہ بخشش اے رہبر کس رسید ۱۲
یعنی حضرت بابا در شرح ایں بیت ...
کہ حضرت مخدوم ... عبادت ... وقت ...
میباید کہ بعبرہ ... کردہ استعانت
حاجت بدرگاہ ... آں بزرگوار
واستفاضہ ... شمار ...
کردہ باشید
اعانت و فیض از
رسیدہ است ۱۲ شرح
... اول ... در روز قیامت
منتشر ... شدہ ۱۲ شرح
محور اسم آلت ...
گردش ... واقع
شود ... ۱۲ شرح

مرشدانِ پیروانش را که میدانند ستود — هر یکے زین مقتدایان ابر سان فیاض بود

فیضِ شان بر مخلصان باران صفت ممطر شدست[1]

آں شهابِ شرع که شیخ الشیوخش بُد لقب — واں شهِ ملتان که آمد مرشدِ اهلِ طلب

در ولایت پیشوا گشتند ایشان زین سبب — این مشایخ را مسلسل اندر ارشاد و ادب

تا نبی الله وسیله مرتضےٰ حیدر شدست

بیغمم از فکرِ خاطر دور حشر از تشنگی — ایمن از گرمیِ غم در حشر از تشنگی

اے حزینان غمِ جانسوزِ حشر از تشنگی — غم نباید خورد ما را روزِ حشر از تشنگی

منبعِ این سلسله چوں ساقیِ کوثر شدست

سوے حق بر گردنِ شیران عنانِ این سلسله است — زانکه با شیرِ خدا نسبت عیان زین سلسله است

در وثوق از آیتِ قرآن نشان زین سلسله است — عروة الوثقیٰ[1] و حبل الله بیان زین سلسله است

هر که زد چنگش بعصمت تا لبِ مقبر شدست

جوشنِ ایقان ازین حبل المتین هر کس که یافت — لشکرِ شیطان بصد سنگ و دراز وے بتافت

سلسله از روزِ طوفانِ هوای نفس تافت — هر که اندر کشتیِ این سلسله تشریف یافت

بے مشقت سیرِ او سوے خدا منجر شدست

اے خوش آنکو صحبتش با صالحان هر ساعت است — جاے در حصنِ حصینِ ایمنش از هر آفت است

[1] عروة الوثقیٰ دستاویزِ محکم حبل رسن را گویند ۱۲ مصنف

زین خطاب آن صحبت ای دل بین چه نیکو گفته است	یا علی صحبت پیران بهتر از هر طاعتست
این وصیت از نبی با آن شه خیبر شد است	
گر تو میخواهی سلوک این شیوخ نامور	کاندر اند از رشد و تقوی در طریقت راهبر
یاد کن ز آداب شان ای طالب نیکو سیر	گفتن ذکر است سوی حق ره نزدیکتر
بر طریقه کز نبی تلقین آن صفدر شد است	
ذکر صحب و آل در هر دم برغم رافضی	هست در ورد دل که آرد دم برغم رافضی
چونکه راه ماست مستحکم برغم رافضی	سنیانیم و موالی هم برغم رافضی
ناوشیخان را چو مولی خواجه قنبر شد است	
صاف باطن کس نگشته ظاهر اصلا از اهل رفض	امتیاز ما ازین روشن هویدا از اهل رفض
فی الحقیقت هم تشیع نیست بید از اهل رفض	شیعه و سنی یکی هستند اما از اهل رفض
او علی شیعگی و سب و بغض اکثر شد است	
هر که تنها با وضو خاموش و دل در ره سراست	ذاکر حق بیخطر باور رضا و کم خور است
اوستایان در طریقت دیگر و تحقیق [illegible] است	سوی حق آن راه مسود اسلوک اندر است
گر رعایت کردن این هشت معتبر شد است	

آرے آرے بایدت با شیخ وافر ربط قلب
نیست تنہا در طریق مرء ناصر ربط قلب

با شرائط ساز با آں صاحب سر ربط قلب
وحدت و ذکر و وضو نفی خواطر ربط قلب

صمت و تقلیل و رضا گاندر سلوک انصر شد است

اشارتی بآنکہ نسبت دیگر آنحضرت را استفادہ و استفاضہ بارشاد حضرت خضر علی نبینا و علیہ السلام است و ذکر بعضے شمائل او بمناسبت او علیہ السلام

شیخ ما را از پئے تکمیل و ارشاد و ہدا
یافتہ ہم فیض ارواح شیوخ و انبیا

بیعت سید براہ قرب حق شد رہنما
باز خضر گلشن ارشاد و رشد شیخ ما

ہم ز سقائے لطف خضر پیغمبر شد است

معترض در اعتراض شیخ ما مگشا زبان
از کجا در فہمت آید کار ہایش خود بدان

چونکہ آگاہی ترا نبود بر اسرار نہان
اوست چوں خضری و حکمتہائے افعالش ازان

از قیاس مردم موسی صفت برتر شد است

از رہ چون و چرا در صحبت مرشد متاز
از من این تعلیم گیر اے طالب صاحب نیاز

ناروائے ہم ازو بینی گر از چشم مجاز
گر تو عز صحبتش خواہی بلا تاویل بساز

از کفش ببریدہ طفلے را اگر خنجر شد است

بشود مرغوب عاشق هرچه شد منسوب یار — رغبت طالب بمرشد هم ازین نسبت شمار

این دلیل از فعلهای شیخ گردد استوار — اوست خضری و ازآنرو خاطرش گیرد قرار

ز آب جاری هرکجا آوازهٔ جرجر شدست

چون باستعمال آبش بود نیکو حالها — لاجرم با آب جاری داشت استعمالها

یافت تا ز آب روان نیکو و فرخ فالها — هرسحرگه بود غسلی لازمش در سالها

قلب و روح و سر او زین روی مطهر شدست

کاملی که دست در کار و دلش با یار شد — گاه گاهی هم مفیدش عزلت از اغیار شد

بین که پیر کاملم کز ماسوی بیزار شد — گر مساوی در حضورش خلوت و بازار شد

لیک میل خاطرش اکثر بکوه و بیابان در شدست

اشارتی بآنکه نسبتی دیگر آنحضرت را در استفاده و استفاضه بحضرت عیسی است علی نبینا و علیه الصلوة والسلام و ذکر بعضی مقامات و ریاضاتش بمناسبت او علیه السلام

داد در علم لدنی حضرت خضرش سبق — تا باستادی استادان عالم شد احق

بهر احیاء قلوب مرده دلها زین نسق — هم دمی گردش مشرف همدمی روح حق

هم دمی ایضاً وقتی
همدمی روح حق
ای صحبت عیسی

هم دم او زاں شفا بخشا و جاں پرور شد است

هیچ دانی همدمی با او شدنش حاصل چسان
از کلام همدم آن صاحب دم شد عیان

٦٣

آنکه دمساز یش باشد و مبدم با قدسیان
نسبت صحبت قوی ور العیسی شد ازان

کو بعصمت همچو عیسے زاده از مادر شد ست

بر دل او از زن و اولاد صور پیوند نیست
بر تعلقهای ظاهر زین سبب خور شند نیست

٦٤

خاطرش را با چنین پیوند ها پیوند نیست
همچو عیسے نیست بی زن لیک بی فرزند نیست

هر مرید او را پسر هر مخلصه دختر شد ست

مردم دیده به بد بین رهزن ایمان بود
شیخ پاک ما که عصمت را وجودش جان بود

٦٥

دشمن دیں بد نظر را بیں که در چشمان بود
در مقام توبه فرماید که تائب آن بود

کش زن بیگانه همچوں مادر و خواهر شد ست

چند از خوے پاکش یافت عصمت آبرو
پاک آئینش نائد زین بشر در گفتگو

٦٦

گر حیا آئینه داری یافته آن پاکخو
او ملک خویست و اندر چشم عبرت بین او

مرد با لحیه صفت مستوره معجر شد ست

معجر چادر زنان ۱۲

از نظر بر ما سوے عبرت گرفتن هم نکو
آنکه از هر چیز در چشمش بود حق آرزو

٦٧

مراد اولوا الابصار از دنیاست عبرت جستجو
چیست عبرت بلکه اندر دیدهٔ حق بین او

همدم او
اے هر آئینه نفس ممدوح ۱۲
مضمون شرح

همدم
همصحبت و رفیق مراد
حضرت مصنف قصیده ۱۲

صاحب دم صاحب نفس
مراد حضرت ممدوح ۱۲ مصنف

هر کرا آید نور حق را مطلع و مظهر شده است
جای تابان شدن نور

آنکه کرده ترک شهوات و هوای نفس دون
صایم معنی است پیش عارفان ذو فنون
۶۸

صورتا هم با چنین آداب آن روشن درون
بود صایم همچو عیسیٰ سالها و هم کنون

هست معنی صوم اگرچه صورتا مفطر شده است

زآتش هجران شود آزاد ضمن اشتیاق
از عمل چون با صفات دوست باشد در وفاق
۶۹

پیر من کز عشق حق هرچند بودش احتراق
از صفائی روزه شد وارسته از نار فراق

زانکه روزه بهر دفع نار چون اسپر شده است

اشارتے بآنکه نسبتے دیگر آنحضرت را در کسب کمالات بے ذریعت
حضرت محمد مصطفےٰ است بے واسطہ زیرا که در اکثر واقعات صادقه
و منامات صالحه اکثر اوقات مشرف بصحبت شریفش نیز شده

آن گل باغ هدایت رست تا از خارها
کسب بوی معرفت بنمود از گلزارها
۷۰

چند آنا کرد تحصیل صلاح کارها
مصطفےٰ را هم مع الاصحاب دیده بارها

زان سبب در مذهب سُنیّه راسخ تر شده است

گرنه او دریافته قرن رسول کائنات
تا ابد مشهور از اصحاب آن روشن صفات
۷۱

یعنی فی الحقیقت حضرت شیخ را همیشه صوم بود اگرچه بظاهر آن صوم مفطر شده
یعنی کشاده و افطار کرده مفطر اسم مفعول
صفت صوم است ۱۲ مضمون شرح
زیرا که صوم صفت باری تعالیٰ است کرمنه ۱۲ منتخب
از خوردن و آشامیدن است ای الصوم جُنّة من النار
حدیث — زیرا که شیخ بود و در سبیل
زیرا که آن زمان ملاقات میسر نیست شیخ در آن باب
دسو سکینه حضرت شیخ شرف
تشکک نیست شرف سعادت صحبت
آنحضرت یافتند و خلفاء اربعه
را رضی الله عنهم نیز در حضور پرنور دیدند
و فضائل و مواعظ از آنحضرت صلی الله علیه
وسلم و از ایشان هم مشتمل بر رسوخ و ثبوت
مذهب شنیدند تا که درین مذهب و سنن کلی
کلی اطمینان حاصل نمودند ۱۲ مضمون

لیک اکنون با حصول انبساط و التفات — چون مشرف شد بصحبت ہاے او در واقعات

پس لباس صاحبئے او ہمش در بر شد ست

سید[١] والا بمعنی بیگمیان و ہنظین ہست — زانکه در ورع و تقا و زہد فرو یکتن است
من نگفتم از خود این ہنگر حدیث روشن است — چون رسول الله گفتا ہر تقی آل من است

شکر کز باغ نبی پیدا یکے نوبر شد ست

از علوم معرفت دریا در دین پروری — کامده آن دولت موروثهٔ پیغمبری
عالم دنیا نه مقصود است از بن دانشوری — عالمان آخرت مر انبیا در رہبری

دار شد او نیز ہم میراث را درخور[٢] شد ست

دستدار مخلص او سنّی پاکیزه خو است — مہر ورز اہلبیت آنکه ز اخلاص جو ست
از پی انصاف ہر مخلص انصاف دوست — چون بمعنی صاحب و آل رسول الله او ست

خصم او رافضی وش و خارج صفت مکفر[٣] شد است

اشارتے بآنکه نسبتی دیگر آنحضرت را بروحانیت حضرت شیخ نجم الدین کبری قدس سره نیز ہست و ایمای بحکم کردن او بمناسبتش قواعد سلوک را که بموارات وی بلفظ حدیث موتوا قبل ان تموتوا مشار الیه شده

ز انبیا و اولیائے حضرت رب ودود — نزهٔ بینها بهر ارشاد و ہدی حاصل نمود

[١] سید معنوی بحکم کل تقی آلی که حدیث نبوی است

[٢] درخور سزاوار

[٣] مکفر تکفیر کرده شده ١٢

هم درین ره زین گروه خاص ارباب شهود | رهنمونش شیخ نجم الدین کبری نیز بود
زان در اسرار حقیقت عالم اکبر شده ست

آن فرید زهد و ورع غازی عصر سلوک | در جهاد نفس شد منصور از نصر سلوک
دیده حسن تربیت زان یوسف مصر سلوک[1] | محکمش بهر عمارت کردن قصر سلوک
این قواعد ده که در دین وضع آن اعمر است

بین بران ده قاعده اخلاص و ان عشق و اشغال | شیخ با اندر عمل شد زان مربی حکم کیش
زان قواعد زین نسق اخلاص او شماره شش | توبه و زهد و توکل هم قناعت خلق خو
گر ده و در عزلت از توفیق حق اذکر شده است

شیخ کبری واضع آن ده قواعد آمده | رائیت تعجیل آنرا پیر ما بالا زده
از خصائلش باز بین این چار زان ده قاعده | در توجه رو نهاده صبر شیرینش شده
در مراقب ثابت و اندر رضا مشکور شده ست[2]

این اشاره نهاز فیض انبیا و اولیا | منحصر نبود به نسبتهائے آن شیخ هدی
بلکه از عهد طفولیت بصد صدق و صفا | همچنین در واقعه هر لحظه از فضل خدا
صحبتش با اولیائے اعظم و اوفر شده ست[3]

---

[1] ے شیخ کبری ۱۲ منه

[2] ے مشکور ۱۲

[3] باتمکین تر ۱۲

از مظهر

اشارتے باجمال بسابر نسبتہائے اویسیہ آنحضرت و بعضے وظائف و اوراد آں صاحب ارشاد

۸۰
چند اندر رہِ تحصیل ارشاد مدا — مرشداں بر روے سپید نداز رہ لطف خدا
چونکہ صحبت یافت او زاں انقیاد صفا — کسب کرد از ہر یکے کیفیتِ ذکر و دعا

در رموز رہبری زیں روے دانشور شدہ ست

۸۱
ذکر اوراد یکہ تلقین یافت از اربابِ ہمم — می شنیدی حرز متش نہ الہام دلِ آں محترم
خواند زاں اوراد روزی از سرِ شوق اتم — وردِ اعظم او کہ دعوائے ست با یاسین بہم

گشتہ ملہم کاسم اعظم جملہ سر تا سر شدہ ست

۸۲
چند اوراد و دعواتِ اجابت پرورش — کز معانی ہست یک یک لفظ را بال و پرش
وردِ اعظم کز ہمہ اوراد شد مونس تنش — فارہی این ورد بود و دید با باجید رش

کز دہانش ہر نفس ہر آں یکے گنجینہ شدہ ست

۸۳
ہر دعائے را کہ میخواند از سرِ صدق و صفا — یافت ہردم حرزِ جان و مونسِ دل آں دعا
تا گرفتہ انس با اورادِ خاصانِ خدا — ہست وردش ہم دعائے حرز مونس اولیا

ہر نبی و ہر ولی از خواندنش پیروز شدہ ست

شاد شو ای دل مفگن خویش را در بحر غم — غم مخور و شادی فزا آں بحر کرم
زانکه بہر حرز ایں حزب محبان مبدم — گشت ورد ملک او را حرز حزب البحر هم

گرمی و تاثیر آں مشہور ہر شہر شدست

تاخت گر ہر سو سپاه فتنه از دور زماں — غم ندارم گا ہدم در قلعۂ حفظ و اماں
با همه اخلاصمندان خود آں شیخ جہاں — چونکه با امر مشائخ هست ہفت آیات خواں

در حصار آہنین حفظ حق محصور شدست

بود چوں از شوق حق در خاطرش تا بی — میگرفتی کام دل در یاد حق از ہر لبی
چونکه حزب اوراد واذ کارش بود مطلبی — دید جمعے ز اولیا حرز یمانی خواں شبی

هم با ایشاں خواند و باآں خواندنش از بر شدست

بر فتوح غیب نیں اوراد اندر راه ذوق — شاہد روشن اشارتہا بدید از تحت و فوق
چند بعد از نماز فجر روزے جوق جوق — حلقه کرده فارئی اوراد فتحیه بشوق

اولیا بسیار مشہودش بشیر آسر شدست

خاطرش بر صد قش اندر یاد حق آمد برفق — یافت ز اہل تربیت تعلیم ہا از ل بوفق
چوں دلش میخواست فتح باب اندر راه عشق — بعد خفتن ہم بخواں اوراد فتحیه بصدق

با مریداں ز اولیا ش ایں امر ہم تکمیل شدست

مجالس مشائخ [illegible] ۱۲ شرح

باز نوشته شده [illegible] ۱۳ شرح

بنابرآں [illegible] ۱۴ شرح

شد اشارت نہار تعلیماتِ آن شیخِ زمان　　یک اشارت این ہم از تعلیمہا او را بدان
چند آیات و سُوَر را دادہ ترتیبے عیان　　بعد ہر فرضے بخوان ختمے معیّن از قران ۸۹

از مشائخ بارہا این امر را مامور شدہ است

از رۂ معنی و صورت فیضِ حق بر رو روانست　　مستفید از ہر طریقے آشکارا و نہان است
با مشائخ بین کہ نسبتہائے شیخ ما عیان است　　فیضش از چندین نسبہا مخلصانش را از آن است ۹۰

بیشتر فیض و ترقی کز عمل اندر شدہ است

انجمن افروزیٔ چرخ از فراوان اختر است　　شمعہا افروختہ است و بزم یاران انور است
این دلیلِ روشن از خورشید خاور اظہر است　　نورِ شمعہا بیشتر ہر چند رہ روشن تر است ۹۱

صادق اینجا شیخ سمنانی بما بشر شدہ است

تا زدہ از خنجر عشقش بدل دلدار ضرب　　نفس را بر فرق زد از تیغ لا یکبار ضرب
تا بہر مو یش زدہ مضراب فی کر یار ضرب　　مغز سر از آتش گرمی ذکر چار ضرب ۹۲

سوختش زان مبتلا اکثر بدردِ سر شدہ است

تازہ کردہ در دیارِ معرفت ہر قاعدہ　　رایت ارشاد در ملک یقین بالا زدہ
راست چون تعریف سلطانیش در دین آمدہ　　او ست سلطان تاج ذکر پاس انفاسش شدہ ۹۳

چار ضربش چار تکبیر و ہر نفس گوہر شدہ است

سه اسم مکان است [illegible] [illegible] مشایخ نسبت یکسر اول [illegible] ثانی [illegible] نسبتہائے کہ مذکور شدند [illegible] و اندک [illegible] تفصیل است از مجمع قلیل است ۱۲ صادق [illegible] صادق [illegible] راست آمدہ بوجہی [illegible] شیخ علاء الدولہ سمنانی بدان بشارت دادہ بود کہ ہر چند نور شمعہا بیشتر باشد راہ روشن تر بود [illegible] بیشتر بود ۱۲ [illegible] اگر پاس داری پاس انفاس بسلطانے رسانند ترا زین پاس

۹۴

هر دمے را ساختہ محبوس ذکرِ کبریا — کی زدستِ اختیارش یکدمے گردد جدا
اللہ اللہ آنچہ دمسازیش با ذکرِ خدا — ورزشِ دم آنقدر دارد کہ ز آغازِ عشا

تا زمانِ صبح ادا ذکرش بیکدم در شد است

۹۵

منکہ با عشقش دلِ شیدائے خود را دوختم — از کلامش نکتہ ہائے معرفت اندوختم
گفت تا دل ز آتشِ عشقِ خدا افروختم — آنچہ دی (دیروز ۱۲) شد خوردہ نالائق بدیگراں سوختم

این خطاب از وی بمن در قریۂ بنّر شد است

۹۶

ذکر از اوصافِ اذکارش نمودم مختصر — داشت از انواعِ دیگر ذکر ہا زیں بیشتر
آنچناں کاندر بیاں مذکور شد زاں راہبر — خاصیت دیدہ ہم از اذکار بسیار دگر

باز اندر ذکرِ جہری حالِ او اجہر (اجہر ظاہر تر ۱۲) شد است

اشاراتے بمقامِ شوق و عشقِ آنحضرت کہ نتیجہ ذکر است و منتج وصل و تجلیات

۹۷

گرمیِ بزمِ محبت ہست از آہِ سردِ عشق — عاشقاں را سرخروئی دادہ روئے زردِ عشق
عاشقے آموز زاں استادِ دل پُر دردِ عشق — سالِ عمرش بس بُد چند اولی از دردِ عشق

موش کافوری ز دُر دندانش بیروں بر شد است

شیخ ما کامد براہ عشق بیچون رہنمون آه کز دل آتش عشقش کشاید شعله چون	۹۸	سوزِ عشق حق کشیده از درونش سر برون گوید اگر سوختم از کثرتِ داغ درون

سینه ام گویا پُر از آتش یکے مجمر شده است

انگشت دان ۱۲

حالِ دل گردد ز رنگِ روے صاحبدل عیان رنگِ روے شیخ ما بیوجه زینگونه مدان	۹۹	که بیانِ اوست شرحِ نکتهٔ سوزِ نہان آری آری سینه اش پُر ز آتشِ عشقست ازان

رنگِ آن روے مبارک ہمچو خاکستر شده است

سیدِ عالی نسب آن مطلعِ نورِ شہود هیچ دانی کیست آن درگاهِ محبوبِ ودود	۱۰۰	منبعِ دریاے عرفان مجمعِ الطاف و جود میر سید احمد کرمان که ز اہلِ کشف بود

عشق و درد و سوزِ او را دیده و اخبر شده است

تو چه دانی سوزِ عشقِ او به بیچون است چون الله الله سوخت عقلِ عاقلان فن و فنون	۱۰۱	کز درونِ او خبر روشن دل آمد برون چون ز شوقِ حق کشیده جگر سوز از درون

چشمِ اہلِ کشف را مشہود ازان اخگر شده است

حبذا آن عندلیبِ بوستان آراے وصل ای خوشا داغِ دل آن لالهٔ صحراے وصل	۱۰۲	یافت از برگِ نوے اشتیاق آواے وصل از گلستان ہاے شوق و عشق او گلہاے وصل

بر امید از نوبہارِ فضل چون اخضر شده است

از حضرت میر سید احمد کرمانی که ... [illegible] ... قطب الاقطاب حضرت شیخ ... [illegible]
حضرت شیخ عبد الوهاب ... [illegible] ... سید جلال الدین ... [illegible] ۱۲ منه

اشارتے بحصول مقام تجلیات مر آنحضرت را و تحقیق معنی مقام فقر حقیقی بتقریب آں و ایں از مسایل حقیقت است

۱۰۳
شد منور خاطرش از پرتو مہر و وفا — صاف کرد آئینۂ دل از غبار ما سوا
بر رخش از جلوۂ نور و ضیا صدق و صفا — ہم تجلیات ذاتی و صفاتی خدا

ظاہرش از رأفت و بر رؤف بر شد است

۱۰۴
از بہار جلوۂ انوار حق گلزار وشش — دل شگفتہ غنچہ لب آیدش در خندہ خوش
دم فرو بستن کند ایندم منغص بے ششکش — چوں شود نار تجلیات و عشقش شعلہ کش

از مزاح و خندہ تسکین بخش ایں آزرشتہ ہست

۱۰۵
مصطفیٰ گہ میشدی دلجوئے بی بی ؓ — ساختے خوے نکو با خوے بی بی عائشہ
خواستے با خویش گفت و گوئے بی بی ؓ — کلمینی یا حمیرا سوئے بی بی عائشہ

در چنیں حالات دار و زاں فقر افخر شد است

۱۰۶
چوں مزاح و خندہ خوش آمد از اہل صلاح — بہر تسکین دادن نار محبت پاک سلاح
گوش کن از راہ حق ای طالب راہ فلاح — از فقیران حقیقت زینہت ضحک و مزاح

ہست تسبیح و عبادت قول آں سرور شد است

از رأفت مہربانی [illegible] دل
الرؤف یعنی مہربان
[illegible] ۱۲ [illegible]

این گروه با شکوه اتقیا و اصفیا از خسیسان چونکه میسازند اظهار غنا	۱۰۷	گرچه در فقر اند اما صابر اند و با رضا ظاهراً جهال پندارند شان را اغنیا
هم باین عنوان بقرآن وصف این معشر شده است		
چون ازین رو شد ضمیر ان فیض مر صاحبدلے زین غنائیها و فیض عام شان دائم بلے	۱۰۸	هست در تعمیم بر هر ناقصی و کاملے محض خیر است این گروه از بهر خیر و شر ولے
خصم این معشر برای خویشتن مع شر شده است		
این فقیران بادشاهان اند در ملک کرم چیست غم باشند اگر با حشمت و خیل و خدم	۱۰۹	گنجبخش و قطب دوران اند و ارباب همم نیست چون فقر حقیقی را تنافی با حشم
قابل الفقر فخری شاه هر عسکر شده است		
واصل حق را زمان اموال در آداب نیست مبتدی را گرچه اندر جاه و حشمت تاب نیست	۱۱۰	که دلش از مال دنیا هیچ لذت یاب نیست منتهی را مانع از حق کثرت اسباب نیست
هیچ مانع مر خلیل الله بن آزر شده است		
از طلا و نقره گر باشند صد انبار و بار هست اندر دیده ناقص گر از اقتدار	۱۱۱	زین موانع نیست واصل را حجاب از روی بار نیست اندر چشم کامل سیم و زر را اعتبار
کان یکے سنگ سفید و آن دگر اصفر شده است		

۱ قوله تعالی للفقراء الذین احصروا فی سبیل الله لا یستطیعون ضربا فی الارض یحسبهم الجاهل اغنیاء من التعفف تعرفهم بسیماهم لا یسئلون الناس الحافا

۲ ای معشر [illegible] ... برج شر خود ... ۱۲

۳ یعنی [illegible] مضمون [illegible]

۴ الفقر فخری [illegible] ... سلطان انبیاء و اولیاء صلی الله علیه و سلم

مصراع اول	شمار	مصراع دوم
نیست دنیا آنچہ دل با وی نگردد ملتصق (چسپید)	۱۱۲	گر غنی باشی و گر اندر ردو جوئے احق
ایکہ در علم و تقا و ورع میخوانی سبق		ہست دنیا آنچہ مشغول کند از ذکر حق

گر متاعے پُر بہا یا چیز کے احقر شدہ است

مصراع اول	شمار	مصراع دوم
ہرچہ گرداند دلت را از رہِ ذکر آگہ	۱۱۳	بہر تو چوں گوہیست باش ہست گرچہ برگ کاہ
از منال و مال و سیم و زرچہ حرف ای نیکخواہ		گر بود شاغل ز ذکرت در بود از بہرِ جاہ

ہم ز دنیا درس و حفظ و خرقہ و مظہر شدہ است

مصراع اول	شمار	مصراع دوم
از فقیرانِ خدا آنانکہ گستر وند نقل	۱۱۴	من ہماں در فقر گفتم آنچہ آوردند نقل
ہرچہ در تعریفِ دنیا از کُتب بردند نقل		ور بداں قیدی نباشد را ویاں کردند نقل

با وجودِ سلطنت از اولیا سنجر شدہ است

مصراع اول	شمار	مصراع دوم
ہر کجا میباشی المخلص بخاطر غم مگیر	۱۱۵	ببیند و ہم بشنود احوالت آں رو شن ضمیر
زانکہ از فضل و عنایتہا و با لطفِ کثیر		حق تجلّی باد و وصفِ السّمیعُ والبصیر

گرد و روی در مغیبات السمعُ البصر شدہ است

مصراع اول	شمار	مصراع دوم
از کرامتہائے حق باد ستگاہِ احتشام	۱۱۶	زندہ و گویندہ و دانا ست الغالی مقام
نشد الحمد کز عنایتہائے خلاق الانام		ہم تجلّی حیات و قدرت و علم و کلام

شد برو تاثیر آں بسیار مشتہر شدہ است
دیدہ و دریافتہ شدہ ۱۲

یعنی از شغل فارغ و آزاد کنندہ ای باز دارندہ
بالکسر اول اسم آلت چیزے کہ بداں چیزے
کنند مراد ہرگاہ درس علوم دینی و حفظ
آں و خرقہ پوشی و سجادہ نشینی برائے جاہ جوئی
دنیوی اختیار کردہ باشد و از یاد حق حجاب
باشد باوجودیکہ ایں ہمہ از احکام دین است
در حق ایں جاہ جو غافل آں ہم از اسباب
دنیوی باشد از نال و منال و سیم و زر و چہ
حرف است ۱۲ مصنف
مراد آنچہ در بیت ماقبل از تعریف دنیا
مذکور شد اگر بآں تعلق دل ندارد پس
باوجود اسباب جاہ و حشمت چوں سلطان
سنجر ماضی صاحب ولایت است ۱۲
مصنف

تاکہ او حاصل ز ایزد ہر مُرادِ خویش دید
زیں تجلیات کاندر وی شد ندازحق پدید

۱۱۷

ہر مُریدی بر مُرادِ دل زِ انعامش رسید
ہست تاثیرِ تجلّیِ جمالِ المُرید

اینکہ در غالب مرادش حاصل و محضر شدہ ہست
حاضر شد ۱۲۵

ای بتصدیقِ کرامائتش چرا باشد کمیت
بیں کہ از انعام و اکرامِ خداوند مقیت

۱۱۸

چوں نمی ترسی زِ قہرش نیست شایاں بغمیت
ہم تجلیاتِ وصفِ مُحیی و وصفِ مُمیت

شد در و بسیار جا تاثیر آں مُبہر شدہ است
ظاہر شد ۱۲۵

ایکہ چوں تحقیق آمد لطفِ او لطفِ خدا
آں ہے آرے ہیبتِ حق ہست از و جلوہ نما

۱۱۹

بیگماں است اینکہ خشمِ اوست خشمِ کبریا
او چو مجلاے جمال آمد جلالِ ذات را

نور آثار جلالیت از و مظہر شدہ است

چونکہ فانی گشتہ در انوارِ حق آں نیکخو ست
تا ز خود وارستہ و پیوستہ با اوصافِ دوست

۱۲۰

وز تعلّق ہاے نفسانی بگردانیدہ روست
کبر او شد محو و ظاہر کبریاے حق ازوست

ایں شعار آں امام الصّادقیں جعفر شدہ است

در فنا فی اللّٰہ گرد کبر از دل رفتہ است
جامی اندر سلسلہ زیں گونہ مضموں گفتہ است

۱۲۱

نزد اہل دنیا نیک استغنا بجا بذر رفتہ است
شیخ مہنہ در بیانِ ایں صفت دُر سُفتہ است

از وقارش سیدِ صوری چو متکبر شدہ است

بر انجلا مجمل تجلی [illegible] جمال صفت
جلال باشد حالی است پس [illegible]
و بعضے باکی و در آں [illegible] تجلی [illegible]
کردہ بیجا آثار صفت جلال ظاہر بود [illegible]
بر مولوی جامی قدس سرہ در سلسلۃ الذہب
اندریں باب حکایت شیخ ابو سعید
ابو الخیر [illegible] گفتگوے [illegible] بعض
صوری کا رقعہ [illegible] است

حاصل است از اتباعِ سنتش آرامِ جان جنبشے که از حدیثِ روشن اندر نهیِ آن	۱۳۲	برخلافِ آن کجا جنبش نماید از مکان لاتقوموا مصطفے کرد امر لیس ای این زبان

ماحیٔ البدعه مقیم امر آن امر رشد است

وقر و تمکینی که در اوضاعِ شیخِ ما عیانست بدگمان ار گر ثقیل است این سخن چه غم از انست	۱۳۳	پیشِ شیخان آن ز اخلاقِ حمیده یک نشانست آن وقارِ کوه سانش گرچه برجاسد گرانست

لیک حفظِ کشتیٔ ارشاد را لنگر شد است

انکه از جامِ غرور و خودنمائی گشت مست شیخ ما زین رو سرِ اهلِ تکبر را شکست	۱۳۴	ابروے خود تعظیمش مکن چون خاک پست گفت پیغمبر تکبر بر تکبر صدقه است

در وقارش سرِ این اخبار هم مضمر شد است

همتِ او را ز نعماے یقین ورد حق رویش اندر جلوهٔ جاه و جلال آورد حق	۱۳۵	از دلِ چو آئینه زنگِ اضطرارش برد حق هم باسم الغنی در وی تجلی کرد حق

زین جهت مستغنی از هر میر و سردار شد است

همچو خاکِ راه ناچیز است پیشش سیم و زر همتِ عالیش تا مستغنی آمد اینقدر	۱۳۶	در نظر چون ریگِ صحرا داردش درّ و گهر پیشِ آن سلطانِ دین هست از گدا بیقدر تر

انکه در دنیا شهنشه چون جم و نوذر شد است

سا مضمون حدیث نبوی است [illegible]
[illegible] بر بدعت [illegible] باد دارنده [illegible]
[illegible] التفصیل فرماینده [illegible] مضمون [illegible]
صلی الله علیه وسلم [illegible]

شکر للہ بر رہ امید ہستم مستقیم جلوہ گر از روے او گردید احسان قدیم	با غریبی گشتم اندر ملک العاشق مقیم ہم تجلی کرد حق در وی با سم الکریم
زین سبب مشتق بجال مخلص وحاکر شدہ است	
در جمال و در جلال او جلوہ گاہ رحمتست بر کدام اندر تلطف بین کر او در شدت است	در جمالش رافت و اندر جلالش ہیبت است سخت و تلخ از بہر اہل کبر و عجب و بدعتست
اہل در د و شوق را شیرین تر از شکر شدہ است	
گرد از انگشت لا بر حرف خود یکبار رد زین اشارات و رموز ای طالب صاحب خرد	ما سوی را محو کرد و نقش الا اللہ زد حاصل آنکہ گشت از خود فانی و او صاف خود
باقی باللہ شد او صافش از و مظہر شدہ است	
تا کہ منشور خلافت یافت از جان آفرین اللہ اللہ آن شہنشاہ سریر ملک دین	ظل احسان و کرم گستر د بر اہل زمین سایۂ حق است در عالم پناہ عالمین
نور بخش مخلصان ہمچو شہ خاور شدہ است	
از قیاس خود مکن در شرح حالش گفتگو چشم دل را کردہ از کحل الیقین روشن نکو	روے دل سویش نما از خود بگردانیدہ رو تیز بین باش و مشو اندر غلط زیرا در و
کردہ روپوش از بشر روحی مثال خور شدہ است	

١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١

۱ جلوہ گاہ رحمت باید دانست کہ تجلی کہ بر شیخ ممدوح وارد شدہ از جہت باری تعالی یافتہ خواہ تجلی صفت جمال بود خواہ تجلی صفت جلال [illegible] تجلیات حق را بیند [illegible] فرض [illegible] صورت [illegible] ہیبت [illegible] صفت جمال [illegible] صفت جلالی مظہر ہیبت [illegible] رافت باشد [illegible] ۱۲ مضمون شیخ

۲ حاصل [illegible] آنکہ [illegible] از او صاف ای از اشارات [illegible] شیخ ممدوح مذکورہ [illegible] او صاف خود فانی شدہ باقی باللہ [illegible] از وی صفات او [illegible] ۱۲ منضمن

شکرِ انوارِ حق از پیش و پس و زیر تحت و فوق ای گروهِ عاشقان و ای زمرهٔ اربابِ ذوق	۱۳۲	هست گرد بارگاهِ وی و پاکش جوق جوق نیکبخت است آنکه بر روزاز سر اخلاص و شوق
	ناظرِ روے نکوئی آں نکو منظر شد است	
ایخوش آں شب کز فراقِ روے پُر انوارِ او چوں سحر آمد نسیمِ وصل از گلزارِ او	۱۳۳	نالہ زن بودم چو بلبل بر گلِ رخسارِ او شد شگفتہ جانِ ما از دیدنِ دیدارِ او
	آنچناں کز دیدنِ خورشید نیلوفر شد است	
عاقلاں مجنوں اگر گردند بر رخسارِ او چہ تعجب باشد آں کز عاشقانِ زارِ او	۱۳۴	نقدِ جان و دل دہند از عشق در بازارِ او کردمارے جاں فدائے دولتِ دیدارِ او
	چوں مشرف از قدومش خیمہ کِشور شد است	
زیں تجلیات دارد آں مبارک ذات را جلوهٔ تاثیرِ عشق افزود ایں ابیات را	۱۳۵	شد کرامتہا و تاید شرح آں آیات را چند تاثیرے نوشتم ایں تجلیات را
	گرچہ جزئیات سر یک فوق ما لیسطر شد است	

اشارتے بعضے انواع کرامت آنحضرت و برخی جزئیات آں کہ مثال تاثیرات بعضے تجلیات مذکورہ است

شکر للہ از عنایاتِ حق و صدقِ نکو	۱۳۶	سابق و سر خیلِ یاران بندہ شد زیں گفتگو

[illegible] ۱۲۸۵

گشت ازین روشارحِ حالاتِ آن پاکیزه خو ۱۳۶ اول این افقرمریدش ازمبارک ذاتِ او

دیده انواع کرامت دایماً اشکرشد است

شیخِ ما گامدمیاں شبیرِ مرداں چوں زبر ۱۳۷ از نگاہش قوتِ ایماں نوع اندیافت گبر

خرقِ عاداتش چہ میگویم کہ چوں باراں زِ ابر زد کراماتِ ازقبیلِ کشفِ قلب و کشفِ قبر

درمیانِ مخلصاں ہرلحظہ مستظہرشد است

بندہ را تا صحبتِ پُرفیضِ او بنمود جلب ۱۳۸ گردش از خاطرِ خطرہائے ہوائے نفس سلب

حبذا آں مرشدِ اکسیرسازِ مِسِّ قلب اکثرالاوقات ناظم را ازنوعِ کشفِ قلب

کاشف و مخبرِ زبانی قلبیہ در بر شد است

شاہدِ حالش نیم تنہامن ای نکوخصال ۱۳۹ نیک میدانندش اربابِ شہودِ نیک حال

انچناں کامدزکشفِ قلبِ او اندرمقال ہم ہمیاں نعمۃ اللہ صاحبِ کشف و کمال

بارہا مو ہے زبانی قلبیہ حضور شد است

کاشفِ اسرارِ دلہاست گفت و گوئے او ۱۴۰ غایب ار باشیم از دور و حضور روئے او

بین کہ اندر جستجوئے صحبتِ دلجوئے او گشت ملا احمد ار چاگل رواں چوں سوئے او

واقفِ احوالِ او ازقریۂ ایچبر شد است

مخلصانِ حاضران و غایباں را سو لبو ۱۴۱ واقف است او بر سرِ حالاتِ خاطر مو بمو

مراد قوت ایمان یافتن ... پیدا است
از خود ایمان کہ ایمان ... [illegible]
لفظ قوت بہ رعایت شبیر ... [illegible]
مصرع اول مذکور گردید ... [illegible]
منہ ۱۲ مضمن

۱۲ کاشف و مخبر زبانی ادائے اظہار
کنندہ و مخبر و بندہ ازا ایچبر در دل

ناظم تدبیر ... [illegible]
منہ ۱۲ مضمن

۱۲ موہی ای انکنندہ از ایچبر در
دل میاں نعمت اللہ ... [illegible]
بود ۱۲
مضمن

چونکه از دلها ست آگاهیش بر هر آرزو … شب دل خواجه علی طاس گر لیالی ازو

خواست زود شد مرسل آن حین او از سفر شد است

جلوه ها دیدیم باز ان مظهر لطف لطیف … قوت ارشاد او هر جا رسد بر هر ضعیف

حبذا آن باده های معرفت پیما حریف … در اوایل از پئے اصلاح با خواجه شریف

بالغ از اندر نهانی شرب با اشکر شد است

ای دل مخلص بهر جائیکه باشی غم مخور … هر کجا باشیم از احوال ما دارد خبر

در مقالات مقامات و کراماتش نگر … باخبر باشد ز حال مخلصان بحر و بر

زانکه ظاهر باطنش را جمله خشک و تر شد است

چیست غم ای مخلص از بد اعتقاد دور رخی … گر ز غم پژمرده ور از فرح تازه رخی

شیخ را میدان بهر جا باخبر گز فرخی … در سفر رفته با ذوقش خواجه زین الدین اخی

واقف احوالش اکثر حیث ما سافر شد است

چون رسیدی بر قبور پر ز نور رشیان … از قدوم او بیفزود سرور رشیان

اندر آنجا کرد زیارت در حضور رشیان … بار ها مکشوف شد احوال قبور رشیان

در مزار چار او هم در آن وهم لنگر شد است

بر زیارتگاه اسلاف خود آن گنج عام … برد تشریف شریف رفعت و شوکت لزوم

دربجا آوردن تسلیم و آداب و رسوم	۱۴۶	کشفش از قبر پدر شد گوز تشریف قدوم

فاخر اہل مزار قریہ تیجبر شد است

گمرہان اہل بدعت را ازیں امت عیان شیخ ما کز باطن ہر کس ہمیگیرد نشاں	۱۴۷	نیست تبدیل صور اما بباطن در نہاں کشف صورتہائے مسخ معنوی رافضاں

زو معاین ہم بانز الے حد و بے مر شد ست

از گلستان ولائے صحب و آل آں نیکخو آرے آرے باچنیں خوے خوش و بوئے نکو	۱۴۸	ساختہ حسب سعادتمندی خود کسب بو اوست چوں سنی پاک اندر مشام پاک او

چوں نجاست بوے اہل رفض مستقذر شد ست

بر منافق ساختی جاری بمحفل حکم رفض بے سبب کس نکرد آں شیخ کامل حکم رفض	۱۴۹	باتقیہ می نشد از شیعہ زائل حکم رفض گرچہ ندید ابوی صورت دل حکم رفض

معترف ہر یک از انہا بعد ما انکر شد است

در حضورش ہر کہ از نیک و بد مردم رسید زیں کرامتہائے او در شہر تاراہ بعید	۱۵۰	ساختے ظاہر شقی است او بباطن یا سعید نیست مخفی غور مرتد منافق را چو دید

حاکم کفر دل او قبل با اظہر شد است

ایں اشارتہا شد و از کشف قلب آں فرید	۱۵۱	بس کرامتہا از و بر ایں صفت سر بر کشید

مراد باغبان زبیر رحمۃ اللہ علیہ نام پیر ایشان است کہ در قریہ تیجبر مدفون است ۱۲ منہ

[illegible]

آنچه بر اخبار اسرار درون زو شد پدید — ۱۵۱ — همچنین بر رافضی سنی نمائی را چو دید

مخبر از حال دل او قبل با اظهر شد است

بیزبانی گر از و با درد مندی یاد کرد — ۱۵۲ — گوش بر فریاد او هم آنشه ارشاد کرد

بین که چون با بیزبانی سوی او فریاد کرد — روزی الله داد بر اسپ از دل فریاد کرد

ولی فریادش رسید آخر چو در آخور شد است

چون سلوک اوست مبنی بر شریعت را اصل و فرع — ۱۵۳ — زاب شرع عشق بر زمین ورع سرسبز است زرع

ساخت تا برگ و نوائے شرع بر آهنگ ورع — از سماع چنگ و نی کاره زری و منع شرع

گرچه ذکر الله شنو از تار و از مزمر شد است

چونکه در گلزار دل از باغ الهامش نسیم — ۱۵۴ — میوزد هر دم ز الطاف خداوند علیم

بین که در تعلیم دین آن صاحب قلب سلیم — از کمال تربیت با خواجه اسحاق حلیم

گشته ملهم مخبر و بالغ ز ما اضمر شد است

هرچه در اخیار از اخبار غیب اظهار کرد — ۱۵۵ — خود وقوع عشق بر سر تصدیق آن اقرار کرد

چونکه تحصیل علوم از عالم الاسرار کرد — ملهم از احوال عالم گشته گه اخبار کرد

شد مجرب آنکه واقع عین با اخبر شد است

آنچه خبر کرد ۱۴۵

---

۱ - بیت ازانکه احوال رافضی بلند [illegible] مشتهر شد حضرت ممدوح
ازان خبر داده بود ۱۲ مصنف
۲ - بیت [illegible] اول [illegible] ۱۲
[illegible] پوشیده بود ۱۲

اشارتے بداں ضابطۂ اہل سلوک کہ اگر حقتعالی بر کسے بصفتِ
حیات متجلے شود چوں تہمتر خضرؑ و الیاسؑ تا قیامت زندہ
ماند و اگر نقل کند آں نقل مرگ صوری باشد نہ معنوی۔
کما قال علیہ السلام المومنون لا یموتون وفی روایت
اولیاء اللہ لا یموتون بل ینقلون من دار الے دار
واشارتے لطیفہ در تاثیر تجلے صفت قدرت حقتعالی از آنحضرت

اولیائے حق کہ موصوف اند از نیکو صفات
نقل شاں از جا بجائے و نبیند اندر ممات

شیخ ما کآمد معلم در رموز و در نکات
مینبی از تشریف تاثیر تجلئ حیات

روزنے ہم در حالتے لطفے ازو مصدر شد است

مرشدِ ما کز کرامتہا ست چوں دریائے ژرف
بر جو یا لب تشنگان آں بحر فیضِ اوست صرف

آنچناں گر دی مجرب گشتہ حالاتِ شگرف
ہم کراماتش ز نوع نشر وقت و طی حرف

ہمدہانِ مخلصش را تجربہ اکثر شد است

سیر او زین چرخ سیارهٔ ده بالا لوا — یا سکون اندر زمین تا گرد ثابت سیرها
آن خلیل کعبهٔ دل قبلهٔ اهل صفا — هم به نشر وقت از فضل خدا حجی ادا
در دو سالش بار یاضت تا زراه بر شد است

از حضورش هیچگه خالی نبوده این دیار — که نگرده جنبشی زین جا آن کوه وقار
بوده اینجا حاضر اندر مخلصان لیل و نهار — زایران یثرب و بطحی لنظاهر یکدو بار
او با بدان بروز از زایران از بر شد است

وه چه حالات و کمالات و شکوه این گروه — که بغیر اینده زین ابدال بهر جا بی شکوه
گوش کن زان رهنما صوفیان حق پژوه — میگذشت اکثر علی صوفی با بیلاغات کوه
هر کجا میرفت او با آن بدن احضر شد است

از حضور خود نماید دوستان را جلوه ها — مخلصان را در پناه خویش گیرد جا بجا
بوده اندر شهر حاضر جلوه ده بر روی ما — بارها مشهود گردید از پی اخلاص را
از پی حفظ از عدو در لشکر سوی بر شد است

چند گاهی بوده لشکر نقش بده جلوه نما — مخلصان شهر را ننمودی از جلوه جدا
اندران ایام بهر رفع فکر غم فزا — ناصح و هم کار فرما خواجه عثمان قول را
بارها اندر زیار تگاه دور آمر شد است

مخلصانش هر کجا باشند و آن صاحب شهود
بین چسان تنبیه از دستش زدور آمد فرود
۱۲۳
بر سر شان از پئے اصلاح بنماید ورود
بہر تادیب یکے نوکر کہ اندر شہر بود
مشت زد از نادل واقع بر آں نوکر شدہ است

شاد دل باشید یاران غم چو ظاہر میشود
سوے او صدق ارادت چون بخاطر میشود
۱۲۴
غمخور یا سوے ما آن وقت ناظر میشود
بہر امداد مریداں زود حاضر میشود
صورت پاکیزہ اش ہر جا کہ مصور شدہ است

ہر کہ باشد در ارادتمندی و اخلاص وی
بودہ اندر جاے خود با دوستان نیک پی
۱۲۵
واقفش باشد چہ در کشمیر چہ در روم و ری
در رہ تبت بوقت برف اندر دیوہ سوی
دستگیر خواجہ زین حاجی اکبر شدہ است

ہیچ میدانی دلا آں مرشد غمخوار من
بین چہ غمخوار است بر حال محب خویشتن
۱۲۶
کہ خیال اوست ما را ہمچو جان اندر بدن
یک طبق از خوردنی بگرفتہ اند بہند و ن
وقت خفتن حاضر یک مخلص نوکر شدہ است

ہمتش باشد رفیق اندر سفر بے زادرا
بین کہ چون دریافتہ آں انقلاب بادرا
۱۲۷
بر کشد از ورطہ غم ہر دل ناشاد را
یکشب تار یکبختی صوفی اللہ داد را
نان دہ و منجی ز ہول موج پہنا سر شدہ است

۱۲ دیوہ سوی بحذف واو و زندن
مشہور است ۱۲

حبذا آن شهسوار عرصهٔ قرب و شهود
راکب خنجش مرکبی چون ماه بر چرخ کبود
رهنمائے ہروان را در اخلاص و ودود
باتن مکتسبہ چون یک شبے سباح بود

۱۲۸

رہنمائے روپ ریشی برگہ او ارشد است

شہرہا از وی مشرف زین سبب چون شدند
از زبانش چون نشان و نام بشنیدہ بدند
طالبان ہم اندران اطراف از و سر بر زدند
چند درویشے رسندش دیدہ جویان آمدند

۱۲۹

عاقبت مقصود شان حاصل ازین رہبر شدہ است

چون صبا ما سیر او افتاد در گلزارہا
ظاہر از وی شد برون ز اندازہ ما کارہا
وز نسیم مقدمش گلگل شگفتہ خارہا
اینچنین برہان کز و مشہود ما شد بارہا

۱۳۰

رتبہ ابدالی و سیاحیش اظہر شدہ است

اشارتے بدان مسئلہ علمائے حقیقت کہ اگر حقتعالی برکسے بصفت
عالمے متجلے شود چنان بود کہ خضر را بود علیہ السلام وعلمناہ من
لدنا علما علوم لدنی پدید آید و تعبیر وقایع و معرفت منکر و نقد
و بوالہوس و صابر و غیرہ علامت ظہور این تجلے تواند بود

وه چه این راهِ هدی و معرفت پیمودنش
عقدهٔ اشکال و تاویلات را بگشودنش

۱۲۱

طالبانِ صادقان را راهِ حق بنمودنش
بنده را تحقیق از علم لدنی بودنش

اکثر اندر باب رویا عینِ ما اُعبِر شد است

تا بمیدانِ طلب را نده ز همت مرکبش
سر دلِ جاری ببین طالب حق از لبش

۱۲۲

از وصول علم باطن شد حصول مطلبش
کرد پیش از گفتنش اظهار رویا شبش

بیشِ او تا ثُب جو بلا احمدِ اصفر شد است

از تجلیات علام الغیوب آن نیک ذات
هرچه از اخبار دل گفتیم از آن روشن صفات

۱۲۳

واقفِ اسرار گشت و کاشف سر نکات
همچنین اکثر مرید از آن جواب واقعات

مخبر از رویای هریک قبل ما قرر شد است

بسکه هشیاری و بیداریش در تعبیر خواب
امتیاز او نگر اندر صواب و ناصواب

۱۲۴

یوسف ثانی است در مصر معانی آنجناب
افتر اگر دم یکی رویاش گفت از جواب

عندنا یا ابلها من بعد لا تفتر شد است

چونکه در اسرار پنهانی بود گویا زبانش
چون کلیم الله تا دیدند اکثر دُرفشانش

۱۲۵

میشود بر باعیان سر نهانی از بیانش
گشته از اقوال و خاطرنشان مخلصانش

گر تجلی التکلم را هم او مظهر شد است

وقتیکه تعبیر کرد
پیش از آنکه تقریر کرد
حاصل این است که آن منظری
از حضرت شیخ بدین عبارت جواب
شده است که نزد یک باری ابله
بعد از این رفت انگور
[illegible]

اشارتے بدین قانون اہل تجلیات کہ اگر حقتعالی بر کسے
بصفت احیائے متجلی شود چناں بود کہ مظہر عیسی را بود
علیہ السلام واذ تخرج الموتی باذنی در ضمن تو ہم ظہور نشانہ این
مقام ہم در بعضے احیان از آنحضرت بود و اشارت بعضے حالات او

دوش ازین دار الشفا بشنیده ام از حسن صوت	۱۴۶	یا مریدی لا تخف من کل داءِ فانجوت
آں طبیب دل کہ ہر عارضہ گردید فوت		از دم او چند مخلص زندہ شد از مرض موت
	زاں یکے خواجہ حسین ہم والدش کہ مرشد است	
ایکہ در انکار حالاتش نمیکرد و کمیت	۱۴۷	اینچہ مغروری کہ ختمش چند باشد بی غمیت
گوش کن با ہوش کاں محبوب درگاہ نقیت		گفت مردے را بہنگام تجلی تمیت
	من ہلاکت میکنم شب مردہ بر بستر شد است	
قوت لطفش توجہ گر کند در حال مور	۱۴۸	از ضعیفی بگذرد در حال گردد شیر زور
چوں اجابت خواند آمینش بصد غوغا و شور		از دعائے مستجابش بر شد بسیار کور
	خاصہ از کورے بہ آں فتح اللہ کاکبر شد است	

چون بدرگاه مجیب افراختی دست دعا ۱۷۹ دست لیوس او را اجابت میشد از لطف خدا
بر هدف انداخت تاثیر دعا با مدّعا از دعای او لیسی قلاش میشد بانوا

یک دعا اظهر بدولت رینه گوز شد است

ای دل غمدیده من دوست هر ناشاد شاد ۱۸۰ خستگان از لطف او بر ریشش دل مرهم نهاد
در نظر آور مرید از وی چسان یابد مراد اهل دولت گشت و صحت یافته از سرخ باد

پیش او نائب جو این رینه موسر شد است

بنده را مضمون بیت حافظ اندر دل فتاد ۱۸۱ دیو بگریزد از آن قومی که قرآن کرد یاد
حبّذا این حافظ قرآن که را تصدیق داد صوت قرآن خوش اندیشش هر جا رسید همچو باد

دیو بگریزنده و لرزنده چون عرعر شد است

رونق اسلام و دین کشمیر را از وی فزود ۱۸۲ از لوای شرع در هر جا که فرموده ورود
بین که در اطراف شهر از شومی قوم عنود پیش ازین در چند جا دیو و بت و بتخانه بود

این همه از یمن قدومش مسجد و منبر شد است

داروی هر درد دلست ای دردمندان با کجو ۱۸۳ از در او التفاتش در درد و درمان بجو
اینچنین کامد دوا بخشی او در گفتگو به شده مصروع هم زانفاس پر برکات او

چند جزئیات بشمارم که پر دفتر شد است

[illegible]

۱۸۴
همتِ خود را مکن از ضعف استعداد سست — بر درِ لطفش بیا امید را بنما چست
هر چه میخواهی ولایا بی از و میدان درست — یافته هر کس بقدر همت از وی هر چه جست

قبلۂ حاجات اگر میخوانمش اَجدر شد است

۱۸۵
چونکه از دیدار او دیدم نشان بی نشان — که مکان اندر دلش کرده خدای لامکان
راه بیت الله جز او پیمودنم واجب مدان — از طوافش یافتم چون بنده لشر حاجیان

کعبۂ صدق و صفاش ار خوانم اولیتر شد است

۱۸۶
نیست اندر فیض عامش امتیاز نیک و زشت — تخم آبادی بدل اهل خراب احوال کشت
آنچه بشنیدی کرامتهای آن نیکوسرشت — این شد از انفاس او بی آنکه تعویذی نوشت

دائما کتاب تعویذات را انذر شد است — انذر یعنی کنندہ تر ۱۲

۱۸۷
خرق عادات و کرامات آن شیخ گزین — سر کشیده با کمال شهرت از چرخ برین
شرح حالات و مقامات کمالاتش ببین — اینهمه میشد ولی صد ننگ دارد اندرین

گوید او قاتم خدایا در جهان منتشر شد است — با لفظ پراگنده شده ۱۲

۱۸۸
مخلصان با صفا اندرین ظلمت سرا — از کجا یابم میان مردمان بیوفا
بوئی اخلاص از چنین نامردمان ناید مرا — اینقدر صاحب غرضهائی زر پرست چرا

طالبان الله و عالی همم اندر شد است — کمتر و نایاب ۱۲

مسجدی کاندر درون اولیاست
سجده گاه جمله است آنجا خداست
۱۲ شرح

١٨٩
ناکسی کز صحبتِ نیکاں بر آید بدگماں — شد درین بازار در سودای اینانش زیان
شیخ ما کہ دلکش آمد خلوتش از ناکساں — ناخوش آید صحبتش زانرو کہ اخوان الزمان
معترض یا عیب چین یا منکرِ انکر شد است

١٩٠
دلخوش ست الحق براہ حق اگر بند یکس — در دلِ صادق ارادتمندی و اخلاص بس
گر ز سوای نفس دون در پیش آن روشن نفس — گر بود مخلص غرض آلودہ طالب بوالہوس
گوید اکثر کاین زماں گمنامی او ابتر شد است

اشارتی ببعضی کرامات آنحضرت در ضمن اثبات محققیتِ اوست و آداب ارشاد و ہدائیت آنحضرت

١٩١
مرشد ما از پیران زمانست امتیاز — آنچنان کامد تمیز اندر حقیقت از مجاز
فی الحقیقت چون کہ تحقیق ست از تقلید باز — این محقق پیش پیران مقلد سرفراز
در میانِ روبہان مانند شیر نر شد است

١٩٢
چون بجا آورد در ارشاد دین ہر قاعدہ — مرشدِ اکمل مکمل در معارف آمدہ
سکۂ تحقیق چون در معرفت بر خود زدہ — اوست عارف دیگران زاہد بتقلیدی شدہ
در میان فرق از سما تا مرکز اغبر شد است — اغبر زمین ١٢

١٩٣
ہر کہ استعداد مردم را نشد مقدار دان — وضع شی غیر محل تعریف تعلیمش بخوان

آن محقق بی محل نشد از حقایق درفشان — اوست چون عارف بمقدار عقول مردمان

پس بوفق کلموا الناس سخن گستر شده است

اهل را نشناسد از نااهل نابینا صفت — فرق نکند در بلند و پست اندر شش جهت

میکند ضایع گهرهای نکات موعظت — پیر محجوب مقلد هست چون بی معرفت

غافل و دیوانه را کورانه افسونگر شده است

ای معلم اینچه بیجا صرف شفقت بر دنست — از چه بهر بدگهر در تربیت غم خوردنست

بین ز تعلیم بد اصلان چه بدست آوردنست — علم با نااهل گفتن تخم ضایع کردنست

در زمین شوره کروی فی امید بر شده است

جز سلوک عارفان از قید غفلت کس نرست — نقش اهلیت بعرفان کس بجز سالک نبست

لاجرم در پیش اهل معرفت الحق پرست — هست نااهل طریقت غیر سالک هر که هست

همت دونش بچیز دون حق مقصر شده است

ز آتش عشق حقش چون دل نگردد مشتعل — بر حصول قرب جهد او نباشد مستقل

چون بدون ز اخلاص و با دون حق آمد مشتغل — همتش کوته بر آن دون گشته و پیش گوش دل

از سخنهای سلوک راه حق کر شده است

آن حکیم ذو الیقین کامد بوسعت همتش — بود در اظهار و اخفای معانی حکمتش

چونکه حاصل میشود بیگانگان را صحبتش — نیست در محفل حقایق گفتن اکثر خصلتش

از حقایق پر اگر چون تجه از خر شد است

بی اجازت از مشایخ شیخ ما تعیین ذکر — می نکردی انچو شا این بعرفق و تزیین ذکر

لاجرم این رسم و رسم وره و آئین ذکر — اندر اخذ هر مرید و نیز در تلقین ذکر

یا مجاز از روح پیران یا ز پیغمبر شد است

طالبان را بدلی میکرد اول امتحان — تا ارادتمندی و اخلاص شان میشد عیان

بلکه در تحقیق مقبولی و مردودی نهان — استخاره کرده از بهر بجد آئیندگان

زود ملهم بهر من تقبیل و من یدبر شد است

آنکه جز یاد خدا چیزی نمی آرد بدل — و آنکه با اهل یقین اسرار بسپارد بدل

آنکه ز اسرار حقایق گنجها دارد بدل — طالبان را تخم ذکر آنگاه میکارد بدل

چون ز ترس و شوق الله نرم این مبذر شد است — مبذر جای تخم ریختن

حبذا آن پیشوا و رهبر این قافله — نیست کس کآرد در ارشاد و ادب از وی گله

زانکه آن آگاه دل از طالبان یکدله — هر یکی را در ره فرماید بقدر حوصله

چون بر استعداد تقدیری شان اخبر شد است — ز خبر خبردار تر

داشت در تعلیم و تلقین شیخ الطرز عجب — کاستقامت را طلب میکرد هم از اهل طلب

از پئے تحصیلِ پاک تعلیم پیشش روز و شب ۲۰۳ بو الہوس ہر چند کرد الحاح و ننمودش ادب

چوں بہ بے توفیقئ تقدیرش الخطر شدہ است

بودہ چہ الصاحب عنایات و فیوض واسعہ ۲۰۴ ہست روشن وصف حالاتش چو مہر ساطعہ

این ہم آمد حجتے بر اعتقادِ دستش قاطعہ ہر کہ بود از جذبۂ حقیہ صاحب واقعہ

دید احوالش مرید از جان غربان شدہ است

شیخ پاکِ ما کز ارشاد شد با فر و زیب ۲۰۵ شد کمالاتش محقق پیش ما بیشک و ریب

طالبِ حق بین بسویش ہیں چنان شد ناشکیب بودہ بابا ہمردی ریشی تابعِ پیران غیب

با ہمہ صحبِ احتراز سعیتش اظہر شدہ است

دور و نزدیک است یکساں پیشِ آں شیخ ہُدا ۲۰۶ حاضران و غائبان را میکند ہر عقدہ وا

خام را ہر چند از خلوت سرائے خود جدا سالکاں را میکند اجلاسِ خلوت ہا بجا

پس تحلّلِ واقعاتِ ہر یکے اغبر شدہ است

شاملِ احوالِ ہر طالب بود امدادِ او ۲۰۷ مونس اندر یادِ حق باشد بہر کس یادِ او

خلوتیکہ اندرو شغل است با اورادِ او اندر آں خلوت ز یمنِ ہمت و ارشادِ او

ہر یکے را واقعات واردات الیسر شدہ است

روشن از تعلیم او تاثیر تحسینی ذکر ۲۰۸ ایخوشا آں طرز خوش و آں نیک آئینی ذکر

[illegible] اعجب تعبیر کنندہ کامل و اگر اسم تفصیل را
عابر [illegible] گذارند است باز ہم [illegible]
است یعنی و میدان حل واقعات نیک
تر ندوا است ۱۲ منہ

حبذا این لذت تاثیر حق بینی ذکر	زود از تلقین او محفوظ شیرینی ذکر

خدمت خواجہ حسن قاری بلند میر شدہ است

خواجہ کہ بلبل صفت در بوستان صحبتش	شد بجام معرفت از دست لطفش بادہ کش
نی ہمین تنہا ز گلزارش گرفتہ بوئے خوش	غنچہ دل ہر کہ پہلوئے لش این خواجہ وش

ماندہ و نبود از دمش نشگفتہ و از میر شدہ است

حبذا تاثیر شغل و ورد و ذکر طالبانش	نیستش ہیچ آن بنور معرفت گرد عیالش
چون ز حال خویش ہر یک شد مبشر از زبانش	شکر کین بیچارہ ناظم ہم بخلوت از زبانش

از حصول بوئے ذکر انس مستبشر شدہ است

خواجہ کز وجہ حسن شد یاد در حسن عمل	گاہ ذکر حق شدے شیرین دہانش چون عسل
ہم کزین ذکرم معطر ساخت آن شیخ اکمل	اینچنین بعضے مرید از اگشت این ذکر حل

گاہ ذکر از کام بیرامن شیخ شکر شدہ است

ہر کہ در اوراد و ذکر آمد از و تعلیم جو	حاصلش در شغل آن گردید تاثیر نکو
بین کہ چون با صحبت نورانیش ہمنود خو	مولوی فیروز از فیروزی تلقین او

زود از انتاج نور ذکر فرخ فر شدہ است

ای خوش آن کز صحبت صاحبدلان در گاہ و دو	از سعادت دولت صدق صفا حاصل نمود

۱ بجیم پارسی نام محله از محلات شهر خاص ۱۲ وسیخ و سفید آبادش
۲ از سر سید و روشنیده ... بمعنی شکر و شیرینی ۱۲
۳ ... شکر سینه ... اول شیرینی داون ۱۲
۴ از انتاج ...
همچنین

شیخ ما کاندر جهادِ نفس صاحب زور بود — گرد در بهرام رینه صحبتش تاثیر زود

نفسِ نحسِ شوم را قتّال چون خنجر شده است

ایزدِ بیچون نگاهش را چنان تاثیر داد — از شهود و معرفت منظور او میداد یاد

زاں نظرہا یکہ مصروف بر اہلِ وداد — یک نظر بر خواجہ عثمان قول از لطفش فتاد

حاصلِ او زود کشفِ حالِ ہر مقبر شده است

اوست سلطان مراولوا الابصار را بینک و شین — از نگاهش بزم ایقان یافته صدر زیب و زین

بین حیان مر طالبان را میفزاید نورِ عین — آں مصدر زاده خطّاط مولانا حسین

یک نظر دیده ز لطفش مسّ او چون زر شده است

اوست بر چرخِ ولایت ہمچو خورشیدِ منیر — اولیا گشتند چوں انجم ز فیضش نور گیر

آنچناں کہ شد از وی ہر طلب روشن ضمیر — نیز از وی مفخر السادات سید شمس میر

پرتوِ نورِ ولایت شمس وار اظہر شده است

با درستی شد بیان من مقیّد ز اہلِ کشف — زانکہ در تصدیق شد قولم موید ز اہلِ کشف

ایں کرامت نامہ اش بنگر مسنّد ز اہلِ کشف — شیخ سلطان پورِ آں سید محمد ز اہلِ کشف

رفعت و قدرتش چو دیده بس ثنا گستر شده است

آفتابِ ہمتش سر بر زده بر راهِ دور — عالمے از پرتوِ انوارِ شاه او شده پُر ز نور

۱ سلطان پور نام موضعی از مواضع علاقه دو کوهه مجاور دفنگاه حضرت سید محمد در آنجا است ۱۲ مصنف

بر سرِ مسترشدان قربِ حق بمقصور — گرد چون ز اتباعِ او تاثیرِ ارشادش ظهور

پس ولایت بودن متعدیش اشهر شده است

صحبتِ اربابِ شهادت کنند مقصود مند — چون بصدقِ جان و دل تعلیمِ شان بشنید
تلخ آمد ناشناسا ز استخوانهائے چو قند — کار شد عکسش ادب خاست زان وعظ و پند

پیرِ رہ بین از مریدِ کور دل مزجر شده است

پیرِ کامل داروئے دردِ مریدِ صادق است — با کسے دردِ درون گفتن جز او نالائق است
ایں دلِ بیمار بالشہود دلیلِ واثق است — بہرِ دل پیرِ محقق چون طبیبِ حاذق است

کش بہر علت مجرب داروئے دیگر شده است

پیرِ کامل در طریقت واقف آمد مو بمو — رہنمائے راہِ تحقیق است ادبِ گفتگو
آں محقق بالغِ راه است زو امداد جو — طفلِ راه آمد مقلد کم رسد یاری ازو

در هزیمت افتد آں لشکر که طفلش سر شده است

طالبان از صدقِ دل اندر طلب باید بوفق — بے ارادت هیچکس در رهروی ناید برفق
حقِ اخلاصِ ارادت آر اندر راهِ عشق — راه بنمایند اهلِ حق بره جوئے بصدق

گردنِ اعلامِ مریدان میشِ شان منکر شده است

اہلِ تحقیق از دلِ طالب هواها رفته اند — اہلِ تقلید از هوائے نفسِ دون آشفته اند

اہلِ دل از گوشِ انصاف این سخن بشنفتہ اند ۔۔۔ اہلِ حق اندر حقِ پیرِ مقلد گفتہ اند

گمرہ و گمرہ کن چو دجالِ بد اعور شدہ است

طالبِ حق دست در بیعت بشیخِ ناسپرد ۔۔۔ در شفاعت چونکہ او گولی قبولیت ببرد

زانکہ در راہ مدد التحقیق شد ای رہنورد ۔۔۔ شیخ گو اذنِ شفاعت از خدا حاصل نکرد

گر مریدان را دہد دست از ہوا مغتر شدہ است

اشارتے بہ بعضے مقاماتِ مطلوبہ آنحضرت مثلِ عزلت عامہ و خاصہ و صحبت و رضا و توکل و تفویض و ملامت و فقر و خوف و مانندِ آں

حبذا آں محوِ انوار شہود لا یزال ۔۔۔ رفتہ از غیرِ حق و با حق گرفتہ اتصال

ترک دادہ صحبتِ اغیار در راہِ وصال ۔۔۔ معتکف در خانقہ بودہ قریبِ بیست سال

معشرِ الخشرین بعیش قربِ حق اعشر شدہ است

تا رمش بُد خلوت و عزلت اگر در ابتدا ۔۔۔ تا کہ با ہر مدعا حاصل شدش قربِ خدا

چوں نیامد بالغش از حق حجاب ما سوا ۔۔۔ این زماں وحدت و تفویض راضی بر قضا

همنشین با نیک و بد لیک از همه مجتبیٰ شد است

دید چون از خرقه پوشانِ زمان حیلت گری
برخلافِ وضعِ شان زانے و از دین بری
۲۳۷
از چنین گندم نمائی جو فروشان شد بری
جو نما گندم فروش و هم ملامت مشتری

در لباسِ اغنیا بر فقرِ خود استتر شد است
(پرده پوشی ۱۲)

عاشقان از هر ملامت چون شکر خائیده اند
اندرین بازار این سودا چه افزائیده اند
۲۳۸
روی عشق از طعنهٔ جهال آرائیده اند
گوئیا عشق و ملامت توأمان زائیده اند

زانکه حق را هر که عاشق شد ملامت خر شد است
(خرید ار ملامت ۱۲)

رونقِ بازارِ عشق آمد ملامت از عوام
چونکه دانست از ملامت در حقیقت احترام
۲۳۹
بشکند از سر خمارِ هستی این باده مدام
شیخی از اہلِ ملامت پہلوان محمود نام

بوده و از بہر این معنی بہر مشتہر شد است
(بجائے مجبور ۱۲)

این گروه دور از اخلاص و شوق و سوز و درد
شیخ ما این که عکس شان همه اخلاق کرد
۲۴۰
بی غمِ عشق اند بہر نفس با رخسار زرد
خامش و گویا و ساہر نائم و صائم بخورد

مستِ ہشیار است زان احوالِ او مضمر شد است
(پوشیده ۱۲)

شیخِ ما کز قدسیان در معرفت برده سبق
ہست قال و حالِ او پیدا و پنہان زین نسق
۲۴۱
رایتِ ارشاد را افراخته زین گونه طبق
ظاہرش خندان و لے لرزان دلش از ترسِ حق

ز اجزا این است که یعنی مجرد شده اسم فاعل است ... مضمون شیخ ۱۲

همچو برگ بید کو لرزنده از صرصر شده است

مرشدی کآمد از نور یقین رو شندلے | بوده در توحید و تفرید و تجرد کاملے
کز حالات و مقامالتش همیدانم بلے | بر توکل خوردن و پوشیدنش بوده لے

چون رسیدے نذر با شبهه از آن ممتنع شده است

(اسم مفعول از همین مصدر)

چون دلش افروخته از مشعل علم و هدے | عقده‌های علم و عرفان را از آن شد حل نما
تا ز مفتی دلش هر مشکلے گردیده وا | مورد استفت قلبک حل شد از حالش مرا

کز دل اکثر در مسائل ملهم و مشعر شده است

کار دین خویشتن بسپرده او بر حافظیت | آنکه در هر حال غیر او نه دیگر حافظیت
چون نه جز حق در حقش در خیر و در شر حافظیت | او بتفویض حقوق پس حق که بهتر حافظیت

لطف حافظ او ز آنچه نامرضیه و مقهر شده است

حفظ خیر الحافظین در حق آن حق آگه است | لاجرم دست هوای نفس بروی کوته است
بین چه نالایق غذا را سوے او سد ره است | محضر از شد شبهه و باصاحبش منت نه است

گاو اکل از حفظ حقش عقده بر خنجر شده است

در درون خود غذائے مختلف را جا نداد | راه تقوی کس نه دید بر روش از اہل فساد
آنچه بشنیدی ز محفوظیتش برگیر یاد | اینست حالش صاحب دعوت چو شد بے اعتقاد

مراد استفتاء قوی ... [illegible]
... الهام مراد شده ... [illegible]
کرده شده قال النبی علیه السلام
استفت قلبک ولو افتوک ... افتوک
... ۱۲ منه
... فالله خیر حافظا ... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
نعوذ بالله منها ۱۲ منه

همچنین همکاسه‌اش ناگاه اگر اُفجُر شده است

آنکه از میخانهٔ عرفان همی نوشید می
ناموافق خوردنی زان شیخ پاک نیک پی

خوردن ناصاف دُردی کی بُدی در خوردِ وی
ناگهی گر خورده شد بی اختیار او بقی

ور زمان از معده‌یا کش به بیرون بر شده است

داشتی از خوردن نالائقش حق بر کراں
یا بقی باز آمدی بی اختیارش در زباں

یا فرو نشدی ز حلقش چون رسیدی در دهاں
ور نه عارض زحمتی شد با ثواب صبر آں

یا با استغفار آن نقصان بدم مُجبر شده است

ای همه اخلاصمندان بین گناه بیگراں
شیخ ناگو هست بر ما از عنایت مهرباں

نیست غم گر مغفرت آید ز لطف حق نشاں
روز و شب از بهر خویش و از برای مخلصاں

با زبان و با دل استغفار او بگزیر شده است

تا میان اندر جهاد نفس از همت ببست
آنچه نشمردم ز خورد و نوش آن از نیست

از غذاهای مخالف داشته یکبار دست
خوردنش زین واقعات اکثر بوقت مخمصه است

شاهد قولم تنش بنگر که بس لاغر شده است

خوردی الحق از برای زیستن آن رهنورد
تا بکم خواری براه حق پرستی خو کرد

زیستن از بهر ذکر و طاعت حق بشمرد
هیچگه فوق الشبع نان و طعام اصلا نخورد

گر ادامش مرغ بریاں کردہ یا سعتر شد است

شیخِ پاکِ ما کہ آمد پاک اصل و پاک دیں — بود در ہر حال اندر حفظِ خیر الحافظیں

آنچہ بشنیدی ز خورد و نوشِ آں جب الیقیں — حالِ او در ملبس از حفظِ خدا است اینچنیں

نلے گہے ملبس ز نا و جہتش اگر در بر شد است

بر مقامات و کرامتہائے آں پاکیزہ خو — بے گماں با مخلصاں گشتیم واقف مو بمو

بلکہ در حالاتِ او بنمودہ تحقیقِ نکو — شد یقیں محفوظی او بیش با احوالِ او

چوں مجرب اینچنیں بہرہ و بیش از کر شد است

ایں گروہِ انبیا و اولیائے محترم — پاکباز ندو بپاکی نامِ شاں گشتہ رقم

بلکہ اندر عصمت و حفظِ خدا بے کیف و کم — انبیا معصوم بودند اولیا محفوظ ہم

معنی ایں حکمین را ایں نوع مستفسر شد است

الغرض اللہ شیخِ پاکِ ما کہ صاحب رفعت است — در رہِ ورع و تقا و زہد عالی ہمت است

در عزیمت عامل و در اجتناب از رخصت است — باوجودِ آنکہ محبوبیتش ہم مثبت است

بود او را اخذ اگر چیزے از و مقصد شد است — چیزے

تا کہ گردد بے خلوصیت مرید از دل کہ گفت — شیخ در اخذِ ہدایایش ندادے دست مفت

چوں ندید اخلاص از انبائے وقت اندر نہفت — بود شیخی نذرِ سلطاں گیر و نے زاخوان گفت

اکثر احوالِ سستِ منتہی ازاں انکر شدہ است

انکہ از داغِ ارادت شد مرید و اعتدار ‏ ‏ شیخ بر دخلِ متاعش ہست صاحب اختیار

انچناں گامد منال و مالِ خود اندر شمار ‏ ‏ مالِ مخلص مالِ شیخیست زانکہ شیخ رود بار

قفل بشکستہ بہ بیتِ مخلصی اندر شدہ است

حبذا آں رہنما و مرشدِ اہلِ طریق ‏ ‏ آمدہ اندر رہِ دنیا و دیں یار رفیق

چیست غم از بینوائے کاں لغو انجنش شفیق ‏ ‏ میکند ایثار بر ہر مخلص خود بالیق

چوں بایثار فتوحات از خدا موثر شدہ است

حبذا ہر کسکہ را در دیں ہدایت او کند ‏ ‏ در امور دنیویش ہم حمایت او کند

چوں بہر محتاج ہر نوعے عنایت او کند ‏ ‏ ہم بمایحتاج ایں داعی کفایت او کند

ما یحتاج آنچہ بداں حاجت میشود

زانکہ اسم کافی اللہ را مظہر شدہ است

معنے مظہر ۱۲

اہلِ حق را از حصولِ قربِ ایزد ہمتے است ‏ ‏ کہ بچیزے غیرِ حق ورانہ در دل رغبتے ست

شیخ ما کاندر دیارِ قربِ صاحب شوکتے است ‏ ‏ گفت از یاراں طلب گاہے بنابر حکمتے ست

ورنہ گاہے میل رائی خاطرم مخطر شدہ است

جائے خطور

چونکہ در پوششش نبُد تخصیص طرزِ انجناب ‏ ‏ جاہلے کردش بریں طرز اعتراضِ ناصواب

شیخ پاک از حالِ خود آں معترض را در جواب ‏ ‏ گفت مسنون ست بتکلف بودن اندر بااصحاب

آنچہ میسر شد ۱۲

هست در نہ قصہ من لی احمر و اخضر شدہ است

حبذا آں شہسوار قرب را ابد اشہبے | کز رکاب آرائیش فرمودہ عالی منصبے
در سواری زافتخار از وی نبودش مطلبے | گفت معذورم من و ناچار باید مرکبے

فخر و حظے لی مرا پیدا ازیں جو در شدہ است

منکہ واقف ے مقاماتش بلا ریب و ظنم | ذکر احوال و مقاماتش بود جان و تنم
هست از انجملہ بخاطر ایں کلام روشنم | گفت لی میل مریداں دارم اما چوں کنم

کز برائے رد سائل منع لا تنہر شدہ است

انکہ نو گلہا ز گلزار تقبیلش مے شگفت | جلوہ ہائے آں نمودے گاہ گاہے مے نہفت
روزے از گنج حقائق گوہرے ایں چہ سفت | حالتے دارم کہ نتوانم نہفت و نیز گفت

مے ندانم لقمہ شیریں است یا خود مر شدہ است

در کراماتش ای منکر مبیں از سوء ظن | ور ہمی بینی ببیں خود را بدوزخ در وطن
بیں کہ در پاداش آں فرمودہ خود شیخ زمن | میخورم حیف آنکہ از احوال دیگر گون من

دوزخی در بدگمانی مردم اکثر شدہ است

شیخ ما کاندر دیار لی مع اللہ زد لوا | وز مقام قدسیاں بگذشت در قرب خدا
با علو ایں چنیں حالات خود میداں دلا | من کجا شرح مقامات و کراماتش کجا

بازور نظم قصیده کا ضیق و تقصیر شد است
(کوتاه تر شد)

گرچه در شرح حالاتش بره درمانده ام	لیک اسپ شوق در صحرای اوصافش رانده ام
این گهرها بے سبب در مدح او نافشانده ام	بارک الله من مقامات مشائخ خوانده ام

حال او با حال ایشان مستوی یکسر شد است

اشارتے بمذمت و نکوہش منکران و بے پیران متضمن

آداب و فوائد فراواں

روشن از مهر است شان شوکتش مستور نیست	چیست غم گر دیدهٔ خفاش و تش نور نیست
معتقد دار و یقین قول در ستم زور نیست	منکر ار باور ندارد این کرامت دور نیست

کی بو جهل سیه دل معجزه باور شد است

طالب حق را ره پیر حقیقت جستجو است	صحبت پیر مکمل کاملان آرزو است
مرشد بار ادلیل کاملیت بین نکو است	نفرت ناقص زعز صحبتش از نقص او است

ار ے آرے عشق دو از آدمی منفر شد است

اعتقاد و بد محبت جوے کفرت میکشد	جستجوے بیر نگفت گوے کفرت میکشد
سر ز انکار ولی چون بوے کفرت میکشد	منکر از انکار ولی اش سوے کفرت میکشد

حاشیه:
یعنی از نقص اوست از نقصان خود
ناقص ضمیر او راجع بناقص است
نفرت رسیده شده اسم مفعول
است از انکار یعنی از این
است
غفو مثبع

گوز خود فانی است زو او صفات حق مظهر شده است
ظاهر شده ۱۲

داد حق مشمار اندر قید وقت و جا گرو — پیروی اند از حق بهتر شو دار بپیرو

از کلام الله فضل الله یؤتیه شنو — منکر فضل و لایت از زمان و جا مشو

فضل خود را حق بهر جا هر زمان اقدر شده است
قادر تر ۱۲

جز بداد حق مکان و وقت قرب افزای نیست — تابع اوقات و موضع قدرت مولای نیست

بنگر از قرآن گرت فولم الیقین آرای نیست — در تعز من تشا تخصیص وقت و جای نیست

پس عزیز حق چرا پیش تو مستحقر شده است
از استحقار در حقارت

اندرین ره هر کرا از لطف حق تائید نیست — لایق تجرید و شایان ره تفرید نیست

منکر التخصیص بهر کس ره توحید نیست — هم یهدی من یشاء مطلق التقیید نیست

از چه در انکار نفست سخت چون مرمر شده است
سنگی است معروف ۱۲

هر که از وی دولت القان الکال شد عیان — دار د امید کرامت از خدا در هر زمان

از برای نهی یاس و ناامیدی در قرآن — آیت لاتیئسوا را خوانده ای بدگمان

پس ز نومیدی چرا نفس تو مستحجر شده است

دیده انصاف ای منکر گر پوشیده — تا که در انکار شیخ پاک یا پیچیده

دیده و دانسته نافهمیده و نادیده — اینقدر از وی کرامت دیدی و بشنیده

۱ ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء الآیة
۲ مستحجر سخت و سنگین از استحجار سنگ گردیدن
سخت شدن ۱۲ منه

از چه بد بختیست چشم و گوش کور و کر شده است

در هوای نفس آمد طاعت جرم کبیر — جرم در چشمت ز خاصان طاعت رب قدیر

کار شان با حق بود کار تو با نفس شریر — کار ابدالان حق را از قیاس خود مگیر

نفس شان ابدال شد حکم شان دیگر شده است

عاشق صادق هر گه مر شناسی لعل شد — از خذف ادنی است کو معشوق عشق از جعل شد

داند آن دل کو ز عشق حق در آتش نعل شد — مست حی در شرع چون معذور و قول فعل شد

با طریق اولویت مست عشق اعذر شده است

می رسد تکلیف شرع آنرا که کامل گشت عقل — زانکه با تعمیل امر شرع شامل گشت عقل

داند آن عاقل کرا او قوت دل گشت عقل — وقت مغلوبیت عاشق چو زایل گشت عقل

نیست تکلیفش ذهول امر ای وحی گر شده است

در رموز عشق و عرفان پیر با مستکمل است — عاشق پر سوز و از فضل منتخب افضل است

کی شود تفصیل آن این نکته لیس مجمل است — پیر با مغلوب مشکور است از رو اکمل است

زانکه از بهر عبادت هوش یاور شده است

آنکه با خود در فضیلت بیشتر این فرق — خاک بر فرق تو بر تر با شان زین نه طبق

با چنان اعزاز شان خواری تو بر پی سبق — همچو شیطان گشت مرد بر که با خاصان حق

چشمِ سرپوشید بنبنده بچشمِ سر شد است

داشته حق اولیا در پرده‌هائے خویشتن | گفت نشناسد کسے ہرگز بالبتیاں غیر من

آنکه نادانی ز قول و فعلِ آں شیخِ زمن | گر از ظاہر ناپسندی بینی او دم مزن

تو ولیِ حق شد اینش قبہ و چادر شد است

چوں توانی دید ایشاں را تو با چندیں حجاب | آرے آرے در بشر روپوش آمد آفتاب

کی بہ بیند مردمِ خفاش شیر زیں نقاب | حق ز غیرت اولیا پنہاں کند زیرِ قباب

تا نہ بیند غیر کاندر دوستی اغیر شد است
غیرت کنندہ

پردہ آمد در زوال و پردگی اندر ثبات | پردہ میداں در ممات و پردگی اندر حیات

گر تو میخواہی کہ از نقصانِ دیں یابی نجات | پردگی بیں و مکن با پردہ ہرگز التفات

پردہ احوالِ او ایں جامہ و بستر شد است

ای بچشمِ عیب بیں تا چند باشی عیب جو | چشمِ بد بیں تو بدے بیند اخلاقِ نکو

تند خوئی نیست ہرگز خوئے شیخِ نیک خو | بہرِ تادیب آں کلامِ تند لطف آمیزِ او

مخلصاں را نوش و بہرِ منکراں نشتر شد است

صورتِ حالِ تو منکر بیں چساں در سینہ است | صورتت از صورتِ حالِ تو چوں بوزینہ است

شیخ با مصقولِ نورِ حق ز زنگِ کینہ است | ذاتِ او صاف از ہمہ اوصاف چوں آئینہ است

هست آں نیک و بد راہے کز و مُبصر شدہ است
(دیدہ ور / بینندہ)

خطاب بمنکران بے پیر و ترغیب ایشاں بتوبہ و طلب پیر

از مُربّی ہر کہ اندر راہِ دیں فرماں کشد	از رہِ انکار پائے اندر رہِ ایقاں کشد
از سر آں بے پیر کامل از رہِ نقصاں کشد	چوں تو بے پیرے دریں گمراہیت شیطاں کشد

ہر بے پیر است شیطاں از نبی مخبر شدہ است
(خبر دادہ شدہ ۱۲)

از مربی ناگزیر الحق بہر شیخ و صبی است	طالب رہ را بغیر از پیر رہ بے مطلبی است
منکر بے پیر از ایماں از یں رو اجنبی است	چوں رسول اللہ ﷺ گفتا پیر مانند نبی است

کی بود مومن کسے کز وی نبی منکر شدہ است
(انکار کردہ شدہ ۱۲)

چند ایں گمراہیت بے مرشدِ رہ ای سفیہ	قرب کفرت دوری مرشد بود لاریب فیہ
زانکہ فرمودہ آنکہ آمد در علوم دیں فقیہ	مردِ بے پیر با زندیق و کافر شد شبیہ

نیست بر روایت کہ موتت درجہلت ور شدہ است

زندگی بے مرشدِ رہ بد بود لاخیر فیہ	ہر کہ بے پیر است نزد عارفاں آں سفیہ
زیستن با پیر رہ بنمایدت در دیں فقیہ	موت بے پیرے بموت جاہلیہ شد شبیہ

خوش کسے کو مر اماموں پیر فرمانبر شدہ است

قال علیہ السلام من مات ولم یعرف امام زمانہ فقد مات میتۃ جاہلیۃ وفی روایۃ فقد مات زندیقا ۱۲

پاک آئینی که در تحسین پاکان آرمید
آفرینش هر دم از جان آفرین خواهد رسید
آفرین گو این و نفرین گو ببین خواهد چه زید
عیب پاکان هر که از کوری بشیرمی گزید

در دو عالم روسیاه و زار و حال ابتر شده است

ساختی در بدگمانی نوجوانی را کهن
تا درین سودا برآید نخل ایمانت ز بن
از تعصب بگذر و بشنو بانصاف این سخن
بدگمانی را رها کن وز فضولی توبه کن

کز فضولی رافضی مردود و منکر شده است

چند تحقیق فضولت چون نداری چشم سر
کی توانی یافت خاصان خدای مقتدر
گر همی یابی نشان ایشان باشی منتظر
پیش هر درویش رو خذ ما صفا دع ما کدر

ورنه بهر عیب چینی هر که رفت اخسر شده است

با تو بد اندیش قول نیک اندیشان کجا
از سیاه دل فهم اسرار صفاکیشان کجا
قسوت قلبت کجا نور دل ایشان کجا
تو کجا دانستن احوال درویشان کجا

همچو موسی بین ز خال برخ چو آن حیر شده است

شیر حق از عیب پوشی در ولایت گوی برد
آفرین گردش برین مغمبر یکتائی فرد
خرقهٔ فضل ولایت چونکه بر دوشش سپرد
عیب پوشی خرقه پوشی علی را شرط کرد

آنکه او مبعوث بهر اسود و احمر شده است

۱ اسود و احمر تمام مخلوق یعنی بر و خاص و عام ۱۲

خطاب سرزنش منکران معجب بعلوم قالی و از ورع و معرفت حالی خالی

ای خیال قیل و قالت داشت از اهل حال باز — علم قالت محو خواهد شد ز حال اهل راز
در ره انکار شیخان از غرور آں ممتاز — روز حفظ چند قول و حیل چندین مناز

در کلام الله نه بینی نسبتت با خر شده است قوله تعالی مثل الذین حملوا التوریة الخ

از غرور و خودنمائی دعوی تمکیں مزن — نقش خود بینی بر لوح دل سنگیں مزن
این علم تست لاف گفتگوی این مزن — دم ز بحث اندر کلام این شهان دین مزن

زانکه محبوط العمل للشیخ کابر شده است

خلقت جن و بشر از خالق یکتائی فرد — شد برائی اینکه گوئی معرفت خواهند برد
حق شناسی ز آدمی چون اهل حق لازم شمرد — از بنی آدم هر انکو معرفت حاصل نکرد

در حقیقت کمتر از گاو و خر و اشتر شده است

علم کار خوب بهر زر نه مرغوب است لیک — شغل آں محمود بهر نفس معیوب است لیک
این امور آمد نکو جز ورع آشوب است لیک — فتوی و درس و قضا فی نفسه خوب است لیک

فتنه گرد چون بدست بدگوهر شده است

چون بکام نفس شد مردود مقبول فقیه — حیله ها معلوم و گفتگوی است مجهول فقیه
از علومی کامده ز استاد محصول فقیه — چارهٔ دفع ربا حرفی نه معمول فقیه

حیلۂ اخذر باصد باب چون فرفر شد ہست

ہست عالم آنکہ بہر حق کند اعلام خلق / صرف نکند حرف حق در نحو ننگ و نام خلق

باوجود علمہا ای جمع خاص و عام خلق / نیست عالم آنکہ بہر رشوت والزام خلق

حیلہ ہائی نادرش محفوظ و مستحضر شد است

ہست عالم آنکہ اندر معرفت شد کامیاب / ورنہ علم بیعمل دارد وزراہ حق حجاب

یافتہ ہرچند از تحصیل و انش انتخاب / نیست عالم آنکہ غافل گشتہ از روز حساب

طالب و طامع باوقاف وزر و زیور شد است

شیخ ما و مخلصان او کہ یاران من اند / بر سپہر علم ماہ و اختران روشن اند

عالمان ظاہری پیشش چہ دعوی میزنند / عالم است او ہم مریدانش کہ دائم میکنند

از علمہا آنچہ کار آئندہ در محشر شد است

در مشامم شمۂ تہذیب اخلاقش چو تاخت / ناطقہ کوس معانی راز ملک دل نواخت

ہمچو تو گرچہ زبان تیز در منطق نساخت / چون خدائی عالم صغری و کبری را شناخت

بی نیاز از اصطلاح صغر و اکبر شد است

دل ز انوار تجلیات حق پر نور ساخت / دیدہ از جام شہود ذات او مخمور ساخت

ہوش را در نحو عشقش محو از خود دور ساخت / روح را مرفوع و نفس تند را مجرور ساخت

ا۔ باشد ۱۲

چیست غم گر عاری از تعریف رفع و جر شد است	
جز صفای باطنی از ظاهر آرای بلے	کی تواند شد کسی اندر حقایق کاملی
در نظر کوتاه بینان را بجز رو شد لے	ابره و ذرائعه عالم بود زیبا و لے
لبس صوفی را ز ابره پر بهار استر شد است	

اشارت به نصیحت مالداران و جاه جویان و ترغیب ایشان بتوجه و انابت سلوک و ارادت

ای که مال و جاه دنیا مر ترا چون دلرباست	خاطرت از دوستی دوستان حق جداست
گر رئیس مجرمان میخوانمت زین رو بجاست	حب دنیا راس هر جرم است قول مصطفی است
ترک دنیا هر عبادت را مثال سر شد است	
عاشق مال و منال گوهر زر ممسک است	ای محبان دو عالم این محبت مهلک است
داند آنکو در رموز وحدت حق مدرک است	حب دنیا هست شرک و پس محبش مشرک است
این سخن مروی هم از یک عارفی آخر شد است	
اهل دنیا باشد آنکو مست جام غفلت است	زانکه دنیا را غرور و غافلی خاصیت است
دوستی اهل دنیا با جهنم قربت است	حب دینداران و دین فرض و کلید جنت است

	حُبِّ اموال است مار و حُبِّ جاہ اژدر شدہ است	
بندہ زاں محبوبِ عالم چوں محبت پرور است شاہدِ حالش نگر فرمودۂ پیغمبر است		ہیچم از بیچارگی و بیکسے در محشر است یحشر المرء علی دین خلیلہ مخبر است
	ہم خطابِ انت مع من احبّ بوذر شدہ است	
ہر کہ اندر بندِ مہرِ سیم و زر شد پای بست آنچناں کز بندِ زر پژمردہ دل شد زرپرست		گو بیاز نجیرِ سیم و زر شدش در پا و دست سر آزاو ز زر آمد وایماسر سبز ہست
	زود از شومیتِ زر آنبر ان عبہر شدہ است	
جستجوئی جاہِ دُنیا چوں تو داری سو بسو ناخنِ سعیت چہ جز خونِ جگر آرد بگوی		خاطرت از راہ قربِ حق بگر داند رو شد گر دل حرص مالت خارشِ آں جستجوی
	مُستنم تا وقتِ مرگت خارشِ ایں گر شدہ است	
ہست عاقل آنکہ بکند عمر در بیجا صلی در رہ غفلت مرو بیداں یقیں گر عاقلے		رو بگرداند براہِ حق ز راہِ جاہلی نیست عاقل آنکہ عمری در غرور د غافلے
	بودہ و غافل ز توبہ تا دمِ غرغر شدہ است	
اندکی اوراک کن ای غافل اندکارِ خود گوش کن از ہوش دل و سعیت مگذر ز حد		نیک بنماند ز روی غفلتت کردار بد شد گرفتارِ پشیمانی اکبر تا ابد

آنکه در چشمش گناه خویش مستصغر شد است	خورده و حقیر پنداشته شده
۳۰۴	
در صغیره هر که ز اشکبار استغفار کرد گو با نکو از بیان توبه استفسار کرد	مر صغیره را کبیره اندر استصغار کرد از گنه گشته پشیمان هر که استغفار کرد
پیش پیران آن گناه اکبرش اصغر شد است	
۳۰۵	
توبه چه باشد که آوردن بعفو حق پناه از قبول توبه گر جوئی نشان بی اشتباه	با ندامت باز گشتن ز افعال تباه توبهٔ مقبول آن باشد که با ذکر گناه
غافر الذنب[1] از زبان شیخ مستغفر شد است	
۳۰۶	
تا بیابی ز صحبت شیخ است چون کشتی نوح توبهٔ محکم بگر شو پاک ز آلایش چو روح	حاصل است از توبه اندر صحبت او صد فتوح از معاصی پاک شد از توبهٔ پاک نصوح[2]
هر که بعد از توبه همچون میت مقبر شد است	
۳۰۷	
صحبت مرشد که از هر وسوسه آمد مصون بحر لطف است آری آری شد دریا درون	لشکر شیطان این حصن حصین مانده برون این تن آلوده غز[3] بسپرید اورا که چون
فر ارشادش ز غز شوینده چون فرغر شد است	
۳۰۸	
چون مریدی دست در دامن بمرشد داده است تا بعالم زادن افتاده ز نره و ماده است	بی تردد گنج عرفانش بدست افتاده است جفت ارشاد و ارادت اولادت ز اده است

[1] غافر الذنب آمرزندهٔ گناهان مستغفر بفتح فا کسیکه از وی طلب غفران و آمرزش کنند مراد از آن شیخ است که بسبب زبان اجابت نشان شیخ مستجاب الدعوات آن خدا بخشنده از وی طلب غفران کنند آمرزندهٔ گناهان این تایب شده است ۱۲ مضمون شرح

[2] النصوح توبه استوار که عزم بر آن داده که بعد ازین بار دیگر در آن گناه نه افتد الاقبار مقبول ... نیست ... ۱۲ شرح

[3] غز مراد از غز غفلت و غرور است و غز آب ... دنیا است ... از غفلت ... مراد آنکه ... سیاه ... شده ... ارشاد او ... باشد ... از آلایش غفلت ... صاف ... گشته ... ۱۲ مضمون شرح

ورنه هرگز هیچ زن زائیده بی شوهر نشد است	
آنکه اخلاقش بشرع و ورع می ماند بوفق	در طریق معرفت آرد دل طالب برفق
اوست پیر کامل و الحق زره جویان عشق	هرکه خود را کرد تسلیم چنین پیری بصدق
ور امان از مکر نفس ظالم امکره شد است	
مرشد مشکلکشا حل میکند هر مشکلے	گنج بخش است از معارف بر سر هر سائلے
گوش دل را چون صدف بنمای در هر منزلے	دُرِّ عرفاں گر بخواهی جو چنین دریا دلی
در جهان یابد کسی کو مقصدش جعفر[1] شد است	

اشارتی بآنکه قوی ترقی سالک محبت و عشق پیر است موجب اعظم حصول آں دولت صحبت و خدمت اوست و دور بودن از صحبت اغیار

در مقام انتهای پای طلب بی اوستاد	نی کسے اندر علوم ظاهر و باطن نهاد
ای ارادتمند درس مکتب عشق و وداد	هر سعید برا که عشق و شوق حق در سر فتاد
عشق پیرش گو که بهر عشق حق قنطر[2] شد است	

[1] جعفر جوئے خواه و جوئے فراخ و در اینجا مراد از جوئے خواه است ۱۲ خلاف عقل است که محل جستجوی دریاے کلان است نه جوے خواه ۱۲ مضمن

[2] پل را گویند ۱۲

همتی خواه از پیران	کار و سودا عشق و اعتقادت رازیان
زانکه از بهر نشان هجر یان قرب بی نشان	همه می پیر خویش و صحبت و همپیرگان

نافع آمد صحبت اغیار بس با ضر شد است

از زبان شیخ یحیی و شرح صدر کتاب	زان کتب بهتر همان حرفت نماید کامیاب
چو عبادات بلا ارشاد و اکرم حساب	هفت روزه خدمت پیر محقق در ثواب

مر عباد و تنهای هفتصد ساله را همبر شد است

اندرین ظلمت سرا بر راه قرب بی نشان	مشعل نور هدا پیر ره آمد همگنان
چون بتاریکی نیاید بهر وی بی راهدان	چله گر که نزد کند بی پیر را گفتند اران

کار یک صحبت به پیر از چله بهتر شد است

در ره حق شیخ آمد پیشوا ره قافله	سر بر آواز ش نهند این رهروان یکدله
ای مرید صادق از شارع نمی آید گله	پیر چون خواندت جوابش گو نقطع نافله

زانکه ایندم در جواب او ثواب او فرض شد است

از خدا خواهیم توفیق ادب در روز و شب	زانکه دیدیم بی ادب محروم شد از لطف رب
در ادب امیدوار یها ست کز اهل طلب	هر که با خلاص جان و دل رعایت کرد ادب

در حضور شیخ زود از صحبتش بر خور شد است

۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶

هر بدی و ضرر ۱۲ — بقطع نماز نفل ۱۲

در مقامات خواجه بهاء الدین نقشبند قدس سره آورده است که بعضه قابلیت داده اند با چه اربط صحبت باشد فاسد ها کار دو شوار است جز بصحبت اهل غیر که صحبت احمر است بصلاح نمی آید و در ذیل آیه ودود تفسیر سوره مزمل یعنی بیان آنکه ولید بن مغیره شنید آن قرآن را از حقیقت قرآن ها کار بدل آکرد مولنا یعقوب چرخی رح آورده که نصیب تو این است که از دشمنان اولیا حق تعالی دور باشی و با ایشان صحبت ندارد که نا شنوی از ایشان آنچه از نو انکار پیدا شود ۱۲ شرح

گر تو خواهی در حضور مرشد روشن ضمیر — کز کرامات عنایتهاش باشی فیض گیر
از رهِ صدق و صفا از امید انعام کثیر — رو طهارت کرده تو خاص از پی دیدار پیر
زانکه دیدنش یاد حق را رهنمون گر شد بس است

جای دیگر خدا ۱۲

چون تو نقصان در عقیده داری از وهم و خیال — کز کراماتش حصول مدعا و امانی محال
ز خیال و وهم بگذر کز تجلی جمال — متصف ملحوظ کن خوانتش با وصاف کمال
پس یقین کن آنکه فیضش سوی تو منجر شد است

از رهِ تحقیق گر دیدن ز ضعف بینش است — سر ز راه رهت پیچیدن ز ضعف بینش است
معنی صورت نفهمیدن ز ضعف بینش است — پیر را ای ریش و سر دیدن ز ضعف بینش است
اکثر این طور اعتقاد جاهل چون خر شد است

ای دل و جان و تنت گشته ز تحیه سوء ظن — هر گز آن نور مجسم را مبین چون خویشتن
گشته روشن از تجلی و شهود ذو المنن — پیر می بین شمع سان نوری نهفته در بدن
گر پی ارشاد خلق از لطف حق مظهر شد است

تو کجا داری نظر بر رتبه علیای پیر — بر ز رهت از قدسیان پر و از آن روشن ضمیر
بر زمینش گر چه می بینی بظاهر جا گزیر — باتن مکتسبه بر کنگر عرشش مسیر
یک تنش با خلق و با دیگر بر آن کنگر شد است

بفتح اول ۱۲

پرده‌ها سوی الله یکبیک بشگافته — در طریق سنت سلطان دین بشتافته

روی در راه یقین از هر تعلق تافته — از خدا و از رسول او خلافت یافته

دست پاکش هم ید الله نایب و مظهر شده است

۳۳۳

تو چه دانی در کمالاتش نمودن جستجو — اعتقاد نیک را نقصان مکن از گفتگو

بشنو آداب ارادت ای مرید نیکخو — امتحان پیر و جستن عصمت و طاعت ازو

شوم باشد گر مرید بر این سر شده است

۳۳۴

پیر کامل گو کمالات حقایق جامع است — در ره قربش نه هرگز [illegible] حجت مانع است

چون باقصی الغایتش را [illegible] همت رافع است — منتهی آگهی ز رگ یا صفت نافع است

[illegible] بی امرش از زنار رگ [illegible] از عرش شده است

۳۳۵

همسفر منزل [illegible] نباشد [illegible] کجاست — زانکه با راه دراز از معرفت غفلت جداست

چونکه با بیگانه حکم آشنائی رواست — کار و بار در اصل بنیاد بهر طوری استواست

لایق طالب نیاز و ترک کر و فر شده است

۳۳۶

فی المعانی [illegible] البنا بین [illegible] — هر و ظاهر هیبت نیاز و حرز لباسش در نظر

پس بمعنی گر ملک [illegible] نیست [illegible] — بودن خالی علی الاطلاق ز اوصاف بشر

نیست ممکن [illegible] جان تا آدمی پیکر شده است

آن ولی کو یافت در درگاه حق قرب و شهود / اولا تبعیت خیر البشر حاصل نمود

گوش کن ای طالب خداوند ودود / آن نبی کو احسن الخلق از همه مخلوق بود

گاه گاهی در غضب چشمان او محمر شده است — سرخ شده ۱۲

بد بمعنی زان غضب وی مغضوب علیه / خشم بی اصلاح نمودی مغضوب علیه

چون غضب گاهی بکفر موی مغضوب علیه / موجب لطف آن غضب وی مغضوب علیه

همچنین ز اتباع او وان گرمش مظهر شده است — ه جای ظهور ۱۲

در حق پیر محقق هر که او عداوت بد است / ذوق شیرینی ز تلخی ویش سر برده است

وانداز آنکه در وی آن طبیب دل شده است / قول تلخ پیر جان را صد شفا بخش آمده است

در مذاق نفس تلخ از مثل عاقرقرحا شده است

گر ریا کار است مومن روی او با مشک است / جام نرگس پر از زر هست اما ممسک است

حرف حق تلخ است اگر حق بینیش با مدرک است / مار را آواز شیرین است اما مهلک است

لطف و خیر است آب گر آوازه اش شر شده است

هر که در قصر طلب بنیاد عشق پیر بست / محکمش رکن حقیقت زین بنا خواهد نشست

گر بقا خواهی شنو ای طالب از جو پر بست / اعظم الارکان ارادت را فنا بیخ است

هر کرا این نسبت جز مستکن گاه او ابتر شده است — سجاده ادبار ۱۲

عاقرقرحا نام داروایست که تلخی مشهور است ۱۲ ش

اولیا آمد کنفسِ واحده از یکدلی	از یکی مقبول مقبولِ همه از مقبلی
از رهِ توحیدشان شد اتحادِ شان جلی	هست مُرتدِ طریقت ناقبولِ هر ولی

هر که از فرمانِ شیخِ راستین مُنفر شد است

(رمیده شده)

ز امتحان بی پیر راه معرفت یابی کجا	از مقالاتِ تصوف وز قبورِ اولیا
بارِ حکمِ مرشدی کش ورنه بنگر این سه را	گور گرد و درسِ رساله خوان و هم شیخ آزما

بی رَه اندر اجر آنکه در فرمانِ شیخ اصبر شد است

اشارتی بحسبِ حالِ خود و شادی بسببِ نسبت با آنجناب باحوالِ خود و اظهارِ اخلاص و عقیدۀ بآلِ خود

شکر لله زان ضیاء الدین بچشمم ما ضیاست	شکر لله زان شهاب الدین که ما نور و صفاست
شکر لله زان بهاء الدین دلِ پر بهاست	شکر لله کان ظهیر الدین پناه و پشتِ ماست

قوتِ مستظهر از پشتی مستظهر شد است

آنکه ممدوح است این ممدوح راز این گفتگو	اوست اندر کعبۀ صدقِ دل ابراهیم خو
قبله گاهم اوست دار و زان خلیلم نام ازو	کاش قربانم کند هستم چو در تسلیم او

همچو اسماعیل کو را والده هاجر شده است

شکر لله دیده دیده وش انواع فرح — شکر لله ساخت دل را گلشن انواع فرح

شکر لله یافته جان و تن انواع فرح — شکر لله گشت پیدا در من انواع فرح

تا وی از محض کرم غمخوار این غمخور شده است

شاد شو ای دل ز اغوای خطر با غم مخور — گر عنایت دارد آن غمخوار بر حالم نظر

آری آری غمگسار بیدلان آن راهبر — از کرم خواهد مرا در دین امان از هر خطر

حال من چون واضح آن خاطر خطر شده است

خاطر ما را فزاید از درش صدق و صفا — آستانش جبهه ما را دهد نور و ضیا

مس قلبم را نگاهش خوشتر است از کیمیا — خاک پایش چشم ما را بهتر است از توتیا

گرد راهش در دماغ ما به از عنبر شده است

در رهی کز مقدم پاکش بشارت بشنوم — پای از سر کرده از راه محبت بیرون دوم

همعنان حلقه بگوشان سمندش را شوم — پا برهنه چون ز شوق اندر رکابش میدوم

خار و خاشاک طریقم بهتر از گل تر شده است

التماس دعا از آنجناب مستجاب الدعوة مدظله

۳۴۰

بندہ چوں خاکست در راہت برو نظارہ کن
پردۂ دوری زروی خاکساراں پارہ کن
شادماں از یکنگاہی این دلِ غمخوارہ کن
یکنظر برحالِ زارِ خاکئ بیچارہ کن

زاں نظر ہائیکہ خاکِ تیرہ زان چوں زر شدست

۳۴۱

قادری تا گشتہ اندر ملکِ نعمت مقیم
می نخواہد از در اکرام و لطفت زر و سیم
جلوہ گر از ہمتت شد بدست احسان قدیم
جیب و دامانِ دلش پُر شوقِ حق سازای کریم

چوں گدای درگہت این مفلسِ افقر شدست

۳۴۲

ساقیا گردم سرت یکدم ازیں خلوت برآ
بر لبم جاں آمدہ اندر طلب جاں پرورا
جلوۂ فرما بزم تشنگاں بیروں برآ
لطف فرما از کرم یکجرعۂ ایں تشنہ را

چوں زجلابِ محبت پُر ترا ساغر شدست

اشارت بہ تسمیۂ رسالہ و تاریخ آں

۳۴۳

بندہ از تضمین ایں نظمِ مبارک کام یافت
ساخت وردِ دل کزاں استاد وہم اعلام یافت
زاقتباس نورِ فیضش پرتوِ انعام یافت
مدحِ شیخ ایں نظم من وردِ المریدین نام یافت

زانکہ وردش ساختن بر ہر مرید اجدر شدست

۳۴۴

وردِ آں شد حرزِ جانِ ہر محبِ نیکخو
مختصر زاز منکراں ماند بریں طرز نکو

لاجرم حسن المجیبین نام این تضمین بگو ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ هم بود نامش سزا بحر الحکم کز فیض او

میوه زارِ اعتقادِ هر مرید انضر شده است

این قصیده کامدش تخمیس من مغز است پوست ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ چارصد بی سی و هفت ابیات با صد جستجوست

گفتگوئی هم بود کین گفته آن پاکخوست ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ چارصد با چهل و چند ابیات گوهرزاد اوست

بهر هر صوفی بمعنی سبحهٔ گوهر شده است

نی ازین مجموعه هر جائی افزونتر است ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ اندرین مدت ز وقتِ نظم گرچه اشهر است

مدتِ بعدِ زمان ششبر که گفت الحق پر است ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ بهر این نظمیکه قاریرا بمرشد رهبر است

فهم کن تاریخ سالش مرشدی رهبر شده است

شد بمدحِ قربِ شیخنا سالِ این تضمین اوا ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ مدح قربِ شیخنا هم اندرین آمد بجا

از عطای شیخ و شیخنا نش ازین دارم رجا ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ وصفِ شیخنا نست اندر ضمن مدح شیخنا

شیخنا تاریخ او شیخنا همین دیگر شده است

۱۳۱۵

بر هزار و سه صد افزون با نزده سال این زمان ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ سی و نه کم از هزار آنوقت مدرکان درفشان

این گهرباری نموده شد بوصفش در زبان ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ فیضناک است از برای قاریان سال و معال

فیضناکش گر کنم تاریخ هم هم مرشد است

۱۳۱۵

مظهرِ آدابِ ایقان سالِ حال آمد پسند ‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌‌ شد چو آدابِ یقین ظاهر از آن بر هوشمند

افتخارم هست از نظمش که گفت آن ارجمند | روح پیران و در دل من باز تاریخی فگند

مفخر ما گوش چون و بهر ما مفخر شده است

بعدِ ماهی چون شوند آگه همه ز مدحِ شیخ | که ز شوقِ شیخ آوردم به تضمین مدحِ شیخ

لفظ شوقِ شیخ باشد سال چندین مدحِ شیخ | خواستم تاریخ دیگر زانکه این مدحِ شیخ

بعد سالی لفظ مدحِ شیخ هم مؤفر شده است

اشارت بفضیلت مدح مشایخ و ثواب کتابت و قراءت و استماع آن و سند اظهار مقامات و کرامات و ایمائی مجموع محصل آنچه مذکورست درین رساله و التماس دعا از قاریان بانصاف و رفیقان حمیدة الاوصاف

ای بچشمت مدحت اصحاب اسرارِ علوم | از تعصب هیچ ننماید ز آداب رسوم

لیک اندر دیده حق بینی و نصفت لزوم | مدح شیخان است طاعت ز ان مولائی روم

مدح پیرِ خویشتن مقصود شد فرزند است

از چونکه تاریخ غرهٔ ذی حجه ۱۳۱۵
با اختتام رسید و تا غرهٔ ماه محرم الحرام
که اول سال ۱۳۱۶ باشد بیک
یک ماه باقی است ۱۲ مضمن
موفر تمام کرده شده ۱۲۵

هست مدحِ اولیا زادِ رهِ مُلکِ ابد
اهلِ دل باشند از آن مداحِ خاصانِ احد

آنچنان کز عارفِ رُوم است مدحِ پیرِ خود
هم ز فرزند و مریدِ مولوی سلطان ولد

اندرین معنی کلامِ بی شمار اشهر شدست

شکر لله بنده را از لطفِ حق بخت نکوست
کز محبت حضرتِ محبوبِ حق را مدح گوست

داشت چون در روز و شب فکر چنین اشغال دوست
بند زین شعر یکه فیضِ صحبتِ نیاض اوست

با بشارتها ز ملکِ غیب مستبشر شدست

چه عجب زانانکه مو در مدحِ شان بشگافتند
در رهِ نظمِ کراماتهائی او بشتافتند

زانکه با آنانکه در وی روز هر سو تافتند
کاتب و قاری و سامع هم بشارت یافتند

آنکه رحمت بر سرِ این نسخه مستمطر شدست

شکر کین تازه گل از گلزار شوقِ من شگفت
شکر کز بهرِ من این تشریف اندر بود نهفت

هر کسی در مدحِ او هر چند گوهرها بسفت
اندرین وقت اینچنین شعر مبارک کس نگفت

گرچه از ابنائی جنسم هر یکی اشعر شدست

نظمِ من محمود اندر شرع ز اصل و فرع شد
وز برائ زادِ راهِ آخرت چون زرع شد

چون ثنائ این بوصفِ صالحان در رع شد
شعرِ من اندر بیانِ اصل و فرع شرع شد

زان رهِ من اصنی خدا و روحِ پیغمبر شدست

از کرامات و سلوک مرشد پاکیزه خو / در بیان آمد بوفق شرع بر طرز نکو

دیدهٔ انصاف را بکشا و بنگر مو بمو / هم شریعت هم طریقت هم حقیقت اندرو

شد مبین فهم آنرا منصفی کافکر شد است

از تعصب گر نمقبول است نزد بوالفضول / لیک انصاف پیش حق‌شناسان شد قبول

کاین همه اوصاف از آداب و اخلاق رسول / هم مقامات سلوک و هم مقامات وصول

گفتم اینجا در تصوف حافظش ماهر شد است

کی برون از آیت قرآن و افزون حدیث / قول شیخانست هم آن نست مقرون حدیث

بین که این بحریست پر از دُر مکنون حدیث / هست اکثر معنی آیات و مضمون حدیث

یا اثر یا وصف آل اصحاب حیدر ظاهر شد است

هست این تعلیم ارباب سلوک اهل ورع / حرز جان و درد دل مر طالبان ره‌نورد

با بزرگی و فضیلتهای آن ای نیکمرد / باشد بهر که خواندش ره به مقصود برد

کز محققهای دین و تقوی برتر شد است

بر قصور من مبین و کن نظر تعظیم آن / گر دلیلم از عزیزان خدا دارم بیان

بی تعصب باش اندر عیب من مکشا زبان / قاریا از منصفی فانظر الی ما قال خوان

قول لا تنظر الی من قال هم ظاهر شد است

لا قول حضرت علی مرتضی است
رضی الله عنه منگر بدان کس که گفته
هست بنگر بدانچه گفته است ۱۲ منه

ای بچرخِ دوستداری اختران و شمسِ نیر	دست اندر دامن سلطان چو من هم مضطر
از سرِ اخلاصِ دل گر دوستدارانِ منید	بعد این وردِ مبارک فاتحه خفی کنید

ای عزیزان بهر این ناظم که بس مضطر است گشد

الحمد لله الذی بعزته و جلاله تتم الصالحات

خاتمه کتاب در ستایش ربّ الارباب و درود جناب رسالت

مآب صلی الله و سلم علیه و آله و صحبه الی یوم الحساب

شکر و سپاسِ بیقیاس مر آن مرشد حقیقی را مسلم است که سلوک راه استفاضه

کلمات از و شضمین ان خاکی نهاد و پاکی نژاد برین راه ناشناس آسان

گردانید یعنی تضمین این قصیده متبرکه که از برکات و فضایل آن

حرفی چند در دیباچه درج شده از من هیچمدان بحسن اهتمام باختتام

رسانید هر چند اکثر جا با مضامین عالیه آن کلام خود را مناسبتی

نمی یافتم و بعضے ابیات را چنان مضمون بود که در راه تضمین آن

پای عقل را لنگ و بذ مرمیافتم و بعضے جا بمقابله قافیه مصرع اول

لازم کار [illegible] و سامع و کاتب را لازم است
که بعد ختم این درود شریف بحضرت
مصنف و رابع مشایخ طریقه ایشان
خصوصاً شیخ [illegible] درود
یاد آورند و طلب فیوض از ایشان نمایند
و در حق راقم [illegible] نظر نمایند والله
الموفق والحمد لله علی التوفیق و استغفر الله
علی التقصیر [illegible]

سہ مصرعہ دیگر را مقفیٰ نمودن دشوار می آمد و گاہی اندیشہ میکردم
مبادا کہ شبہ را باور پیوستن خلافِ ادب می شود و نیز فراغ و جمعیت
خاطر ہم درخود حاصل نبوده تفکراتِ پریشانی را مانع چنیں اشغالِ
جمیعتہ میدیدم باوجود اینقدر موانع ظاہریہ عنایتِ ہدایتِ آں
ہادی مطلق شامل احوال ایں شکستہ بال شده موچہ را و ممتاز سلیمان
نشانی و آہن دلی ہم آوازِ داؤدِ الحانی فرمود حقا کہ در بارگاہ قدرتِ
قادر بیچوں عیب نیست انہ علیٰ کلّ شیٔ قدیر حبذا قادر کار
ساز نیست کہ اربابِ کمالات و صحابِ حالات کہ از روشن انفاسی
و سخن شناسی ممیّز خطا و صواب اند بتماشائی ایں گلشن شوق و
محبت کہ بہ نسیم عنایت او سبحانہ و تعالیٰ شگفتہ گردید باغ باغ
شگفتند و منصفانہ بنظر تحقیق دیده بجز تحسین و آفریں حرفی نگفتند
و چوں در نظمِ ایں تضمین متردد می شدم کہ آیا ایں نظم من در درگاہ
حضرتِ ممدوح مقبول و فیض و فتوح آں محصول است یا نہ مبادا
کہ تضییع اوقاتِ میکنم در ینباب استخارہ کرده آں مظہر آیات
رحمتِ کریم و مجلای انوار کلام قدیم تسلی بخش ایں متردد و امید و بیم

باین آیت فیض هدایت شده إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ
عَمَلًا و همچنین باشارات بشارات بکرّات و مرّات مسرور گردیده
تسکین دل حاصل نموده ام تا اینکه این قصیدهٔ شریفه را تصحیح و تحقیق در
صورت تضمین آورده امروز بتاریخ غرهٔ شهر مبارک فی ذی الحجة الحرام سنه
هزار و سیصد و پانزده باتمام رسید نظم چو تعریف ورد المریدین شمردم
بتاریخ تضمین آن راه بُردم ٭ چو شد غرّهٔ ماه ذوالحجه روشن ـ بعون
حق این نامه را ختم کردم ٭ و آنچه که از مضمون این بیت یعنی ـ
؎ چارصد پنجاه و چند ابیات گوهر دار اوست ـ الخ و در شرح این بیت
؎ این گواهی گوهر محضر و سید الجن والانس ـ الخ معلوم میشود که این
قصیدهٔ چهارصد و قریب پنجاه ابیات منظوم شده است در آن با جد و جهد کسوه همگی
سه صد و شصت و سه ۳۶۳ بیت جمع کرده در تضمین آمدند و بنا بر اظهار شوق ولی و محبت
جبلی اوّل و آخر این رساله چند اوراق دیباچه و خاتمه شامل داشته و در
اکثر جا حسب ضرورت موجب شرح همین کتاب ترجمه بعضی الفاظ و غیره مضامین
بر حاشیه نگاشته شد از نویسندگان جاست که نظر بر شفقت و غمخواری فقیر
نموده یک یک حرف را یک یک قطرهٔ خون جگر پندار ٭ نه از نظم و نثر آن

لا معلوم باد که هر جا که عبارت و مضمون
فارسی از شرح قصیده و نوشته شده علامت
آن صرف لفظ شرح باشد و بجای [illegible]
مضمون شرح بنا بر اختصار ص یا ب
شرح هم غیر عبارت داده مضمون نوشته
باشد [illegible] لفظ مضمون شرح علامت
[illegible] مضمون از وهم شده اشاره
آن مضمون باشد [illegible] مضمون قصیده

یک لفظی را بجز نوشتن نگذارند و یک حرفی را بغیر جای خطا در تغیر و تبدیل
نیارند و بر سهو و خطا رسیدند قاریان هم در ملامت این سراپا ندامت
نکوشند و هر عیب و نقصان را بذیل لطف و احسان بپوشند و آنچه
از عنایات سبحانی و کرامات سلطانی در حق خود شمار کردم سپاس و منت
عز و جل بر خود ثابت نمودم که بغیر اعانت او سبحانه و تقدس از بنده
ظهور فعلی مرغوبه ناممکن است نظم نخست اراوت بدل ورنهاد -
پس این بنده بر آستان سر نهاد + در خیر باز است و طاعت و
لیک - نه هر کس تواناست بر فعل نیک + کلید قدر نیست در دست
کس - توانای مطلق خدا ایست و بس + صلوٰة و سلامه علی
رسوله سیدنا محمد امام المتقین خاتم النبیین - و علی آله الطیبین و
اصحابه الطاهرین - و اولیائه الکاملین المکملین و غفرلی و لوالدی
و لاستاذی - و لاحبابی - و لجمیع المومنین و هو ارحم الراحمین - و
آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین +

تمام شد ۲۸ ماه محرم ۱۳۱۷ھ بقلم محمد سیف الدین

نمبر ۱

تقریظ از میر سید کمال الدین اندرابی مدظله

شکر لله قادری از لطف حق اشکر شده است   تا بمدح انبیا و اولیا ذاکر شده است

زانکه نعت و مدح شان نوعی ز حمد ایزد است   پس بوصف شان زبان هم از دلش مخبر شده است

چون شعیری از شعار یاوه گوی هر شعور   نیست او را در چنین اشعار زان اشعر شده است

از تکلف و ز تعسف نیست این تضمین او   بلکه جذب حب و صدق نیتش مصدر شده است

گرنه در دعوی حب شان بدی صدقش عیان   رجعت از کذبش رسیدی کین صفت منکر شده است

اعتذار عجز خود هم از کمال عقل اوست   زین سبب تضمین و تحسین را درخور شده است

یارب این هدیه بعرض حضرت سلطان رسال   گر قبولیت بجا از حضرتش وافر شده است

چون بنای خیر دارین شد عیان زین فکر خیر   از سر اتمام گو سالش که هدم شر شده است

سنه ۱۳۱۵ ه

۲۷

تاریخ از خواجه سعد الدین نقشبندی مدظله

قادری چون کرد این تضمین پاکیزه بیان   زان شده زین ورد پاک اسرار پنهانی عیان

سامعان را پنبه غفلت برون از گوش شد   قاریان گشتند از الفاظ آن رطب اللسان

مرغ با لم بال و پر بگشاد هنگام سحر   ذکر بال قاریان گفتا بذکر سال آن

سنه ۱۳۱۵ ه

تاریخ از خواجه امیر الدین کپره

بفرطاس بیضا چو از کلک مشکین | جواہر فرو ریخت از طبع رنگین
محب من آن قادری کش نباشد | نظیری دریں فن ز کشمیر تا چین
ز بہر تیمن بتوصیف سلطان | نموده بوردالمریدین تضمین
بطرز مخمس نکاتِ تصوف | بکرسی نشانید با عز و تمکین
چو من سال تصنیفِ او بار جستم | ز ہاتف بصد التجا عجز آگین
نداز و بدل چشمه شیخ حمزه | زده سر ز چرخ مزین بپروین
دگر بہر خشنودی پیر کامل | ملک گفت تعریف وردالمریدین

۱۳۱۵ھ

۱۳۱۵ھ

تاریخ از ملا اسد اللہ فلاش پوری

زہی وردالمرید را تضمین قادری کرده | بود متنش متین زیں رو قبیس آمد بصد تحسین
نگه گردیده مست گلشن از وید الفاظش | که گلہای معانی می دمد چون گلستان رنگین
چو رفته سال را آرای پیران سخن پیرا | که از زرین قلم نامی رقم کرده به تضمین

۱۳۱۵ھ

تاریخ از مُلّا نورالدین خادم زیارتہا ہفت سیّد

حمد بیحد بقادر قیوم	کہ نوا بخش بی نوائی ہا
کرد تضمین از سرِ تزئین	عبد قادر بدلکشائی ہا
بر سرورد شیخ دین داؤد	کو ست یکتا بر ہنمائی ہا
رشتہ پیوند چون گہر ساخت	ز انسبب یافت ارجمندی ہا
سال اتمامش از خرد جستم	از رہِ افتخار و زاریہا
از سر جودت طبیعت گفت	رشتہ گوہر معانی ہا

سنہ ۱۳۱۵ھ

از شرافت پناہ سعادت آگین مجتبیٰ محمد سیف الدین سلمہ اللہ تعالیٰ

ہزاراں مرحبا بر قادری باد	کہ چوں او نیست کس رطب اللسانی
ازیں تضمین او گلگل شگفتہ	ضمیر دوستاں چوں بوستانی
نشد دیگر کسی چوں او دریں وقت	بسلطاں شیخ حمزہ مدح خوانی
ہر آں شخصے کہ ایں حرز المجیبین	بخواند یابد او امن و امانے
پی تاریخ ایں تضمین دلکش	نمودہ آرزو ہر دلستانے

سر بد اعتقاد انداخت سیفی
رقم بنمودم مرغوب جانے

سنہ ۱۳۱۵ھ

فهرست تصنیفات مُضمّن این قصیده حرز المحبین فی تضمین ورد المریدین موعظة الحسنة فی مباحثة المصافحة مصنفہ تنبیہ العوام بحسن الظن لاولیاء الکرام مجموعہ نعت و مناقبات یوسف زلیخا کشمیری تاریخ کشمیر کہ ہنوز زیر تالیف است

مناقبات حضرات مشایخ سُہروردیہ

من تصنیف قادری عفی عنہ

نمبر ا

در منقبت حضرت شیخ ضیاء الدین ابو النجیب سہروردی قدس سرہ

ماہ منیر عرفاں شیخ ابو نجیب است
شاہ سریر ایقاں شیخ ابو نجیب است

از بسکہ سینۂ او از اسرار ایزدی پر
گنج علوم پنہاں شیخ ابو نجیب است

در راہِ حق شناسی مر عارفان حق را
روشن دلیل و برہاں شیخ ابو نجیب است

بنگر لوای ارشاد افراختہ بعالم
در ہر زمان و اقراں شیخ ابو نجیب است

مر بانی کشمیر در جلوہ عنایت
از شیخ حمزہ سلطاں شیخ ابو نجیب است

مفتاح قفل و لہا ارباب معرفت را	مصباح نور ایماں شیخ ابونجیب است
غم نیست قادری را از بینوائی اکنوں	فیاض مستند آں شیخ ابونجیب است

نمبر ۲

در منقبت شیخ الشیوخ حضرت شیخ شہاب الدین سہروردی قدس سرہ

من غلام کمترین حضرت شیخ الشیوخ	داشتم رو بر زمین حضرت شیخ الشیوخ
خرمن فیض معارف اوست زانرو آمدند	اہل عرفاں خوشہ چین حضرت شیخ الشیوخ
روشن از خورشید خواہد دید انوار شہود	طالب حق از جبین حضرت شیخ الشیوخ
رایت ارشاد را افراختہ در کاشمیر	شیخ حمزہ جانشین حضرت شیخ الشیوخ
لشکر غم را کند مغلوب آنکو یافتہ	جای در حصن حصین حضرت شیخ الشیوخ
چوں شہابی یافتہ نامش بر اوج سہرورد	شد جہاں زرنگین حضرت شیخ الشیوخ
شکر للہ قادری شد تر زباں از شوق دل	در ثنا و آفرین حضرت شیخ الشیوخ

نمبر ۳

در منقبت حضرت محبوب عالم سلطان شیخ حمزہ مخدوم قدس سرہ

چشم رحمت برکشا و حال زار من بگر	ہمچو خاکم در مذلت سنگ ساں افتادہ سر
خاک را از میمنت ہم سنگ را کردہ گہر	بر چنیں حال تباہم گاہ گہ سازی اگر

یکنظر یا شیخ حمزه از عنایت یکنظر

آں گدارا چیست غم کو راچو تو سلطاں بود
پادشاہی یافت آنکو بر درت دربان بود
ورد نام پاک تو ہر درد را درماں بود
درد ماں است آنکہ اورا بر زباں آں بود

یکنظر یا شیخ حمزه از عنایت یکنظر

پادشاہا بر درت اُمیدواری آمده
مستمندی بینوای دلفگاری آمده
چوں درختی در خزاں بے برگ و باری آمده
ظاہر از اشک دو چشمش چشمہ ساری آمده

یکنظر یا شیخ حمزه از عنایت یکنظر

از وجودت مثل جنت کشور کشمیر شد
سنگلاخ کوہساراں از نکاہت زر شده
زر چہ باشد چشم کوراں ہم ز تو انور شده
ایں گدازاں چشم فیضت حلقہ زن بر در شده

یکنظر یا شیخ حمزه از عنایت یکنظر

گر بہ بیداری نہ بینم آں رخ چوں آفتاب
یکشبی ماہ رخت ای کاش میدیدم بخواب
زاں تمنا غرق اشکم ہمچو نیلوفر در آب
میکنم ورد زباں از شوق با صد اضطراب

یکنظر یا شیخ حمزه از عنایت یکنظر

فقر در راہ شہود حق بود خرگاه تو
فخر تاج پادشاہاں است خاک راه تو
دولت دنیا و دیں وقف است در درگاه تو
می نگنجد در خیال و فہم عز و جاه تو

بیکنظر یا شیخ حمزه از عنایت بیکنظر

توکجا ای قادری وین منقبت خوانی کجا
مدح خوانش آن امام اعظمِ ثانی کجا

رشتهٔ تاری کجا و ماه کنعانی کجا
یکنگاهی جواز و کرتو سخندانی کجا

ایضاً — بیکنظر یا شیخ حمزه از عنایت بیکنظر — فی منقبتہ

منبر ۴

خوشا مارا ست ملجا شیخ حمزه
مبارک مرشدِ ما شیخ حمزه

قلبلبد قفل دلہا شیخ حمزه
بگویم حال دل با شیخ حمزه

بفریادم برس یا شیخ حمزه

شہا بر درگدائی دلفگاری
سیہ روئی عجب آشفتہ کاری

ولی از لطفِ تو امیدواری
کند وردِ زباں ہر بار باری

بفریادم برس یا شیخ حمزه

ترا ہستند چوں من صد ہزاران
سگانِ درغلامِ داغداران

کسی جز تو مرا زاغیار و یاران
ندارد تا کہ گویم اشکباران

بفریادم برس یا شیخ حمزه

کشا چشمِ کرم از لطف سویم
کہ از امید سوی تست رویم

دوا ہر دردِ ازیں در بجویم
زسوزِ دل ترا ہر لحظہ گویم

بفریادم برس یا شیخ حمزہ

بلا ریب است الطافِ جہانگیر	مرید در گھت برنا و ہم پیر
خصوصاً موردِ فیضِ تو کشمیر	چہ گوہی گز وجودت یافت توقیر

بفریادم برس یا شیخ حمزہ

زہی دادہ خدایت دستگاہی	کہ خاکی را کنی زر از نگاہی
ازاں اُمید اینکہ داد خواہی	زند فریاد سوئی ہچو تو شاہی

بفریادم برس یا شیخ حمزہ

تو خورشیدی ز کوہی سر کشیدہ	ہر جا نور فیضت در رسیدہ
ولی پنہانی از خفاش دیدہ	چہ غم زاں گویم از حُسنِ عقیدہ

بفریادم برس یا شیخ حمزہ

ز جور آسمانی در فغانم	امید سود را آرد زیانم
اماں خواہم ز لطفت وہ امانم	کہ در ہر غم ترا غمخوار دانم

بفریادم برس یا شیخ حمزہ

خدایت پایہ بخشندہ عالی	ز درگس را نسازی بار خالی
سنم ہر در گھت از خورد سالی	کنم حال دل از امید حاصے

بکوہ ماران معروف است که در خانقاه حضرت ممدوح است ۱۲ منه

بفریادم برس یا شیخ حمزه

ز الطافت کجا مهجور باشم
ز تیغ غم چرا رنجور باشم

ز فیض عام تو کی دور باشم
که چون بابا و تو مسرور باشم

بفریادم برس یا شیخ حمزه

پریشان روزگارم خود بدانی
ز دیده اشکبارم خود بدانی

ذلیل و خوار و زارم خود بدانی
ز لطفت چشم دارم خود بدانی

بفریادم برس یا شیخ حمزه

گدائی بر درت دلخواه باشد
کجا غم را بسویش راه باشد

چه غم آنرا که چو تو شاه باشد
که پیشش کوه غم چون گاه باشد

بفریادم برس یا شیخ حمزه

بدرگاهت در آمد قافه هست
ترا آثار لطف یوسفی هست

متاع کاسدی بگرفته در دست
زهی با مدعا این کار پیوست

ایضاً — بفریادم برس یا شیخ حمزه — فی منقبته

نمبر ۵

شها بنگر بسوی این گدا برای خدا
که مدتی شده تا چشم وصل میدارم

بگوش لطف شنو این صدا برای خدا
بیا براه تو جانم فدا برای خدا

گرفته ام بکفِ صدق دامنِ لطفت — مدارم از کرم خود جدا برای خدا

بذکر نام تو یا شیخ حمزه مسرورم — بده سرور دلم زین نوا برای خدا

اگر نه مهرِ رخت جلوه ده شود روزی — شبی چو ماه بخوابم بیا برای خدا

از آن نظاره که زان خاک حکم زر یابد — بحال بنده نگاهی نما برای خدا

ز فیض عام تو کشمیر مستفید شده — عنایتی بمن بینوا برای خدا

علاج دردِ من است از در تو یا مخدوم — ببخش درد دلم را دوا برای خدا

ز جنگ ناخوشِ نفسِ مخالف آهنگم — بساز خوش بنوازش رها برای خدا

بجز تو کیست که غمهای من بجوش آرد — بده امان ز غم ای غمزدا برای خدا

تو دستگیری من افتاده ام از پا — بگیر دست و میفگن ز پا برای خدا

مکن از این درِ امید بنده را محروم — ز لطف و جود و سخا و عطا برای خدا

رسانده سر بفلک قادری ز مدحت تو — قدم رسانش سرِ مدّعا برای خدا

ایضاً فی منقبته

شهنشها چو من از هیچ رو سیاهی نیست — کسی مذنب و عاصی و پُر گناهی نیست

باین ذنوب مرا جز تو عذرخواهی نیست — کجا روم بدر دیگریم راهی نیست

جز آستانِ توام در جهان پناهی نیست

نمبر ۶

سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

بذکر نام تو یا شیخ حمزه مسرورم
زجام شوق وصالت مدام مخمورم
زمدحت شده در دهرم نام مشهورم
زحضرت توچه نزدیکم و چه مهجورم

جز آستان توام در جهان پناهی نیست
سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

زفتنه های زمان ما منی دلم میخواست
زغیب یافت اشارت بدگهت کاینجاست
چو دیدم از در تو فیض عام بی کم و کاست
همین تو از دل بینوای من برخاست

جز آستان توام در جهان پناهی نیست
سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

جمال تست مرا آرزوی یا مخدوم
وصال تست مرا جستجوی یا مخدوم
دلم نهاده بسوی تو روی یا مخدوم
زبان کشاده باین گفتگوی یا مخدوم

جز آستان توام در جهان پناهی نیست
سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

نگاه لطف تو هر خاک تیره زر سازد
کرامت تو بهشت از پل گهر سازد
عنایت تو بد و نیک بهره ور سازد
کجا کشایش کارم در دگر سازد

جز آستان توام در جهان پناهی نیست
سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

ز در گه کرمت بر در دگر نروم
بر آستانه شاهان تاجور نروم
ز بارگاه فلک جاه تو بدر نروم
روم کجا بر هست گر بچشم و سر نروم

جز آستان توام در جهان پناهی نیست
سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

چه حاجتست اظهار حال پنهانی
گزید قادری از درگه تو دربانی
گذشته آنچه بمن سر بسر همیدانی
بسوی خویش اگر خوانیم وگر رانی

جز آستان توام در جهان پناهی نیست
سر مرا بجز این در حواله گاهی نیست

نمبر ۳

ایضاً — فی منقبته

تا چند من حزین و مغموم
باشم ز در امید محروم
احوال دلم ترا است معلوم
یا حضرت شیخ حمزه مخدوم
تا چند در انتظار باشم
دیده بره اشکبار باشم
در ناله زار زار باشم
یا حضرت شیخ حمزه مخدوم
تا چند پسندیم بخواری
تا چند به محنتم گذاری

بشنو که بگویمت بزاری　　یا حضرت شیخ حمزه مخدوم

تا چند بود ز جور گردون　　پرخون دل و دیده ام چو جیحون

بگذشت سکون ز خاطر اکنون　　یا حضرت شیخ حمزه مخدوم

تا چند ز جور آسمانی　　اندوه بجای شادمانی

می بینم و حال من تو دانی　　یا حضرت شیخ حمزه مخدوم

ای بادشه غریب پرور　　زیبد عنایت تو بر در

آمد چو من گدای مضطر　　یا حضرت شیخ حمزه مخدوم

ای غمخور و غمزدای غمگین　　وی شادی دل فزای غمگین

زیبد بتو التجای غمگین　　یا حضرت شیخ حمزه مخدوم

خورشید فلک شکوه داری　　مرقدگه از آن بکوه داری

درگاه علو پژوه داری　　یا حضرت شیخ حمزه مخدوم

اوصاف کرم تمام داری　　فیاضی و فیض عام داری

در بخشش و جود نامداری　　یا حضرت شیخ حمزه مخدوم

عام است فیوض بارگاهت　　کحل البصر است خاک راهت

انگشت شده ز راز نگاهت　　یا حضرت شیخ حمزه مخدوم

فرمای ز لطفِ یک نگاهی
بر حالِ تباه روسیاهی
گو راست در تو قبله گاهی
یا حضرتِ شیخ حمزه مخدوم

گر تو ننوازیم چه سازم
ور چاره نسازیم چه سازم
سر بر نفرازیم چه سازم
یا حضرتِ شیخ حمزه مخدوم

از تست امید قادری چست
امدادِ توجوید و همی جست
پیوسته غلام درگه تست
یا حضرتِ شیخ حمزه مخدوم

ایضاً فی منقبته

پردہ از رخِ دلجوی کشا یا مخدوم
آرزومندِ توام روی نما یا مخدوم

پشتبانی کن و دستِ منِ افتاده گیر
گشته‌ام از بارِ گنه پشت دوتا یا مخدوم

بهر یک نان نگشتم منتِ دونان بجهان
ریزه بخش نوازِ خوانِ سخا یا مخدوم

کیست بر مسندِ ارشاد و هدایت جز تو
هادی و راهبر و راهنما یا مخدوم

خاکِ کشمیر شد از یمنِ تو فردوس نظیر
روضهٔ امن و ماوای رضا یا مخدوم

دور ناساز و مخالف شده بد آهنگم
دلم از چنگ وی آمد بنوا یا مخدوم

ساز و سامانِ منِ بی‌سر و سامان ساز
بی نوا راست ز تو برگِ نوا یا مخدوم

زان نظرها که از آن خاکِ سیه زر گردد
نظری سوی من از مهین عطا یا مخدوم

نمبر ۶

ور بر خلعتِ سلطانی و شاهی زیبد — بر درِ مکرمتت شور گدا یا مخدوم

تا کنی بر سرم از لطف نگاهی گاهی — سوئتو نیدُم از صدق و صفا یا مخدوم

چه شود گر ز سر لطف و کرم دِ بخشش و جو و — میکنے حاجتِ محتاج روا یا مخدوم

گر نه خورشیدِ بخت جلوه نماید روزے — یک شبی بارِخ چو نماه بیا یا مخدوم

ایضاً

قادری مدحتِ شاهانِ جهان عار شمرد — تا رقم ساخت ز تو مدح و ثنا یا مخدوم

کشمیرے

نمبر ۹

بارِ غم ای خاطرِ مغموم ترا د — عرس پاکِ حضرتِ مخدوم آو

خارِ هجران از دلِ محروم دراو — عرس پاک حضرتِ مخدوم آو

لطفِ سلطانِ چھُی خریدار امید — گر هم از گومت چھو بازارِ امید

ساحلین امید وارن از چھو باد — عرس پاکِ حضرتِ مخدوم آو

ایرہ یدوہی چھوک گمت ورِ بحرِ غم — گینہ مہ برغم پیرہ سنز امید چھم

لوگ سوئتھ طبیس آسمر گینز ایرہ ناو — عرس پاکِ حضرتِ مخدوم آو

تس فشانگان چھو پرت دوادس دوا — وُنهه چھو تم کرمت درِ دارالشفا

داد لہ دل تس حکیمس وارہا و — عرس پاکِ حضرتِ مخدوم آو

منتظر تس کن چھہ چشم اشکبار — عاشقن انتظام از گو انتظار

دُور پچ هرگز مه کر مشتاقه گراو	عرس پاک حضرتِ مخدوم آو
سوی مریدن موافقِ هر کار چھوی	چھوی مریدن محرم اسرار سوی
کَن تھوَنِ چھی حال دِل تمنّیٔ دِ باو	عرس پاک حضرت مخدوم آو
کاشرن خوش اعتقادن از چھه عید	از سپُن حال مرادِ هر مرید

در تفاخر قادری از شوق زاد

ایضاً

نمبر ۱۰

عرس پاکِ حضرتِ مخدوم آد

مه بوزم پیره سُند پیغام امشب	در آنحضرت چھو بار عام امشب
جناب شیخ حمزه پیر سانوی	چھو آمت عام بر انعام امشب
چھه آمت بر زیارتگاه سلطان	سمت ارواح نه اجسام امشب
شهنشه رخت سلطانی چھه پیرت	بهت بر سندِ اکرام امشب
سُند جلوه چھُو نه تنها بکشمیر	چھو جلوه گر بروم و شام امشب
مه یدُوی مضطرب دل آسوا زام	بحمد الله لبم آرام امشب
مه کر از بخت پژه امید آسم	لبم پختة خیالِ خام امشب
بو کرنس ساقین از یکنظر مست	شرابِ شوق چھوم در جام امشب
محبّن از سین حاصل برحمت	خلاصی از غمِ ایام امشب

سو چھوم محبوب بارے نس ہزارے
لگس پاری کرس ابرام امشب

شہنشاہا بدن نیکن چھو جارے
سپُنمت چانو فیض عام امشب

مہ مشتاقس بگلزار تمنّا
نسیم وصل چانوی آم امشب

کرک نا بر سر حال غلامان
نظر از نرگس بادام امشب

کروم یاری مہ چھم اُمیدوارے
توقع چانو چھم انعام امشب

برائے لطف یدکر نہم عنایت
شب قدر ک تمنّا درام امشب

نظر کرتم و نہ چھتم جان شیرین
مہ شوقہ چانہ بر لب آم امشب

پرن از قادری چانی مناقب
دلش ای چھس پمت الہام امشب

نمبر ۱۱

ایضاً منقبتہ

بو چھس بر تل گدا یا شیخ حمزہ
وول شوقک صدا یا شیخ حمزہ

ژہ چھک نہ مظہر لطف الٰہی
ژہ چھک ظل خدا یا شیخ حمزہ

خلیفہ خالقن کرنک بُدنیا
امام اولیا یا شیخ حمزہ

شُبن بر سر ژہ چھوی تاج خلافت
زشاہ انبیا یا شیخ حمزہ

ژہ چھک سُلطان اقلیم عنایت
مؤزر گنج عطا یا شیخ حمزہ

بو چھوس بیکس غمس اندر رگموت گیر
چھو ہم ژی غمزدا یا شیخ حمزہ

چھو نہ کنہ کاشرن خوش اعتقاد
شفیقاہ ژہ سوا یا شیخ حمزہ

طبیبہ ونتہ کس با دو دلک دوا دو
بلو کس نش دوا یا شیخ حمزہ

بو چھہس محتاج با صد بینوای
ژہ چھوک حاجت روا یا شیخ حمزہ

پہت چھم عقدہ مشکل ور احوال
ژہ چھوک مشکل کشا یا شیخ حمزہ

بلا گرداں میس یت آسہ غمخوار
سو روز ا مبتلا یا شیخ حمزہ

شہنشا ہا بر س تل فاوری چھس
پرن مدح و ثنا یا شیخ حمزہ

نظر لطفچ کروم امیدوار س
اتو می آ چھوم تے مدعا یا شیخ حمزہ

نمبر ۱۲

ایضاً منقبتہ

ملک کشمیر کہ شاہ شاہانہ
سانہ سلطانہ بوز فریاد

نور عرفانکہ ماہ تابانہ
سانہ سلطانہ بوز فریاد

پیرہ سانہ محبوب حق سبحانہ
چانو حب ایمانک بنیاد

با ایمانس چھو سوی بڈ فشانہ
سانہ سلطانہ بوز فریاد

شہر انعامہ تہ بحر احسانہ
رحمتک دریا چھہ چان اجداد

روشن ذات صد فکہ دُردانہ
سانہ سلطانہ بوز فریاد

پیرہ چھک مالو ماج سانو مشفقانہ
مریدنہ مخلص چھی اولاد

پته کوه تته رڈو چانو وامانه

فیضنک منبع چهو چانو استانه

امیدوار ان چهو چانورت گمانه

باغ احسانکه سرور وانه

عاشقن کن پته محبو بانه

زانه کرچانه ونه پوره بیت پانه

زوره کر آشنا پنه بیگانه

یم کرسته چانه شونک خانه

محبته رستن چهو دل ویرانه

وثه کر بخشالیثه هنده خزانه

مسکین کیتاه چهه بی سامانه

طبیبا ذته سانه درمانه

نظراه لس چهم چان اکه آنه

سرواره عارفن هنده سلطانه

پیشرو عرفانکه سیده انه

سانه سلطانه بوز فریاد

تمه نشه محروم بد اعتقاد

سانه سلطانه بوز فریاد

جلوه پیر اوتن قدرشمشاد

سانه سلطانه بوز فریاد

لیس نه دیدا وریه چان خواهش ناد

سانه سلطانه بوز فریاد

تسن گو دنیک خانه آباد

سانه سلطانه بوز فریاد

امید سارن چهه برا مدد

سانه سلطانه بوز فریاد

بیمار مخلص اننک یاد

سانه سلطانه بوز فریاد

پته پکه ون چهی قطب وتاد

سانه سلطانه بوز فریاد

پیرہ از اِکہنا سانو مہانہ	غمگین مشتاق گڑہ دلشاد
رہ بہ ہند دعوت چھی سلطانہ	سانہ سلطانہ بوزفریاد
قادری پیت زاد شاگردانہ	عشقکہ مدرسہ دراوستاد
جایہ جایہ شوقک عنند افسانہ	سانہ سلطانہ بوزفریاد

نمبر ۱۴۳

ایضاً فی منقبتہ

از سینہ غم برآمد صفر مظفر آمد	کایام غم سرآمد صفر مظفر آمد
ایدل مباش ناشاد از بند غم شو آزاد	وزعرس شیخ کن یاد صفر مظفر آمد
چوں عرس شیخ رہبر مار از عید خوشتر	زائر وزمژدہ آور صفر مظفر آمد
ظاہر چو شد مہ نو ہر سو فگند پرتو	خوش باش گفت بشنو صفر مظفر آمد
آن شیخ حمزہ سلطان محبوب خاص سبحان	از سال ماہ اووان صفر مظفر آمد
آمد شب وصالش وا شد درِ نوالش	کایام ارتحالش صفر مظفر آمد
بر مردمان کشمیر از یمن حضرت پیر	میمون و نیک تاثیر صفر مظفر آمد
نفی نحوست آں از قول مصطفے داں	زائر و خجستہ عنواں صفر مظفر آمد
سلطان کشور جود ابواب لطف بکشود	بنگر چگونہ مسعود صفر مظفر آمد

درکیست آرزویش کو منتظر بسویش	مژدہ زمن بگویش صفرِ مظفر آمد
میلاد جلوہ شاہ ہر شب بود ازین ماہ	زین شان شوکت وجاہ صفرِ مظفر آمد
مسرور ہر مریدے جز را فصلے طرب دے	کز خورمی بریدی صفرِ مظفر آمد

غم قادری مبادت حاصل شدہ مرادت
با نصرت و سعادت صفرِ مظفر آمد

نمبر ۱۴

ایضاً منقبتہ

غریب و مستمند و خستہ حالم	نظر یا حضرتِ محبوبِ العالم
حزین و دلفگار و پُر ملالم	نظر یا حضرتِ محبوبِ العالم
من آں پروانۂ شمع جمالت	حریقِ آتشِ شوقِ وصالت
کہ خواہد سوخت عقل از اشتعالم	نظر یا حضرتِ محبوبِ العالم
توئی شاہ سریر کشور دین	توئی ماہِ منیرِ برجِ تمکیں
فزود از مدحتت جاہ و جلالم	نظر یا حضرتِ محبوبِ العالم
تو بر تختِ عنایت تاجداری	نظر بر حال ہر محتاج داری
امید از تست زیں جود و نوالم	نظر یا حضرتِ محبوبِ العالم

چو نام تو بود وردِ المریدین   چو یاد تو بود حرز المحبّین

بذکر نسبت از انزوا اشتغالم   نظر یا حضرتِ محبوبُ العالم

مرا در اقتباسِ نورِ ارشاد   رسید از شیخ دین داؤد امداد

انداں بالحنِ داؤدی بنالم   نظر یا حضرتِ محبوب العالم

در ارشاد است از شیخاں رسوخت   خصوص از حضرتِ شیخ الشیوخت

نمائی جلوۂ سید جمالم   نظر یا حضرتِ محبوبُ العالم

نگاہت جلوۂ خورشید نور است   نگاہت مایۂ نور سرور است

زداید ظلمتِ رنج و ملالم   نظر یا حضرتِ محبوبُ العالم

نگاہت حل نماید مشکلم را   نگاہت زندگی بخشد دلم را

نگاہت مرغ جانرا پر و بالم   نظر یا حضرتِ محبوبُ العالم

نگاہت طائر عرش معلی است   نگاہت پرتو نور تجلی است

نماید راه بر قرب و وصالم   نظر یا حضرتِ محبوبُ العالم

گرفتارم بدامِ نفس و شیطاں   ندارم طاعتی جز جرم و عصیاں

ز کارِ خویشتن در انفعالم   نظر یا حضرتِ محبوبُ العالم

چو آمد ہمچو من امیدواری   دریں درگاہ فیضِ عام آری

کجا زیبا بود ردِ سوالم — نظر یا حضرتِ محبوبُ العالم
چو آمد قادری در راه امید — سعادت یافت زین درگاه امید
بحمد الله که آمد نیک فالم — نظر یا حضرتِ محبوبُ العالم

در منقبتِ حضرتِ شیخ بابا داؤد خاکی قدس سرّه السامی تصنیفِ قادری

ای امامِ اہلِ شرع و ورع و قطبِ بحر و بر — تا ز درگاہ حضرت سلطان المودت بهره ور
گشت جاری فیضِ ارشادِ تو بر هر خشک و تر — یکنظر یا شیخِ دین داؤد خاکی یکنظر
خوشنوا گشتی بمدحِ مرشدِ عالی مقام — راست آمد زین نوا سازی ترا داؤد نام
بر درت بالحنِ داؤدی سرایم هر سحر — یکنظر یا شیخِ دین داؤد خاکی یکنظر
خاکیت آمد لقب از اتباعِ بوتراب — وز کمالِ علمِ امامِ اعظمِ ثانی خطاب
شکر لله استفاده میکنم زین خاکِ در — یکنظر یا شیخِ دین داؤد خاکی یکنظر
طالبان بسویت براهِ عشقبازی آمدند — نازکی را ترک دادند و نیازی آمدند

سیر بزم معرفت گشتند و پیر و امیر
یکنظر یا شیخ دین داود خاکی یک نظر

با نصیب از فیض ارشادت چو شد با یا نصیب
صد هزاران طالبان خاص را آمد ادیب

چشم سیدارم که سازی زین نصیبم بهره ور
یکنظر یا شیخ دین داود خاکی یک نظر

در حضورت چون سعادت جوز لطف وجود شد
خواجه ملک معارف شیخ دین مسعود شد

ای سعادت بخش از یمنت شوم فرخ سیر
یکنظر یا شیخ دین داود خاکی یک نظر

ای مقالات تو چون ورد المریدین آمده
شرح حالات تو چون حرز المحبین آمده

قادری بر باد تو درنا فشانده در نگر
یکنظر یا شیخ دین داود خاکی یک نظر

بالخیر تمت

منقبت حضرت مخدوم العالم شیخ حمزہ کشمیری رحمۃ اللہ علیہ

منظومہ

مولانا و استادنا مولوی حافظ خواجہ محمد یحییٰ صاحب فقی

نورپوری مرحوم النقشبندی نسباً والسہروردی طریقۃً

گرچہ از لشکرِ ہموم و غموم	بر منِ ناتواں رسید ہجوم
گرچہ ابلیس را ز روئے خطا	در بسے کارہا شدم محکوم
گرچہ در راہ معصیت رفتم	بودم از زمرۂ جہول و ظلوم
گرچہ در راہِ غفلت افتادم	از سہامِ ہوا شدم مسموم
لیک با ایں ہمہ پریشانی	باشم از فضل ایزدی مرحوم
زانکہ در روزِ حشر از رہِ جود	از شفاعت کجا کند محروم

حضرتِ شیخ حمزۂ مخدوم

غوثِ حق مرشدِ خدا بین است	پورِ طٰہٰ و آلِ یٰسین است

آستاں تخت و عرش کرسئ او | قلزم حلم و کوہ تمکین است
قصر ارشاد از عطایاتش | تا قیامت بلند و سنگین است
فیضیاب از درش چہ شاہ و گدا | چہ امیر و فقیر و مسکین است
باد او خاطر پریشاں را | فرحت و خورمی و تسکین است
مقتدائے زمانہ شیخ شیوخ | مسند آرائے کشور دین است

حضرت شیخ حمزہ مخدوم

افسوس اکہ این منقبت از ناظم بہ اتمام نہ رسید۔ چراکہ ناظم این منقبت را قبل از وفات چند یوم گفتن شروع کردہ بود۔ اجل مہلت نداد۔ کہ باتمام رساند۔

اِنَّا لِلّٰہِ وَاِنَّا اِلَیْہِ رٰجِعُوْنَ

(برادر زادہ مصنف عبدالسلام رفیقی)

اعلان

معرفت راقم از ہر قسم کتب مطبوعہ مصر و اسلامبول و بیروت و بمبئی و لکھنو و کانپور و لاہور وغیرہ در کشمیر بقیمت مناسب دستیاب شوند۔

میعاد معاملہ پانزدہ یوم مقرر است۔

راقم عبد السلام رفیقی نورپوری محلہ فتح کدل سری نگر کشمیر

اطلاع

چونکہ حق تصنیف این کتاب حضرت مصنف بہ مشتہران تحریر نمودہ عطا فرمودہ است۔ لہذا زنہار کسے از اہل مطابع یا شخصے دیگر آہنگ طبعش نہ فرمائید۔ بلکہ ہر قدر مجلدات کہ ضرورت باشند از مشتہران بہ قیمت نقد یا بذریعہ ویلیو پے ایبل طلب فرمائید۔ کہ با تجار نامدار رعایت خاص ملحوظ است۔

المشتہران

حمزہ رفیقی۔ کوچہ خواجہ رفیق سہروردیؒ محلہ فتح کدل۔ سری نگر۔ کشمیر

عبد السلام رفیقی میونسپل کمشنر۔ نورپور۔ ضلع کانگڑہ۔ پنجاب۔

قال الامام الاعظم کوفی کسی کا قول بجز رسول اللہ صلعم

رسالہ اول از ہمتائے کاکی یادگار خاکی دویم از ثانی فخر الدین رازی نصیب نمازی سوم از خواجگی

ضروری کلاں

دوم

ضروری خورد

سوم

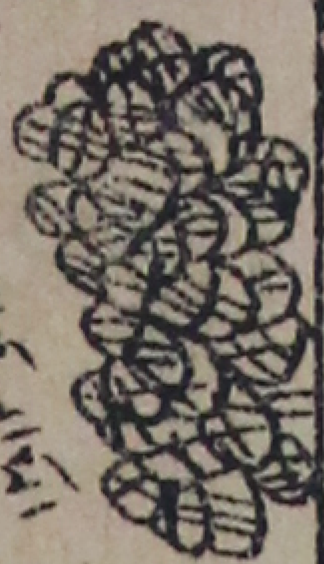
ورد المریدین

بفرمایش حاجی چراغ الدین سراج الدین تاجران کتب لاہور بازار کشمیری

در راجپوت پرنٹنگ ورکس لاہور طبع شد

پنجم بار

(۱۰۰۶)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

حمد مر حق را کہ ما را خالق و رہبر شدہ است — آنکہ وصفش از خیال و وہم ما برتر شدہ است

صد درود پاک بر روح محمد مصطفیٰ — زانکہ عالم از طفیل روح او مظہر شدہ است

بعد ازاں بر آلِ او بر اصحاب و بر اتباع او — زانکہ این دین علی از سعی شان اظہر شدہ است

پس درین ایام دور اسلام و ضروریات دین — این رسالہ منتظم چوں رشتۂ جوہر شدہ است

شد درین نسخہ مبین از ضروریات دین — با ضروریہ لقب این را مناسب تر شدہ است

ہر کہ این ابیات خواند اعتقاد سنیان — تو کند در خود ثوابش بیحد و بیمر شدہ است

در بیان شناختن معبود بحق

اولین فرض آدمی بالغ با عقل را — حق شناسی و دگر کردن بدان باور شدہ است

معرفت در ذات او در ہم در صفات وحدتش — این سہ فرض اندر شناسائی حق اشہر شدہ است

حق شناسی را مراتب دان بقدر سالکان — گرچہ از کنہ کمالش ہر کسی اچیر شدہ است

معرفت عقلی و نظری ہم شہودی ثالث است — این سہ نوع آمد بپیش عارفان اظہر شدہ است

ہست بیچون و بیچگونہ ذاتش و نشناختیم — گفت امام ما عرفناک ای گفتہ آخر شدہ است

پس مراد ہر امام اقرار عجز از کنہ اوست — عارف کنہش خود او سبحانہ اکبر شدہ است

فکر در ذات صفاتش نیست حد ہر بشر — فکر در آلائی و خلقش را ثواب او فر شدہ است

دیدۂ در بالا و پستی غافل از صانع مشو — زانکہ مصنوعات او ہر اکبر و اصغر شدہ است

ہست ہشت اوصاف ذاتی ثبوتی خداء — واجب الایمان حیوۃ اقدم بباقی بر شدہ است

علم و سمع و بصر قدرت ارادت ہم کلام — باز تکوین یاد کن کین لایق از بر شدہ است

غیر زین اوصاف باری بی نہایت آمدہ — زانکہ لا احصی ثناء قول پیغمبر شدہ است

گرچہ ہست اوصاف تنزیہی و سلبی بیشمار — لیکن اینجا ذکر کلیات آن موثر شدہ است

نیست او را نسل و ضد و ند و مانند و شریک
نیست نسبت عیب و نقصان را بذات پاک او
حکم خاصیت در ایمان عصمتِ مال و دم است
نیز شد در مومناں بردن گماں بد حرام
برده کردن مومن آزاد را مشروع نیست
بهترین وعدهٔ مومن بود دیدار حق ؎
ماشکرنا الله فی الایمان حق شکره
شکر کردیم خدا تعالیٰ را اور ایمان حق شکر او
ما ضیعفاں هم ادائے شکر نتوانیم کرد
چوں مبین چند حکم مومن و ایماں شده

ذات پاکش نے عرض نے جسم نے جوہر شده است
از تخیل ور تمکن ذات او برتر شده است
هم خلاصی از خلود و در نخش بر سر شده است
ہمچنیں بے حکم شرع ایذائی وی منکر شده است
نیز موعودات مومن در بهشت اکثر شده است
بعد زاں حور و قصور و شربت کوثر شده است
زانکه نعمتهائے ایماں فوق ما یشکر شده است
در نجات از نکبت کفر یکه منکر شده است
عکس اینها حکم کفر و حکم من یکفر شده است

دربیان شرائط حصول ایمان

شد محقق کاندر ایمان ست شش شرط حصول
خاصهٔ دانستن بذات حقتعالیٰ علم غیب
باز تصدیق حلال شرع و ایقان حرام

در امور غیب دینی کردن باور شده است
جز که از تعلیم او معلوم پیغمبر شده است
نیز خوف و هم رجائے عفو در محشر شده است

واندریں ایمان همه شرط بقا آمد سه چیز
از حصولش شادی و خوف زوالش همدگر
شرط ایمان او گرویدن اهل معرفت ؎

علم آں سرمایهٔ مومن چو سیم و زر شده است
گردن پرهیز از اسباب فسادش در شده است
هم توکل بر خدائے رازق اکبر شده است

در رسالات خدا اقرار و تصدیق رسول
بر نبی فرض ست تبلیغ و بر امت باز باں

تا دریں تعریف ایماں از قرآں مشعر شده است
گفتن اٰمنّا و صدّقنا بدل باور شده است

اصل ایمان را دو رکن اقرار و تصدیق آمده
لیک در تکمیل ایماں هم عمل کردن بتن

اندر احکام که در دین نبی مخبر شده است
هم نسبت پیروی ز ارکان دیگر شده است

نزد ما ایمان مجمل هست تصدیق حقوق
یا بود تصدیق قرآں یا بود تصدیق دین
باشد ایمان مفصل گرچه تفصیل اندر و

با زبان و دل بهم انکار هر منکر شده است
نیز یک تعریف او تصدیق پیغمبر شده است
آں حقوق مومن به جمله متذکر شده است

بیان ایمان مجمل و در بیان ارکان ایمان بیان تعریف ایمان و حقیقت آن و در بیان شرائط ایمان

مومن به نزد ما ذات و صفات الله است	پس ملائک پس کتب پس مرسلین یکسر شده است
روز آخر هم که موت و بعث و میزان و صراط	هست دو سی ششمین تقدیر خیر و شر شده است
اندر ایمان مفصل فرض ها ذر کن ها ء	گفتن این شش مومن به در جواب اظهر شده است
حق تعالی در کلام او و هم تقدیر او ء	غیر مخلوق و قدیم ای دو دانشور شده است
پس ملائک هم رسل پس روز آخر هر سه این	حادث مخلوق صنع خالق اکبر شده است
هست تقلیدی و استدلالی و کشفی سه نوع	اندر ایمان اهل ایمان نیز سه معشر شده است
گشت تحقیق آنکه اندر اصطلاح صوفیان	معنے ایمان حیات دل بحق ابهر شده است
انقیاد امر حق و اجتناب از نهی ها ش	در کتب تعریف اسلام این چنین اشهر شده است

در بیان تعریف اسلام گوید

قول من آمنت بالله و من اسلمت له	نطق من فیلسلت حکمه غلبه ابر سر شده است
مسلم امر خدا را گردن از جان داده ام ـ	گردنم زد منتجر از آتش چنبر شده است
منکرم از دل به بد غفها که مکروه حرام	جان من بیزار هر کفر و هر کافر شده است
کفر و شرک آمد و تحقیق شرک جلی شرک خفی	مومن طیب همان کز هر دو مطهر شده است
ورد من تبت الی الله من جمیع ما یکره	ذکر من استغفر الله روز و شب اکثر شده است

در بیان احسان گوئید

هست احسان حق پرستی بالیقین وآن چنان	گوئیا معبود خود چشم ترا مبصر شده است
دین اسلام شریعت را ایمان را تا ایل ثر ـ	سوئے یک معنے بود این قول متواتر شده است
هم صراط مستقیم و سلم توحید و بدئے ـ	ملت باقی کعبه جمله یک معبر شده است
پنج فرض آمد بدان اسلام را توحید زان	پس نماز و روزه و حج و زکوٰة زر شده است
هست توحید اول بنا و دین ۰ انگه نماز ـ	بعد زان صوم و زکوٰة آخر به حج مشعر شده است
در جواب پرسش ارکان سلامت همین	پنج فرضت گفتن صواب انکو محضر شده است

در بیان شرح توحید که فرائض اولیں اسلام است

قول لا اله الا الله که توحید آمده است	با محمد یا رسول الله کامل تر شده است

۵ حاشیه متعلقه این بیت در صفحه ۲۸ مرقوم است ۱۲

نقل از کلام محبوب سبحانی شیخ عبدالقادر جیلانی قدس سره

نیست معبودی بحق موجود غیر اللہ ہیچ -
نیست محبوبی و مطلوبی و موجودی جز او
ہست تہلیل اسم قول اول و مجموع را
لفظ اشہد دابدیں دو قول گر ضم مے کُنی
در جواب پرسش ایماں مجمل اے عزیز
کردہ تکرار از سر اخلاص ایں را ملک ساز
خواندن تہلیل یک لک بار بر حکم حدیث
ہم بہائے جنت و ہم موجب عفو گناہ
قول طیب ہر شبے صد بار افضل مرتبہ
گفتن قول شہادت اندر اخبار آمدہ -

معنی ایں قول مذکور ایں چنیں اجد شدہ است
در حقیقت ہم بدیں مفہوم مستنفر شدہ است
طیبہ اسمست و با اخلاص ہم اشہر شدہ است
گفتن قول شہادت ہم بداں اظہر شدہ است
گر ہمیں کلمات گوئی نیز شایان تر شدہ است
چوں ہمیں قولت جواب کافی منکر شدہ است
از عذاب گور منجی بہر من کر شدہ است
قول طیب گفتن آمد ہمچنیں مخبر شدہ است
گفتن از اسباب رضوان حق داور شدہ است
کز برائے مار چوں تریاق در مقبر شدہ است

واجب اسلام ہفت آمد نماز وتر زان است
عمرہ و نفقہ ذوی الارحام را و فطر نیز

نیز قربانی کہ ثابت تر ز آیت و انحر شدہ است
خدمت مادر پدر ہم خدمت شوہر شدہ است

گفتہ بعضے ہم در ایمان ست واجب ہفت چیز
سقی تشنہ پرسش بیمار و دیگر چار ہیں -
تشنہ را آب دادن ۱۲ عیادت ۱۲
کردن احسان معیل مبتلائے فقر را -

صحبت اہل علوم دیں مقدم تر شدہ است
مر یتیمی داشتن دست کرم بر سر شدہ است
غسل میت صلح خصماں ہفت ای مہتر شدہ است

ہفت چیز از سنت اسلام ایں امت شدہ
فص شارب پس سواک نتف ابط و قلم جفر
پست کردن ۱۲ موئے بغل ۱۲ مسواک کردن ۱۲
حب ہر مقبول حق چوں شرط ایمان است لیک

گرچہ اول فرض ابراہیم پیغمبر شدہ است
حلق عانہ ختنہ و پس فرق موئے سر شدہ است
حسب پیغمبر اصحابش موکد تر شدہ است

مہر و مہ مصطفیٰ و چار یار ہم بسماء
آں ابوبکر و عمر عثمان سوم چارم علی -
آں سہ را صدیق و فاروق است و النورین لقب
آں چہار از دہ مبشر ہمچو ماہ چاردہ شد -
ہماں پاک ایں چہار ابدال یکے بود واز اں

مہر منشور نجات ایں مہر در منشر شدہ است
کز میاں صحبت اخیار ایں چہار اخیر شدہ است
چارمیں امر تضیٰ کو را رضا ہمسر شدہ است
بودہ ویس مہر و زر شاں چہ نیک اختر شدہ است
نام ایشاں جملگی یک لفظ کوثر شدہ است

ما محب اهل بیتیم و بجان محبوب ما — حضرت شبیر و دیگر حضرت شبر شده است

می نماید پرتو حب رسول و صحبت و آل — در فضولی گر تعصب از ظلم آذر شده است

بوده در هر عصر جمعی ز اهل بیت فاضلین — لیک امام و وازده در فضل مشتهر شده است

مرتضی با آل و دو نور چشمیم و زین العابدین — باقر است و صادق و کاظم که بن جعفر شده است

هشتمیم الیاس رضا و هم تقی و هم نقی شد — پس حسن دیگر محمد هر یکی اکبر شده است

این شهادت پیش حق از من بهیدای شاهدان — کین ضعیف از جان محب این نکو مظهر شده است

دل بحب آل و اصحاب رسولم صاف باد — از فضولی و تعصب کان بسے انکر شده است

باد رضوان خدا نازل بایشان دم بدم — چون مدار کار این امت برین معشر شده است

بو حنیفه باد و صاحب شافعی مالک دگر — نیز حنبل مجتهد در شرع پیغمبر شده است

لیک امام مذهب من بو حنیفه است آنکه او — در مسائل حل کن هر مشکل اعسر شده است

نام او نعمان امام اعظمش بوده لقب — این نیابت بوده عفان در اداور شده است

علمای مذهب دانے مسلمانان گفته اند — کاندر احکام شریعت هشت نوع اشهر شده است

فرض و واجب سنت ست مستحب و هم مباح — با محرم مفسد و مکروه هم مجهر شده است

در بیان فرائض نماز

در نماز اندر وضوے ظاهر چارده چیز است فرض — کین محقق زان امام بحر و بر جوهر شده است

پاکی تن پاکی ثوب و مکان و ستر و وقت — قبله و نیت هم اسم الله باکبر شده است

پس قیام و پس قرائت پس رکوع سنت و سجود — قعده بیرون شدن با کار منا خر شده است

هم باحکام و شرائط هشت اول است نام — چار دیگر زان بارکان نیز مشتهر شده است

لیک جز نام فریضه فرقته بهر فرضین انجبر — هیچ نامی نیز کس ممنوع دنی مشعر شده است

این روایت نقل کردم من ز ترغیب الصلوة — نیز فرض کردن این فرضها از بر شده است

در بیان واجبات نماز گوئید

در نماز الشان که در کنیز ست واجب وانده — هست رمزش لفظ رقصت باتفاق مسد شده است

فاتحه هم ضم سوره هست تعیین قرائت — رکعتین اولین را واجب اے مهتر شده است

جهر قرائت مر امام اندر عشاء و فجر و شام — پست خواندن واجب اے مهتر شده است

قعده اولی تشهد مطلقا لفظ سلام - ثو	باز اطمینان در ارکان ای نیکو محضر شده است
پس عایت کردن ترتیب ارکان ببیں	نیز تکبیر عیدین پس قنوت اشهر شده است
نیز اندر عمدهٔ اسلام و ترغیب الصلوٰة	علم و حفظ این مسائل واجب دیگر شده است

در بیان سنتهای نماز

بیست سنت آمده اندر نماز لے نامور	یک بیک بشنو که هر یک لائق از بر شده است
اولین رفع یدین و دو ببیں بر داشتن	داشتن بکشاده انگشتان همه دیگر شده است
هم ثنا و هم تعوذ تسمیه آمین و هم	جهر تکبیر امامی گو مقدم تر شده است
نیز دست راست بر چپ داشتن زیر ناف	مرد را و بر زنان بر سینها بهتر شده است
نیز تسبیحات و تکبیر ارکان در رکوع - ثو	دست بر زانو نهادن سنت دیگر شده است
باز سمع الله گفتن مر امام و منفرد	ربنا هر مقتدی را لائق در خور شده است
نیز نهادن بسجده دست و زانو بر زمین	هم بجا آوردن قومه موکد تر شده است
پائے راست ایستاده کردن بعقده پائے چپ	نیز جلسه هم درود از بهر پیغمبر شده است

در بیان مستحبات نماز

مستحب هم بیست بعضے گفته اند ای مرد بیست	اندرین ابیات دل کش جمله مستذکر شده است
لب به بستن وقت فازه دیدن جائے سجود	کشف پنجه ز آستین سوم اذا اکبر شده است
ایستادن در نماز از قول حی علی الصلوٰة	کردن آن عادت قامت که مستذکر شده است
دفع سرفه حتی الامکان هفتمین آمد بدان	بیست باقی زان چو دفع آن هیبر شده است
خواندن قرأت بقدر مرویه ترتیل هم	همچنین هموار کردن پشت را با سر شده است
رو بقبله ماندن انگشتان و هم و هم پا جدا	قدر چهار انگشت نهادن هم دیگر شده است
باز آن را از شکم از ساق ساق از ران و شکم	از زمین ماندن جدا زن بالعکس اخیر شده است
در سجود اول نهادن زانو آنگه دست و روئے	عکس آن وقت صعود این در کتب اشهر شده است
سر نهادن در میان دو کف اندر سجده نیز	طاق تسبیحات خواندن از سه بار اکثر شده است
دست بر ران داشتن در قعده هم در سلام	سر مجیب و راست گردانیدن ای سرور شده است
بیستم بنشستن مسبوق اندر انتظار - ثو	تا فراغ مقتدی ای مرد دین در خور شده است

در بیان مفسدات نماز

مفسدات اندر نماز انسان گر در گیدانی است	نیج چیز سنت و بلفظ الضعت مشتهر شده است

مصراع اول	عنوان	مصراع دوم
مطلقا کردن تکلم باسلام عمد و باز ترک یک فرضش بغیر عذر دیگر ضحک داں		کار بسیار یکه آں اندر نماز آنکر شده است هم حدث کردن بعمدا پنجم اے مهتر شده است
در نماز جمعه شش چیز آمده شرط وجوب اولیں حریت و دیگر اقامت با ذکور ششش که شد شرط ادا سلطان مصر و وقت داں		بعد زاں شرط ادائش هم ششش دیگر شده است صحت و پائے سلیم و دیدهٔ انور شده است اذن عام و هم جماعت خطبه هم اظهر شده است
چار چیز اندر وضو فرض است شستن یاد دار چارم است و ثانیٔ شستن تا نشتالنگ اے عزیز آنکه پر ریش است فرض پنجمیں افزاید تش زانکه ایں مقدار شستن کز زیر ریش بود	فرائض وضو	روی بامرفق و دو دست و مسح ربع سر شده است هر که بے ریش است او را ایں چهار آخر شده است مسح چارم حصهٔ ریش اے نکو اختر شده است گشت ساقط چونکه اندر ریش پنهاں شده است
ناقضات اندر وضو ده چیز آمد اے جواں اولیں آنچه بر آید از سبیلیں قے کند خواب تکیه کرده و سکر و جنون و بے هوشی قهقهه بالغ دگر خون رواں ریم هم	ناقضات وضو	اندریں ابیات هر یک را شمار الیز شده است یا دهن پر شد به بلغم ناقص دیگر شده است هم مساس فرج مرد و زن بهیکدیگر شده است گر رواں از زخمش بیغیر آں تخمر شده است
یازده بشمر سنت در وضو قاضی شهاب آب کردن در دهان و بینی و مسواک و هم شستن اعضا پیاپے نزد بعضے تر بتر نیز داں تخلیل ریش و جمله انگشتان پائے		ابتدا کردن باسم خالق اکبر شده است مسح گوش و شستن و مسح تمام سر شده است نیز ترتیبے که در ترتیل مستذکر شده است شستن اعضا سه بار از آنکه اظهر شده است
واں محقق مستحبات و نوافل در وضو اولش آغاز در شستن بود از راستاں بر سر و رو تاب زدن از بهر دفع وسوسه		پنج فرموده ست فعلش نیز نیکو تر شده است هم دعا ها در وضو خواندن چنیں اظهر شده است مسح گردن و نقیله داشتن دیگر شده است
آں محقق در وضو فرمود مکروهات چار در دهان و بینی آب از دست چپ مکروه شد هم زدن بر روئے ششتی آب را مکروه داں	مکروهات وضو	پس بدیں ابیات هر یک آنچه مشهر شده است همچنیں اندام شستن از سه بار اکثر شده است همچنیں کلمات و بنا کاں لسبی ابتر شده است

	در بیان موجبات غسل	
موجبات غسل انزال منی گرچه بخواب غیبت حشفه است در قبل و در آمد گر		میشود مابعد خواب از روئے تری مبصر شده است انقطاع حیض و تمام نفاس اشهر شده است
گشت بینی و دهاں شستن فریضه غسل را		سوئمین یکبار شستن تن پا تا سر شده است
شستن غسل اولاً شستن دو دست دوم پس نجاست دور کردن از بدن چارم وضو پانزده روز است اقل طهر و چهل اندر نفاس		کردن اندام نهانی از غسل اطهر شده است هم بدن شستن سه کرت سنت دیگر شده است اکثر آمد سه عقل حیض و ده اکثر شده است
	بیان تیمم گوئید	
در تیمم نیت و خاک ظهور ضربتین		فرض شد آں اگر استعمال آب اخطر شده است
هست دو فرض زکوٰة در روزه و حج را هست		اندریں مذہب اں کیں قول اشتاتر شده است
فرض اول نیت دادن باهل آں دوم		گفته اند مستحق را دادن اولی اثر شده است
	فرائض سوم	
فرض روزه نیت است و حفظ و موقف هم گر		ترک آشام است و خوردن جمع هم اشهر شده است
فرض حج است لبستن احرام و موقف نیز داں		شد سیوم فرض طواف کعبه آذر شده است
	در مضمون وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون	
بهر عرفان و عبادت با عبودیت بیشکے هست معنے عبودیت و مبدم هوش از خدا در حدیث آمد که خنداں می در آئید در بهشت اصل معنی عبادت کردن اکمال خضوع گر کسی پرسد که معنی ارادت چیست گو		خلق انسان و پری بنده و چنبر شده است فرض دائم این صفت بر سالکان ابسر شده است آنکه از ذکر خدا دائم زبانش تر شده است در ادائے بندگی خالق اکمر شده است ترک منادات نفس کامل اکثر شده است
شعر خاکی در بیاں اصل فرع شرح شد انبیاء و اولیا را گفته از جاں صد سلام خاصه از روح محمد مصطفےٰ صلی اللہ علیه		زیں وسیله قرب جو مر خالق اکبر شده است مستمند از روح شاں و اعلی انور شده است مستفیض و مستعین ای عاجز کمتر شده است

در بیان موجبات غسل — در بیان تیمم — در بیان زکوٰة — فرائض حج و روزه — در بیان حکمت خلق

هم زارواح مشایخ قدست اسرار هم — طالب عون و مدد این مخلص احقر شده است

هم دعاے خواہم از خواہندگان و ز شیخ خویش — شیخ شیخان شیخ حمزه کو مرا یادر شده است

یارب از فضل خودش ایمان درست و تندرست — وی دوا ارزانکه نفعش خلق را اکثر شده است

با محبان سرخرو دارش خدایا درد و کون — چون بار شادش رخ و بن بہ احمر شده است

تمت

تمام شد رساله ضروریه فقه — بسم الله الرحمن الرحیم — تصنیف بابا داؤد خاکی رحمة الله علیه

حمد بے حامد خداوند ودود ذوالمنن — آنکه ذاتش نے عرض نی جوہر و نی جان و تن

صد درود پاک بر روح محمد مصطفی — بعد ازانکه بعد آل و بر اصحابش آن شمس الضحیٰ

روی و دست و پاے شستن نیز مسح ربع سر — فرض باشد در وضو این چار چیز اے معتبر

در بیان سنت وضو

سنت آن سیزده نوعیت اول تسمیه — نیت است و دست شستن پس سواک و مضمضه

باز استنشاق و مسح کل راس و گوشها — نیز تسلیث ست و تخلیلات و ترتیب و ولا

مستحبات وضو پنج است ای مرد خداء — مسح گردن هم تیامن رو بقبله یا دعاء

از سبیلین آنچه بیرون آید آن ناقض بود — قهقه و دیوانگی مستی و بدهوشی است بار

ریم و خون سایل و قی پر دهن تکیه بخواب — او مباشر فاحشه محدث شوی اے کامیاب

باکف چپ مضمضه مکروه استنشاق نیز — آب بر رو گرمی سخت کردن حرف دنیا ای عزیز

غسل تر تثلیت زائد بینی افشاندن است — خوی اندر آب شستن عمدا از راه خطا است

باکلوخ طاق کردن پاک مخرج اولا — سنت ست و باز شستن بے تکلم در خلاء

لیک گر آلوده شد از قدر درہم بیش تر — شستن آن لازم و واجب بقول معتبر

فرض در غسل است سه آمار شستن کل بدن — غسل الف و نم بخوبی کردن ایمان من

سنت غسل

سنت اندر غسل آمد پنج چیز اے یار من — غسل دست و فرج پس دفع نجاست از بدن

پس وضو کردن بود بر وجه مسنون اولا — شستن کل بدن سه بار ای اهل وفا

بیان موجبات غسل

موجباتِ غسل چار است و بدان اے نیک نام
نیز انزال منی مادفق و شہوت آمده
چار فرض اندر تیمم ہست مثل فرض و دین
از انجاسات غلیظه قدر در ہم عفو داں -
از غلیظ خمر و خون و بول و خرا ما گیا کس
لیک باور ہم بود مکروه تحریمیه نماز
وز خفیفه بول حیواں حلال است و دگر -

فرائض تیمم

غیبت حشفه و گر دیدن تری بعد منام -
ماندن حیض و نفاس اے عاقل دانا شده -
نیت است و جنس خاک پاک و دیگر ضربتین -
وز خفیفه دون ربع جامه عفو است ای جواں
بول حیواں حرام و ہم خشی بار و ش داں
با اقل تیز نہی است و با زیاده لا جواز -
خر طیر غیر ماکول است ای نیکو سیر -

در بیان نجاست غلیظه و خفیفه

چارده فرض نماز از ابو حنیفه آمده ؤ -
ستر و وقت و پاکی تن پاکی ثوب و مکان
پس قیام و پس قرات پس رکوع و پس سجود
آمدن بیروں بفعلے از نماز آمد دگر ؤ -

فرائض نماز

ہشت بیروں شش درون مرد و زن لازم شده
قبله رو و نیت و تکبیر تحریمه بداں -
پس قعود آخریں قدر تشہد لے ودود
یاد گیر ایں جمله را اے عاقل نیکو سیر

بیان واجبات نماز -

واجباتش دوازده آمد برای نصب عین
خفیه و جہر امام و قعدهٔ اولے بداں -
درود و قعده ہم تشہد خواندن لفظِ سلام

فاتحه ہم ضم سوره پس تعیین اولین ؤ -
باز در ارکان بود تعدیل و ترتیب الفلال
ہم قنوت و نیز تکبیرات عیدین ای ہمام -

بیان سنن نماز

وضع ید لبسط اصابع جہر تکبیر امام - ؤ
وضع ید اخذ رکب تسمیع و تحمید و درود
نیز تکبیرات تسبیح دعا رای ای مرد دین
ایں سنن اندر نماز است و شمارش نیست داں

پس ثنا و دیگر تعوذ تسمیه آمین به کام -
قومه جلسه ہم نہادن دست و زانو در سجود -
فرش یسری نصب یمنی پس سلام ذو یمین
مستحب ہم بیست در ابیات آئیده بخواں

بیان مستحبات نماز

دل آبر خاستن در حیله بہر نماز
و بدنِ جائے سجود دست بیروں ز آستین
مرتبه جائے سجود نیز ترتیل آمدهٔ -
بعد اعضائے مرد را و عکس زن اندر سجود

وقت قد قامت شروع مقتدا ای با نیاز
داشتن پس دفع فازه دفع سر بنشستمین
تسویه اندر رکوع و فرجه پاہا شده -
طاق و زاید بر سه گان تسبیح بباید نمود

در فرو رفتن بود بر وجه مسنون اولا	عکس آن برخاستن سجده میان دستها
باز انگشتان دست و پا بقبله داشتن -	در قعود و نیز بر رانها تنها بگذاشتن -
صبر کردن تا فراغ پیشوا مسبوق را	در سلامی او نمودن هر دو جانب التقیاء

بیان مفسدات نماز

ترک فرض است ار تعمد و رحدث فعل کثیر	هم کلام و ضحک مفسد نماز است یاد گیر -
پس سلام عمد و رد آن اکل و شرب و آه	گریه با آواز (خندیدن) و آوه نیز اف ساز و تباه -
هم تنحنح بغیر عذر و فتح بر غیر امام -	باز تشمیت و دعاء یا آنچه خواهند از انام -
خوش شده حمد اله ز ترجیع بعد از سمع شر -	سبحله بعد عجیب اندر نماز ای نامور - (سبحان الله گفتن)
هر دو پا برداشتن یعنی تخطی در نماز	وز کراهیت تجود و فع یکی میدان تو باز
سجده بر ناپاک کردن دیده خواندن هم قرات (وحمة الحمد لله گفتن)	مفسدست استر ازال پرهیز تا یابی نجات

بیان مکروهات نماز

عبث و قلب حصی و رفع بصر سوی سما	صورت حیوان محاذی بدون خلف و زیر پا
افتراش دست و بانو سدل ثوب و کف آن	عقص شعر و هم التفات و هم تمدد بیگمان
سجده بر دستار و لون حد آیه و اختصار	آنچه در دست از تواضع در عمل اصلا میار -
وطی و بول و هم تخلی فوق مسجد غلق باب	کشف راس و لیس بد لهم مسح جبهه از تراب
ابتداء مقتدی را خلف صف فرد راس	بر دکان یا طاق تنها امام ای هوشیار -
لبس تصویر و تربع نیز اقعاد در نماز	در وقایع اینقدر فرموده مکروه نماز -

له اختصار بمعنی دست بر کمر نهادن [illegible]

موجبات سجدهٔ سهو

گر مقرری کنی رکنی ز ارکان نماز -	یا مقدم یا مؤخر کرده شد ای اهل راز -
یا تغیر واجبی یا ترک آن سهوا شود -	سجدتین سهو لازم اندرین جمله بود -
نیز تکرار سنت تاخیر سنت و ترک واجبات	پس قرات هجیل هم موجب سهو صلوة

بیان مفسدات صوم

فرض اندر صوم ترک اکل و شرب و جماع	حفظ وقت و نیت هر روزه باشد بی نزاع
خوردن و نوشیدن چنین دوا با غذاء	وطی انسان موجب کفارت است و هم قضاء
از خطاء یا گمان لیل اندر استنقی	در اعاده نیز عودی قی بسیار ای فتاء
در دماغ و جوف چون سوسانی از مشام	نیز اندر بلع مانند حصات ای نیک نام
اندرین اشیا بباشد جز قضا ای مرد دین	لیک لنسیان عفو فرموده است خیر الرازقین

چوں غبار و چوں مگس گر میرود اندر گلو
بے ضرورت ذوق مضغ الطعمہ مکروہ ال
جامع ایں را آلہی با جمیع مومناں
صل سلم یا آلہی بر جمیع انبیا
گفت لا احصی بدرگاہ تو خیر المرسلین

صوم تو بر حال باشد بی خلاف و گفتگو
بے کراہت اکتحال است و سواک صایماں
بارضائے خویش و ایماں پیش حضرت رساں
بر شفیع المذنبین و آل و اصحاب ہداء
کے تواند گفت عاجز حمد رب العالمین۔

کتاب ورد المریدین بہیچ نوع بارسایل ضروریہ فقہ مناسبتے ندارد والا در وزن شعر بس شمولیت آں محض حسب رواج اہل کشمیر بارسایل ضروریہ فقہ کردہ شد

بسم اللہ الرحمن الرحیم

شکر للہ حال من ہر لحظہ نیکو ہر شدہ است
یافت چوں ہمنائے آں غازی سلطان دین
الَّذِیْنَ جَاھَدُوْا خواندہ چو سعی و جہد کرد
استقامت چوں نمود اندر عمل در علم۔
چوں خلیل اعلم لدنی کرد تعلیمش زبہر
مشکلات واقعات سالکاں زیں سبب
روشنش انوار قرآں گشت ہم اسرار آں
از شریعت راست ناصر در طریقت مجتہد۔
با ریاضت ساختہ علم الیقین عین الیقین۔
در ریاضت سالہا ننہاد پہلو بر زمیں۔
بود مرغ روح او را منظر عرش آشیاں۔
باز پراں در سلوک او تا مقام عرش رفت
طیر و طور حسن و طور نفس و قلب و روح و سر
سیر کردہ عالم ملکوت با جبروت ہم۔
ماتشاں سیر محبوبی بسیرش یافتیم۔

شیخ شیخاں شیخ حمزہ نامرا رہبر شدہ است
پہلوانی در جہاد نفس زور آور شدہ است
حق نمودش راہ بیں ہادی بجرویہ شدہ است
علم عالم لعلمش حق او و دین ور دہ شد است
بہر اسرار آلہی علامے اظہر شدہ است
بیش او تعبیر کردن اسہل و ایسر شدہ است
ہم خواصش یدہم اسطر آں از بر شد است
بحر اسرار حقیقت صدرراہ و مصدر شد است
پس ہم از حق الیقین از لطف حق شاشد است
حاصلش ایں رتبہ شد چوں ذکر اشہر شد است
پس بدنیا بیقرار از شوق آں منظر شد است
از جناح جذبہ حق چوں ببال و پر شد است
ہم خفی کردہ بغیب الغیب ہم اظہر شدہ است
باز ور راہوت نغ جاں و اسیر شد است
زانکہ کشفش از عبادت بیشتر منظر شدہ است

هوش در دم خلوت اندر انجمن هم حال او ست
هوش او بوده است بیدار شهود ش دائماً
عارف است کاین و باین سر وحدتش -
مخلصان را صحبت او موجب جمعیت ست
سالها شد رخصت ارشاد و بیعت یافت لیک
بیشتر خواهد ملومی و خمولی و نیستی
تائبان صادقان را میکند توبه قبول -
در دو ملک او دعائے معظم بے شمار
آفتاب عالم ارشاد و تکمیل است لیک
کشور کشمیر او را مولد و مسکین شده است
می‌نگه اهم کو بهر محضر و هیدای جن و انس
پیر من حقانی است هست لازم پیروئیش
وقت بیعت چون ید بیضائے آں عیسی نفس
این کلاه و پوستین دین خرقه پشمین که داد
در جهاد نفس شد چون جبه این خرقه امام
آں مصلائے عبائے فقر کاں لطفم نمود -
ورد کاں کرده حوالہ ذکر کاں تلقین نمود
او بار شاد ره شیخ المشائخ قطب حق
وی هم از ارشاد قطب عالم و انبیا داد -
آں بخاری نسبت و سید جلال الدین لقب
در تصرف کردن اندر اولیا وهبی تمام -
بهر اثبات نسب از روضهٔ پاک نبی ص
پس آز انجا بهر ارشاد و هدایت سوئے هند

او مربی هم بخلوت هم بصحبت در شده است
زانکه بینا دیدهٔ سر تش به بی بصر نشده است
نیست مایل صورتش چیزیکه متکبر شده است
تابعان اتباعت و سید اسکندر شده است
محترز از شیخی و با بامی و لنگر شده است
گرچه اندر عالم ارشاد سی لشکر شده است
طالبی کو یافت ز و تلقین ذکر او ذاکر شده است
هر که در دامن حوالی یافت مستنصر شده است
ناقص از نقصان خود خفاش و ش اعور شده است
مولد این مخلص او هم همین کشور شده است
کین فقیر از جان گدای آں نکو محضر شده است
زانکه از بهر سلوک او راست چون مسطر شده است
دلو و ستم در زبان ال نه و النور شده است
بنده را به از قبائے شاهی و افسر شده است
هم عصا چون نیزه و این قبه طاقیه مغفر شده است
بهر جنگ نفس همچون قیر م و بنجر شده است
آن گمان و تیر و ین شمشیر باجوهر شده است
بندگی سید جمال الدین بحق رهبر شده است
در میان مرشدان سلسله مفتخر شده است
قطب عالم بودن مخدومش اشهر شده است
و آتشش زان رو بداوا حد مشتهر شده است
از جواب یادل مخصوص در محضر شده است
هم مرحض زان رسول الطیب و اطهر شده است

کے بیاں کردن مقاماتش مجال من بود
خطۂ پاک زمیں اوچہ در ہندوستان
بود از ہر خانوادہ مستفید اما بسے ـ شد
رشد و آثار ہدائیت زیں مبارک سلسلہ ـ
چشمہ فیض از لطف او دوام کہ فیض عام بود ـ
او ست یک صاحب قرآں یک قرآں را مشہو لیک
ہر یکے زیں مقتدایاں برساں فیاض بود
ایں مشائخ زا مسلسل اندر ارشاد و ادب ـ شد
غم نباید خورد مارا ور شراز تشنگی شد ـ
عروۃ الوثقےٰ و حبل اللہ بیاں زیں سلسلہ
ہر کہ اندر کشتی ایں سلسلہ تشریف یافت ـ
با اعلیٰ صحبت بہ پیراں بہتر از ہر طاعت است
گفتن ذکر است سوئے حق رہ نزدیک حق
سنیانیم و موالی ہم بزعم خارجی
شیعہ و سنی یکے ہستند ما اہل رفض ـ
سوئے حق آں اکر سود اسلوک اندر راست
وحدت و ذکر وضو نفی خواطر ربط قلب
بار اخفر گلشن ارشاد و رشد شیخ ما ء ـ
اوست چوں خضری و حکمتہائے افعالش از اں
گر تو عز صحبتش خواہے بلا تساں بیاز ـ
اوست چوں خضری زاں رو خاطرش گیر و فراز
ہر سحر گہ بود نغلے لازمش او رسا لہا ء ـ
گر ما دی در حضورش خلوتے باز از شد

خود زبانہا لال و عبادت زیں بیاں قاصر شدہ است
از صفائی رتقدش بانزیت و بافر شدہ است
سہروردی را و چشتی مظہر و مظہر شدہ است
ایں زماں در رہبر و ولائیت شامل و منتشر شدہ است
تا دم محشر پے اتباع مستتر شدہ است
زیں مشائخ ہر یکے ارشاد را محور شدہ است
فیض شاں برمخلصاں باراں صنعت مظہر شدہ است
تا نبی اللہ وسیلہ مرتضیٰ حیدر شدہ است ۔
منبع ایں سلسلہ چوں ساقی کوثر شدہ است
ہر کہ زد چنگش بعصمت تا لب مقبر شدہ است
بے مشقت سیر او کے سوئے ندا منجر شدہ است
ایں وصیت از نبی با آل شہ خیبر شدہ است
ہر طریقے کز نبی تلقین آں صفدر شدہ است
ما و شیخاں را چو مولیٰ خواجہ قنبر شدہ است
ادعائے شیعگی و سب و بغض انکر شدہ است
کو رعایت کردن ایں ہشت ادب معبر شدہ است
صمت و تقلیل غذا کاندر سلوک اظہر شدہ است
ہم ز سقائے لطیف خضر پیغمبر شدہ است
از قیاس مردم موسیٰ صفت برتر شدہ است
از کفش ببریدہ طفلے را اگر خنجر شدہ است
ز آب جاری ہر کجا آوازۂ جر جر شدہ است
قلب و روح و سر او زیں شے مطہر شدہ است
لیک میل خاطرش اکثر بکوہ و در شدہ است

همدمی کردش مشرف همدمی روحِ حق
نسبتِ صحبت قوی او را علیہ شد از ال
ہمچو عیسیٰ زیست بے زن لیک بے فرزند نیست
در مقام توبہ فرماید کہ تائب آں بود۔
او ملک خو نیست واندر چشم عبرت بین او
چیست عبرت بلکہ اندر دیدۂ حق بین او
ہمچو عیسیٰ بود صائم سالہا و ہم کنوں۔
از صفائی روزہ شد وارستہ از بادِ فراق
مصطفیٰ را ہم مع الاصحاب دیدہ بارہا
چوں مشرف شد بصحبتہائی او در واقعات
چوں رسول اللہ گفتہ ہر تقی آلِ من است
عالمانِ آخرت ہم انبیاء در رہبری
چوں بمعنے جسم و آلِ رسول اللہ او ست
رہنمونش شیخ نجم الدین کبیر نیز بود
محکمش بہر عمارت کردن قصر سلوک
توبہ و زہد و توکل ہم قناعت خلق خویش
در توجہ رو نہادہ صبر بسیار بیشش شدہ
ہمچنیں در واقع ہر لحظہ از فضل خدا
کسب کرد از ہر یکے کیفیت ذکر و دعاء
وردِ اعظم او کہ دعوائی الست باس بہم
قاری ایں ورد بود دیدہ بابا جبار رشش
ہست وردش ہمہ دعائی حزب مونس اولیا
گشت ورد و ماکثر از حزب البحر ہم

ہمدم او زاں شفائی قلب و جان دو شد است
کو بعصمت ہمچو عیسیٰ زادہ از مادر شدہ است
ہر مریدا و را پسر ہر مخلصہ دختر شدہ است
کش زن بیگانہ ہمچو مادر و خواہر شدہ است
مرد با لحیہ صفت مستورۂ معجز شدہ است
ہر چہ آید نورِ حق را مطلع مظہر شدہ است
ہست صومش گرچہ اندر صورت مضطر شدہ است
زانکہ روزہ بہر دفع نار چوں اسپر شدہ است
زاں سبب در مذہب سینہ راسخ تر شدہ است
پس لباس صاحبی او ہمیشش در بر شدہ است
شکر کن با نعم نبی پیدا یکے نوبر شدہ است
وارث اند و نیز ایں میراث را در خور شدہ است
جسم او را نص و نعم مخارج صفت گوہر شدہ است
زاں در اسرار حقیقت عالم اظہر شدہ است
ایں قواعد دہ کہ در ورد وضع آں اکثر شدہ است
کردہ او در عزلت از توفیق حق اذکر شدہ است
در مراتب ثابت و اندر رضا اشکر شدہ است
صحبتش با اولیائے اعظم و افر شدہ است
در رموز رہبری زیں روئے دانشور شدہ است
گشتہ ملہم کاسم اعظم جملہ ظاہر شدہ است
گر درانش ہر نفس پیراں یکے کمتر شدہ است
ہر نبی و ہر ولی را خواندنش منجر شدہ است
گر ہمی تاثیر آں مشہور ہر کشور شدہ است

چونکه با امر مشائخ هست هفت آیات خواں
وید جمعے اولیاء حرز یمانی خواں شبے
حلقه کرده قاری اورا و فتحیه بشوق -
بعد پختن هم بخواں اورا د فتحیه بصدق
بعد هر فرضی بخواں ختمے معین از قرآں
فیضش از چندیں سبب هم مخلصانش را آنست
نور شیخاں بیشتر هر چند وه روشن تر است
مغز سر از آتش گرمے ذکر چار ضرب
اوست سلطان تاج ذکر پاس انفاسش شده
وارثش هم آں قدر دارد ز آغاز عشاء
اسم وے شده خورده نالائق بد کراں سوختم
(قال لحاله) خاصیت دیده هم از اذکار و بسیاری ذکر -
سال عمرش بست بد چنداں ولی از درد عشق
گوید اکثر سوختم از کثرت داغ در دل
آه آه اے سینه اش هم ز آتش عشق سنداں
پیر سید احمد کرماں که اہل کشف بود -
جاں ز شوق حق کشیده و جگر سوز در دل
از گلستانہائے شوق و عشق او گلہائے وصل
هم تجلیات ذاتی و صفاتی خداء
چوں شود نار تجلیات عشقش شعله کش -
کلمتے یا حمیرا سوئے بی بی عائشه رض -
از فقیراں حقیقی زیں جہت ضحک و مزاح
ظاہر اجہال پندارند شاں را اغنیاء

در حصار آہنیں حفظ حق محفوظ شده است
هم با ایشاں خواند و با آں خواندش از بر شده است
اولیا بسیار مشہود نفس بشیر البشر شده است
با مریداں اولیاش ایں امر هم یکسر شده است
از مشائخ بارہا ایں امر را ماہر شده است
بیشتر فیض و ترقی کز عمل اندر شده است
صادق ایں جا شیخ سلمانی با پسر شده است
سوختش زاں مبتلا اکثر بد روز شده است
چار ضربش چار ترک و هر نفس گوہر شده است
تا زماں صبح از ذکر نفس یکدم در شده است
ایں خطاب از وے به من قریه پسر شده است
باز اندر ذکر جہری حال وا جہر شده است
موشش کال فرو و در دنداں بیروں شده است (یعنی موی سفید)
سینه ام گویا پر از آتش یکے مجمر شده است
رنگ آں روئے مبارک ہمچو خاکستر شده است
عشق و درد و سوز را دیده بس اخگر شده است
چشم اہل کشف را مشہود زاں اخگر شده است
برو سید از تو بہار فضل چوں اخضر شده است
ظاہرش از رافت و بزرگ وقف بر شده است
از مزاح و خنده تسکین بخش آں اکثر شده است
در چنیں حالات دارد داں فقر افخر شده است
هست تسبیح و عبادت قول آں اکبر شده است
هم با ایں عنوان الفقر آں صفت مشتہر شده است

محض خیراست گرده از بهر خیر و شر ولی
نیست چوں فقر حقیقی را تمنائے با حشم ۔
منتهی را مانع از حق کثرت اسبابیست
نیست اندر حشم کامل سیم و زر را اعتبار
هست دنیا آنچه مشغول کند از ذکر حق ۔
گر بود شاغل ز ذکرت در بود از بهر جاه ۔
ور بود آں قیدی نباشد را دیان گر کنند نقل ۔
حق تجلی باد وصف السمیع و البصیر ۔
هم تجلیات و حیات و قدرت و علم و کلام ۔
هست تاثیر تجلی جمال آں مرید ۔ و
هم تجلیات صفت یحیی نیز واں صفت ممیت
اوجه تجلائے جمال آمد جلال ذات را
گر ازیں شد محو ظاهر کبریائے حق از دست
شیخ تهنه در بیاں ایں صفت در سفینه است
لا تقوموا مصطفی کرد امر بهر وی ایں مال
آں فقار کو د ثنا کنش گرچه بر حاسد گراں است
هم باسمی الغنی در وے تجلی کرد حق ۔
پیش آں سلطان دین است از گیاه بیقدر تر
هم تجلی کرده در وے حق باسم الکریم و
سخت و تلخ از بهر اهل کبر و محب بدعت است
حاصل آنکه گشت فانی از خود و اوصاف خود
سایۂ حق هست در عالم پناه عالمیں ۔
نیز هیں اثنا مشوانه غلط ریز د در و ۔

خصم ایں معشر زیے اهل سنن مغتر شده است
قاتل الفقر فخری شاه بر عسکر شده است
هیچ مانع مر خلیل الله بن آذر شده است
کاں یکے سنگ سفید و آں دگر احمر شده است
گر متاع پر بها یا چیز کے احقر شده است
هم ز دنیا در بس حفظ و خرقه هم مظهر شده است
با وجود سلطنت از اولیا سنجر شده است
کرد ورد در مغیبات اسمع و البصر شده است
شد برو تاثیر آں بسیار مستبصر شده است
اینکه در غالب مرادش حاصل و مخفر شده است
شد درو بسیار جا تاثیر آں مظهر شده است
نور آثار جلالیت از و اظهر شده است
ایں شعار آں امام صادقاں جعفر شده است
از وقارش سید صوری چو مستکبر شده است
ماحی البدعت مقیم امر آں آمر شده است
لیک حفظ کشتی ارشاد را لنگر شده است
زیں جهت مستغنی از هر میر و هر داور شده است
آنکه در دنیا شهنشاه مثل اسکندر شده است
زیں سبب مشفق بحال مخلص چاکر شده است
اهل ورد و شوق را شیریں تر از شکر شده است
باقی بالله شد و صاف او مطهر شده است
نور بخش مخلصاں هم چو شه خاور شده است
کرده روپوش از بشر دی مثال خور شد است

نیکبخت است آنکه هر روز از سر اخلاص و شوق
شد شگفته جانها از دیدنِ دیدار او -
کرد بازی جان فدائے دولت دیدار او
چند تا تعبیرے نوشتم این تجلیات را
اول این انفقر مریدش از مبارک ذات اوست
زو کرامت از قبیل کشف و قلب مکشف قبر
اکثر الاوقات ناظم راز انواع کشف قلب
هم بیان نعمت الله صاحب کشف کمال
گشت ملا احمد از چال در آں چوں سوئے او
شب دل خواجه علی طاسی هر لباس ازو
در او اول از پے اصلاح با خواجه شریف
با خبر باشد ز حالِ مخلصان بحر و بر
بارها مکشوف احوال قبور ریشیاں -
کشف از قبر پدر شد کو ز تشریف قدوم
کشف صورتہائے مسخ معتقدئ فضائت
اوست چوں سُنّی پاک اندر مشام پاک او
کرد چند را بوئے صورت دل حکم رفض
نیست مخفی کو ز مرتد و منافق را جو دید -
همچنیں هر رافض سُنّی تمامی را جو دید -
روز کی الله او براسپ از زدن بیدار کرد -
در سماع چنگ و نی کاره ز روئے منع شرع
از کمالِ تربیت با خواجه اسحق حکیم -
ملهم از احوال عالم گشته گاه اخبار کرد -

تا منظر روئی نکوئی آں نکو محضر شده است
آں چنانکه از دیدنِ خورشید نیلوفر شده است
چوں مشرف از قدومش چشمه کوثر شده است
گرچه جزئیات هر یک فوق ما بیسطر شده است
دیده انواع کرامت دائما اشکر شده است
در میان مخلصان هر لحظه مستنظر شده است
کاشف و مجز زمانی قلب او بر شده است
بارهائے مو ئے زمانه قلب مصور شده است
واقف احوال کے از قریه آں چر شده است
خواست ز وش سل آں حین افزا اسفر شده است
مانع آں در نهانی شرب با اشکر شده است
زانکه ظاهر باطنش را حمله خشک و تر شده است
در مزار چراز دیم آتش و هم نوشکر شده است
فاخر اهل مزار قریه تسخیر شده است
زو معائن همرهان ابجد و بیمر شده است
چوں نجاست بوئے اهل رفض مستنفذ شده است
معترف هر یک از ایشاں بعد ما انکر شده است
فجر از حال دل او قبل ما اظهر شده است
حاکم کفر دل او قبل ما اظهر شده است
او بفرمایش رسید آخر چو در آخر شده است
گرچه ذکر الله شنو از تار و از مزمر شده است
گشت ملهم مجزو مانع زنا اضمر شده است
شد مجرب آنکه واقع حین ما اخبر شده است

منبعی باز تشریف تاثیر تجلی حیات۔
هم کراماتش نوع نشر وقت طے صرف
هم به نشر وقت از فضل خدا عجب اداء
هم بایران و مدینه مکه ظاهر یک دو بار
می گذشت اکثر علی صوفی به یلاغات کوه
ناصح و هم کار فرما خواجه عثمان کول راء
بهتر نائبے یکے نوکر که اندر شهر بود
و سدره تبت بوقت برف اندر و بود سوئے
بارها مشهود دیگر دار بر اخلاص بود۔
چند درویشی رسندش بید د جویان آمدند
زین چنین برهان که مشهود من شد بارها
بنده را تحقیق با علم لدنی بودنش
کرد پیش از گفتنش اظهار رویائے شبش
همچنین اکثر مریدانش بخواب و واقعات
انتزا کرده پئے رویاش گفتن زد جواب
گشته از اقوال او خاطر نشان مخلصان
از دم او چند مخلص زنده شد از امراض موت
از دعائے مستجابش به شده بسیار کور
از دعائے او بسے فلاتش می باشد بالواء
اهل دولت گشت و صحت یافته از سرخ باد
صورت قرآن خواندنش هر چار سیپاره همچو باد
پیش بیں چند جادیو بت و بتخانه بود۔
شده مصروع هم از انفاس برکات او

روزی هم در حالتے لفظے از و مصدر شده است
همدمان و مخلصان را تجربه اکثر شده است
در دو سالش با ریاضتها ز راه برتر شده است
او بابدان زر وشن زائر و از بر شده است
هر کجا میرفت او با آن بدن اخضر شده است
بارها اندر زیارتگاه دور آمر شده است
مشت زر دادن نادل واقع بر آن لوگر شده است
دستگیر و خواجه زینے حاجی اکبر شده است
از پئے حفظ عدو در لشکر سپر شده است
عاقبت مقصود شان حاصل ازین بهتر شده است
رتبه ابدالی و سیاحیش اظهر شده است
اکثر اندر باب رویا حبیس ما اعبر شده است
پیش او تائب چو ملا احمد اصغر شده است
مخبر از رویائے هر یک قبل ما فر شده است
عندنا یا ابلها من بعد لا تغیر شده است
کر تجلی تکلم با هم او مظهر شده است
زاں یکے خواجه حسین هم والدش مکیر شده است
خاصه از کوسے به آں فتح الله کاچر شده است
یک دعائے اظهر بدولت زینه و لوتر شده است
پیش او تائب چه ابن بنه موتر شده است
دیو بگیر بنده ولز زنده چوں عرعر شده است
ایں هم از یمن قدومش مسجد و منبر شده است
چند جزئیات بشمارم که پر دفتر شده است

از طوافش یافته چون بنده بشری جهان / کعبهٔ صدق و صفا ار گویم اولی تر شده است
این شد از انفاس اوبی آنکه تعویذی نوشت / دائماً کتاب تعویذات را اندر شده است
این همه می شد دلی صد تنگ مسلر دار زین / گویند او قایم خدا یا در جهان منتشر شده است
اینقدر حسب اغراضهائی ز و عیبست و چرا / طالبانِ الله عالی همم اندر شده است
ناخوش آید صحبتش نا اهل را کر اخوان الزمان / معترض یا عیب جین یا منکر و انکر شده است
گر بود مخلص غرض آلوده طالب بوالهوس / گویند اکثر کاین زمان گمنامی اولی تر شده است
این محقق پیش پیرانِ مقلد سر فرار - / درمیانِ روبهان مانند شیری نر شده است
اوست عارف دیگران زاهد بتقلیدی شده / درمیان فرق از سما تا گز انبر شده است
اوست چون عارف بمقدار عقول مردمان / پس بوفق کلموا الناس سخن گستر شده است
علم با نااهل گفتن تخم ضایع کردن است / در زمین شوره کز وی نی امید بر شده است
هست نااهل طریقت غیر سالک هر که هست / همت و دانش بیخبری دون حق منقصر شده است
هست کوته بر آن دون گشته وبس گوش و دل - / از سخنهای سلوک راه حقش کر شده است -
نیست در محفل حقایق گفتن اندر خصلتش - / از حقائق پر اگر چون لجهٔ اذخر شده است
اندر اخذ هر مرید و نیز در تلقین ذکر - / یا مجاز از روح پیران یا ز پیغمبر شده است
استخاره کرده از بهر بسجده آئندگان - / برو ملهم بهر من تقبل و من یدبر شده است
ظالمان را تخم ذکر آنگاه می کارد بدل - / چون ز ترس و شوق الله نرم آن منبر شده است
هر یکی را ورد فرماید بقدر حوصله او - / چون بر استعداد و تقدیر شان النظر شده است
بوالهوس هر چند کرد الحاج ننمودش ادب / چون ز بی توفیقی تقدیر پیش انظر شده است
هر که بود از جذبهٔ حقیه صاحب واقع - / دید احوالش مرید از جان فرمان بر شده است
بود با بامر درویشی تابع از پیران غیب / با همه صحبت آخر از بیعتش افخر شده است
سالکان را می کند اخلاص خلوت جا بجاء / پس بحل واقعات هر یکی اعبر شده است
پیر محجوب مقلد هست چون بی معرفت / غافل و دیوانه را کورانه افسون گر شده است
اندران خلوت زمین همت و ارشاد او - / هر یکی را واردات و واقعات ابتر شده است

زود واز تلقین او محفوظ شیرینئ ذکر
غنچه دل هر که پهلوی داش این خواجهٔ وش -
فکر کیں بیچارهٔ ناظم هم بخلوت از زبانش -
همچنیں بعضے مریداں اگر گشتہ باین فی کرهل
مولوی فیروز از فیروزئ تلقیں او -
کرد در ہر ام رینه صحبتش تاثیر زود -
نیز از وی مفخر اسباداتِ سید شمس میر
یک نظر بر خواجه عثماں کول از لطفش فتاد -
شیخ سلطاں پور آں سید محمد اہل کشف
کرد در اتباع او تا نیز ارشادش ظهور
بهر دل پیر محقق چوں طبیب حاذق است
طفل راه آمد مقلد کم رسد یاری از و -
راه نمائید اہل حق بره جوئے بصدق

خدمت خواجه حسن قاری کدیر شده است
مانده وز دو واز دمش بشگفته و از ہر شده است
از حصول بوئے ذکر و انس مستبشر شده است
گاهِ ذکر از کام پیدا نبع شکر شده است
زود از انتاج نور ذکر فرخ فر شده است
نفس نحس شوم را قتال چوں خنجر شده است
پرتوِ نور ولایت زآفتاب اظهر شده است
حاصل از وی زود کشفِ حال ہر منفر شده است
رفعت وقدر شیخ دیده پس ثناگستر شده است
پس ولائیت بودن معتقدیش اشهر شده است
کش بهر علت مجرب دارو دیگر شده است
در ہر بیت افتدآں لشکر کطفلش سر شده است
کردن اعلام مریداں پیش شاں منکر شده است

مذمت پیران مقلد

اہل حق اندر حق پیر مقلد گفته اند -
شیخ کو اوں شفاعت از خدا حاصل کرد
معتکف در خانه بوده قریب بست سال
این زماں در وحدت و تفویض راضی بر قضاء
جو نا گندم نمائے وشِ ہر بلا است مشتری
گر با عشق و ملامت توأماں زاییده اند -
شیخے از اہل ملامت پہلواں محمود نام
خامش و گویا و ساہر نائم و صائم بخورد -
تملاش خنداں لی از زاں دلش از ترس حق
مورد استغفت قلب کہ حل نشد از عالش مرا

گمره و گم کن چو دجالِ بد اعور شده است
گر مریداں او بد دستاز ہر ہوا منفر شده است
معشر العشرین لعیشش قرب حق افشر شده است
همنشیں نیک و بد لیک از همه مخبر شده است
در لباس اغنیا بر فقر خود را ستر شده است
زانکه حق را ہر که عاشق شد ملامت خر شده است
بوده واز بهر اینمعنے بهر مفخر شده است
مست و ہشیار سنن از احوال واضح شده است
همچو برگ بید کو لرزنده از صرصر شده است
کز دل اکثر در مسائل ملهم و مشعر شده است -

او بتفویض حق وپس حق که بهتر حافظی است
محفرا رشد شبہ و یا حبش منت نہ است۔
این است حالش صلحب دعوت چه شد بے اعتقاد
ناگہے گر خوردہ شد بے اختیار او بفے و
ورنہ عارض زحمتی شد باصواب صبر آں۔
روز و شب از بہر خویش و زبرائے مخلصاں
خوردنش زین واقعات اکثر بوقت مخمصہ است
ہیچگہ فوق اشبع نان وطعام اصلا نخورد۔
حال او در ملبس از حفظ خدا ایست این چنین۔
شد یقین محفوظی او پیش ما احوال او۔ و
انبیا معصوم بودند اولیا محفوظ ہم و۔
باوجود آنکہ محجوبیتش ہم مثبت است و
بود شیخ ندر سلطان گیروفی ز اخواں گفت
مال مخلص مال شیخ است زانکہ شیخ رد و بار۔
مے کند ایثار بہر مخلصے خود ما بلیق و۔
ہم بامحتاج این داعی کفائیت مے کند
گفت از یاراں طلب گاہی بنا بر حکمتے است
گفت مسنون نے تکلف بعد دن اندر ما صاب
گفت معذور من ناچار باید مرکبے شو
اذت نے سیل ما پیدا ں دارم اما چوں کنم۔
حالتے دارم کہ نتوانم نہفت و نیز گفت و
میخورم حیف آنکہ از احوال دیگر کون من شد۔
من کجا شرح کرامات و مقاماتش کجا ء۔

حافظ او در آنچہ نام رضیہ و مقہر شدہ است
گاہ اکل از حفظ حقش عقدہ بر خنجر شدہ است
ہمچنیں ہم کاسۂ اش ناگاہ اگر انجر شدہ است
ورزماں از معدۂ پاکش بہ بیروں شدہ است
یا باستغفار آں تفصیل بدم مجمر شدہ است
باد ہاں باول استغفار ادکر شدہ است
شاہد قولم تنش بنگر کہ چوں لاغر شدہ است
گراد امش مرغ بریاں کردہ باستر شدہ است
ناگہے ملبس تاوجہش اگرور بر شدہ است
چوں مجرب این چنیں بر مرو مش اذکر شدہ است
معنے مثبت ہجا کیں این نوع مستفسر شدہ است
ہست امید عضو گر چیزے دمقصد شدہ است
اکثر اخوان ست منت نہ زاں انکر شدہ است
قفل بشکستہ بہ بیت مخلصے ندر شدہ است
چوں با ایثار فتوحات از خدا موثر شدہ است
زانکہ اسم کافی اللہ اظہر شدہ است
ورنہ گاہے میل انطعام محفر شدہ است
ہست ورنہ قصد من نے احمر و اخضر شدہ است
فحر و خطی نے مرا پیدا ازین جوہر شدہ است
کو بہ بار و سائیل منع لانہر شدہ است
می ندانم لقمہ تیر بن ست یا خود مر شدہ است
دوزخی در بد گمانی مردم اکثر شدہ است
باز و نظم قصیدہ کاں ضیق اکثر شدہ است

بارک الله من مقامات مشائخ خوانده ام
منکر را باور ندارد این کرامت دور نیست
نفرت ناقص غیر صحبتش از نقص اوست
منکر انکار حالش سوئے کفرت مے کشد
منکر فضل و ولائت از زمان و جا مشو
هم به یهدی من یشاء مطلقاً تقیید نیست
آئیت لاتیئسوا را خوانده اے بدگمان
این قدر از وے کرامت دیدی و بشنیده
کار ابدالان حق را از قیاس خود مگیر و
مست می مد شرع چون معذور قول و فعل شد
وقت مغلوبیت عاشق را چو زائل گشت عقل
پیر ما مغلوب و مشکور است زان رو اکمل است
همچو شیطان گشت مدبر هر که با خاصان حق
گر بظاهر ناپسندی دیدی از وی دم مزن
حق ز غیرت اولیا پنهان کند زیر قباء
پردگی هین و مکن با پرده هرگز التفات
بهر تادیب آن کلام تند و لطف آمیز او
ذات او صاف از همه اوصاف چون آئینه است
چون تو بے پیری درین گمراه شیطان گشته
چون رسول الله گفته پیر مانند نبی است
مردن بے پیر با زندیق و کافر شد شبیه
در تعز من تشاء تخصیص وقت و جائی نیست
عیب پاکان هر که از کوری و بینش می گزید

حال او با قال ایشان مستوی یکسر شده است
کے ابو جهل سیه دل معجزه باور شده است
آری آری وحش و دد از آدمی منفر شده است
کو ز خود فانی است در اوصاف حق مظهر شده است
فضل خود را حق بهر جا هر زمان اقدر شده است
از چه در انکار نفس است سخت چون مرمر شده است
پس ز نومیدی چرا نفس تو مستحجر شده است
از چه بدبختیت چشم و گوش کور و کر شده است
نفس شان تا دل بدل شد حکم شان دیگر شده است
با طریق اولویت مست عشق اعذر شده است
نیست تکلیفش رسول امر انی دیگر شده است
زانکه از بهر عبادت هوش را باور شده است
چشم دل پوشید بنیند چشم سر شده است
کو ولی حق شد اندیش قبه و چادر شده است
تا نه بیند غیر کاندر دوستی اغیر شده است
بهر ده احوال او این جا مه و لبنر شده است
مخلصان طوفش بهر منکران نشتر شده است
هست آن نیکو و بد را اے کز و مبصر شده است
پیر بے پیر است شیطان از نبی مخبر شده است
کے بود مومن کسی کز وی نبی منکر شده است
نیست پروائیت کہ موت تو در چه ملت در شده است
پس عزیز حق چرا اندیش تو مستحقر شده است
در دو عالم رو سیاه و حال زار ابتر شده است

بگمانی را رہا کن وز فضولی توبہ کن
پیش ہر درویش رو خذ ما صفا دع ما کدر
تو کجا و دانستن احوال درویشاں کجا
عیب پوشی خرقہ پوشی مر علی را شرط کرد
روز حفظِ چند قولِ بے عمل چندیں مناز
از بنی آدم ہر آں کو معرفت حاصل نہ کرد
فتوئی و درس و قضائی نفسہ خوب ست لیک
چارۂ دفع ریا حرفے نہ معمول فقیہ۔
نیست عالم آنکہ بہر رشوت و الزام خصم۔
نیست عالم آنکہ غافل گشت از روزِ حساب
چوں خدائے عالمیں اکبر و اصغر را شناخت
عالم است او ہم مریدانش کہ دائم می کنند
رُوح را مرفوع و نفس تند را مکسور ساخت
ابرۂ در راعہ عالم بود زیبا ولے و
حبِّ دنیا راس ہر جرم ست قول مصطفیٰ ست
حبِ دنیا ہست شرک و لیس محض شرک است
حبِ دنیا داران دیں فرض و کلید جنت ست
یُحشر المرءُ علیٰ دینِ خلیلہ مخبر است
سروِ آزاد از در آمد دائما سر سبز ہست
شد کر دل حرص مالت خارش آں جستجوء
ست غافل آنکہ عمری در غرور و غافلی۔
شد گرفتار پشیمانی کہ سبد تا ابد۔ و
ز گنہ گشتہ پشیماں مر کرا استغفار کرد۔

کز فضولی رافضی مردود و مستنکر شدہ است
ورنہ بہر عیب چینی ہر کہ رفت اخسر شدہ است
ہمچو موسیٰ بین زحال برخ چوں احمر شدہ است
آنکہ او مبعوث بہر اسود و احمر شدہ است
در کلام اللہ نہ بینی لستتت باخر شدہ است
در حقیقت کمتر از گاؤ خر و استر شدہ است
فتنہ گر و چوں بدستِ مرد بدگوہر شدہ است
حیلۂ اخذ ربا صد بار چوں فر فر شدہ است
حیلہائے داورش محفوظ و مستحضر شدہ است
طالب و طامع با وقاتِ زر و زیور شدہ است
بے نیاز از اصطلاح و اکبر و اصغر شدہ است
از علمہا آنچہ کار آئیدہ در محشر شدہ است
چیست غم گر عاری از تعریف و فخر شدہ است
لیس صوفی را زبہ بے بہا استر شدہ است
ترکِ دنیا بر عبادت را مثال سر شدہ است
ایں سخن مروی ہم از یک عارفِ اخیر شدہ است
حب اموالِ ست مار و حب جاہ اژدر شدہ است
ہم خطاب انت مع من جانب بوذر شدہ است
ز و واندر شومیت زر انتر آں عبہر شدہ است
مستمر در وقت مرگت خارش ایں کر شدہ است
بودۂ و غافل توبہ تا دم غرغر شدہ است
ہر کہ در چشمش گناہِ خویش مستصغر شدہ است
پیشِ پیراں آں گناہِ اکبرش اصغر شدہ است

اي خطاب آں سرور صلعم جانب ابوذر غفاری شدہ ۱۲

له ... شیخ عبداللہ ... قدس سرہ ... است

توبه مقبول آں باشد که با ذکر گناه
از معاصی پاک شد با توبهٔ پاک نصوح
ایں تن آلوده غیر او بداں چوں خبث و نجس
جفت وارثا و وارونت را ملایت زاده شد
هر که خود را کرد تسلیم چنیں پیرے بصدق
هر سعیدے را که عشق و شوق در سر افتاد
همدمے پیر خویش و صحبت هر پیرگاں را
هفت روزه خدمت پیر محقق در ثواب
چله گر ترکند بے پیر را گفتند از آں
پیر چوں خواندت جوابش گو بقطع نا خله
هر که با اخلاص جان و دل رعایت کرد ادب
رو طهارت کرده تو خاص از پئے دیدار پیر
متصف ملحوظ کن فراتش با وصاف کمال
پیر را ایں لیل و سر دادن ز ضعف بینش است
پیر میداں شمع سال نورے بفانوس بدن
از خدا و از رسول او خلافت یافته
امتحان پیر مجستن عصمت و طاعات زو
منتہیے را اگر گهیے ترک ریاضت نافع است
کار بار اصل بنیا بهر طور سیر هست
بود خلق الٰہی مطلق ز اوصاف بشر
آں نبی که احسن الخلق از همه مخلوق بود
موجب لطف آں غضب وز مغضوب علیه
قول منخ پیر جاں احمد شفا بخشد هاست

غافر الذنب از زبان شیخ مستغفر شده است
هر که بعد از توبه همچوں میت مقبر شده است
فرارشاد ش زغر شو تیده چوں فرغ شده است
ورنه هرگز هیچ زن زائیده بے شوهر شده است
ور اماں از مکر نفس ظالم و امکاره شده است
حق پرستش کو که بهر عشق حق فنطر شده است
نافع آمد صحبت اغیار ربس با ضر شده است
مر عباد تنهائے هفصد ساله را همسر شده است
کار یک صحبت بپیر از چل چله بهتر شده است
زانکه ایں دا ذن جواب او ثواب او فر شده است
در حضور شیخ رو وز صحبتش یکخور شده است
زانکه رویش یاد حق را بهتریں مذکر شده است
پس یقیں کن آنکه فیضش سے مکرر شده است
اگر ایں طور اعتقادش جاهل چوں خر شده است
کز پئے ارشاد خلق از لطف حق معشر شده است
دست پاکش مرید الله نائب و مظهر شده است
شوم باشد گر مریدی را لبسر ابی شده است
مبتدی بی مرشد از تارک شده از غر شده است
لائق طالب نیاز و ترک کرده فر شده است
نیست ممکن سخن جاں تا آدمی پیکر شده است
گاه گاہے در غضب خشماں و محمر شده است
همچنیں با نتاج او دواں گر گشتش مظهر شده است
منطق نفس تلخ عاقر فر شده است

نادر آواز شیرین است اما مهلک است
اعظم الارکان ارادت را فنا فی الشیخ هست
هست مرتد طریقت نا قبول هر ولی
گو دو کر باشد رساله خوان هم شیخ آزمائی
شکر لله کان ظهیر الدین پناه پشت است
کاش قربانم کند هستم چو در تسلیم او
شکر لله گشت پیدا از من انواع فرح
خاک پائیش چشم ما را بهتر است از توتیاء
پا برهنه چون شوقش در رکابش می روم
یک نظر بر حال زار خاکی بیچاره کن
جیب دامان دلش پر شوق حق ساز ای کریم
لطف فرما از کرم یک جرعه بخش این تشنه را
مدح شیخ این نظم من ورد المریدین نام یافت
هم بود بحر الحکم نامش سزد کز فیض او
چارصد با چهل و چند ابیات گوهربار او
بهر این نظمے که قاری را بمرشد رهبر است
وصف شیخان است اندر ضمن مدح شیخناء
فیضناک است از برے سامعان و قاریان
روح پیران و دل من باز تاریخی فگند
خواستم تاریخ دیگر از پے این مدح شیخ
سال تاریخش اگر فرح نویسم دور نیست
مدح شیخان است طاعت زان بجولائے روم
هم ز فرشه مرید است مولوی سلطان محمد

تاریخ تصنیف این ہے از لفظ [illegible] ۱۹۵۱ پیدا است

لطف و خیرش آب اگر آوازه اش مشهور شده است
هر کرا این نیست جرمش کن که مدبر شده است
هر که از فرمان شیخ راستی منفر شده است
کسی هند جز آنکه در فرمان شیخ اصبر شده است
قوت مستظهر از بازوی مستظهر شده است
همچو اسمعیل کو را والده هاجر شده است
تا وی از محض کرم غمخوار این غمخور شده است
گرد راهش در دماغ ما به از عنبر شده است
خار و خاشاک طریقم بهتر از گلشن شده است
زان نظرهائے که خاک تیره زان چون زر شده است
چون گدائے درگهش این مفلس افسر شده است
چون ز جلاب محبت پر ز ساغر شده است
زانکه وردش ساختن بر هر مرید اجدر شده است
میوه زار اعتقاد هر مرید اخضر شده است
بهر هر صوفی بمعنی پیچ پیچ گوهر شده است
فهم کن تاریخ سالش مرشد رهبر شده است
شیخنا تاریخ از شیخان همین دیگر شده است
فیضناکش گر کنم تاریخ هم هم سر شده است
مفخر ناگوش چون او بهر ما مفخر شده است
بعد سالی لفظ مدح شیخ هم موفر شده است
زانکه سال از دولت تاریخ فرح فرخنده است
مدح پیر خواستن منقوطه و ششش فز شده است
اندرین معنی کلام بیشمار اشهر شده است

بندهٔ زین شعر یکه فیض صحبت فیاض است
کاتب و قاری و سامع هم بشارت یافتند
اندرین وقت این چنین شعر مبارک کس زگفت
هم شریعت هم حقیقت هم طریقت اندرو
هم مقامات سلوک و هم مقامات وصول
هست اکثر معنی آیات و مضمون حدیث
باتدبر هر که خواندش ره بهر مقصود برد
قاریا از منصفی فانظر الی ما قال خوان
بعد زین نسخهٔ مبارک فاتحه ختمی کنید

بالبشارت تها ز ملک غیب مستبشر شده است
زانکه رحمت بر سر این هر سه مستمر شده است
گرچه از ابنائے جنس هر یکے اشعر شده است
شد مبین فهم و ان منصفی کا فکر شده است
گفتم این جا در تصوف حافظش اظهر شده است
یا اثر یا وصف آن جا حبد لے مهتر شده است
کز محققهائے دین مرد تدبر تر شده است
قول لا تنظر الی من قال هم اظهر شده است
ای عزیزان بهر این ناظم کربس مضطر شده است

تمت

تمام شد کتاب رد المریدین در مناقب عارف بالله شیخ حمزه رحمة الله علیه۔

از کلام غوث صمدانی محبوب سبحانی سید عبد القادر جیلانی قدس سره

حاشیه متعلق صفحه ۲ سطر ۳ قوله شرک خفی شرک جلی الخ محبوب سبحانی شیخ عبد القادر جیلانی در کتاب فتوح الغیب در مقاله هفتم میفرمایند۔ لَیْسَ الشِّرْكُ عِبَادَةَ الْاَصْنَامِ فَحَسْبُ یعنی شرک نه همین پرستش بتان است و بس۔ بَلْ هُوَ مُتَابَعَتُكَ لِهَوَاكَ بلکه شرک پیروی کردن تست مر هوائے نفس خود را۔ وَ اَنْ تَخْتَارَ مَعَ رَبِّكَ عَزَّ وَجَلَّ شَیْئًا سِوَاهُ مِنَ الدُّنْیَا وَمَا فِیْهَا وَالْاٰخِرَةِ وَمَا فِیْهَا و برگزیدن تست با پروردگار تو چیزے را که جز او ست از دنیا و آنچه در دنیا است و از آخرت است فَمَا سِوَاهُ پس هر چه جز خدا است عز و جل غیر او ست فَاِذَا رَكَنْتَ اِلٰی غَیْرِهٖ فَقَدْ اَشْرَكْتَ بِهٖ غَیْرَهٗ تعالیٰ پس چون میل کردی و ساکن شدی و آرام گرفتی بغیر حق پس تحقیق شریک گردانی بوی مجبر او را و در مقاله شانزدهم می فرماید فَمَا دُمْتَ قَائِمًا مَعَ الْخَلْقِ رَاجِیًا لِعَطَائِهِمْ سَائِلًا لَهُمْ مُتَرَدِّدًا اِلٰی اَبْوَابِهِمْ فَاَنْتَ مُشْرِكٌ بِاللّٰهِ خَلْقَهٗ یعنی پس مادامیکه باشی تو ایستاده با خلق امید دارنده بخشش ایشان را سوال کننده از ایشان آمد و رفت کننده بسوئے درهائے ایشان پس تو شریک گردانندهٔ بخدائے عز و جل خلق او را و در مقاله ۴ سند بحدیث نبوی صلی الله علیه و آله وسلم آورده می فرماید اِذَا سَاَلْتَ فَاسْئَلِ اللّٰهَ وَاِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا هُوَ كَائِنٌ۔ یعنی چون خواهی که سوال کنی حاجتهائے خود را سوال کنی از خدا نه از غیر او و چون خواهی

احوال بابا داؤد خاکی رحمۃ اللہ علیہ مصنف رسالہ ضروریہ کلاں و ورد المریدین

بابا داؤد خاکی رحمۃ اللہ علیہ از اولیا حسنا مراتب بلند و مدارج ارجمند بودہ اند در ایام خورد سالی شوق
بحصول علم داشت بعد تحصیل آن شوق آلہی دامنگیر شد بخدمت شیخ حمزہ رحمۃ اللہ علیہ حاضر شدہ و تا
نمودہ بعد تکمیل خود مقتدے از مانہ شد۔ شیخ حمزہ رحمۃ اللہ علیہ ہر قدر الفت و محبت کہ با ایشاں داشت باکسی
مریداں خود نہ داشت در آں ایام قوم چک کہ شیعہ بودند حکمران کشمیر بودند و تعصب مذہبی قاضی موسیٰ کشمیری را
شہید کردہ بودند باجتماع این ماجرا بابا داؤد خاکی رحمۃ اللہ علیہ از قوم چک ناراض شدہ در دانہ ہندوستان
شدہ وفرمودند کہ تا وقتیکہ سلطنت قوم چک از کشمیر نرود نخواہم آمد پس قاسم خاں صوبہ دار اکبر جلال الدین
بادشاہ با فوج ظفر موج بکشمیر یلغار نمودہ قابض و فاتح کشمیر گردید۔ و بنیاد بد نہاد۔ قوم چک
از بیخ و بن برکند و نیست و نابود نمود بعد ازاں آں حضرت قدوم فیض لزوم خود کشمیر در
آوردہ۔ وہماں سال یعنی سنہ ۹۹۴ھ ہجری وفات یافت مزار پرانوارش در شہر کشمیر است ۱۲ محمد غلام عفی عنہ ۱۲

احوال بابا نصیب الدین غازی رحمۃ اللہ علیہ مصنف رسالہ ضروریہ خورد

بابا نصیب الدین سہروردی رحمۃ اللہ علیہ خلیفہ اعظم داؤد خاکی ست و در ریاضت و عبادت و اخلاق و اذ
وخوارق وکرامت یکتا بود تمام عمر در تجرد گزرانید از اطعمہ لذیذہ و حظوظ دنیاوی احتراز میکرد و مدام بر نان جوین خشک
اکتفا مینمود وہمیشہ شب بیدار بیاد حق میماند وفاتش در سنہ ۱۰۴۷ھ محرم واقع شد مزار پرانوارش در زمین کشمیر است

احوال شیخ نور الدین اولیا علیہ الرحمۃ

شیخ نور الدین کشمیری کہ یکے از اکمل اولیاء کشمیر است شمۂ از احوال او بقلم آورد ازیشانرا ولی
مادر زاد نوشتہ اند۔ بحالت حمل نزد والدہ اش بی بی لل دیدی کہ یکے از عارفان زمانہ بود و او کشف معلوم کردہ آمد
وبشارت داد کہ ایں بچہ کہ در شکم تست قطب زمانہ خواہد بود پس تولد شد در سنہ ۷۷۹ھ و وفات در سنہ ۸۴۲ھ عمر شریفش ۶۵
سال بعد از سی سال شوق آلہی دامنگیر شد تا دوازدہ سال بکوہ و بیاباں بیجوز بخواب روز و شب را بسر برد بعد ازاں تا دوازدہ سال
بر امطبوخ جو وغیرہ قناعت ورزید بعوض تا ۲۶ سال بہمچنین بخور و خواب بسر برد انہا عمر ماند و در زہد و تقویٰ طاق و در عبادت و
ریاضت یگانہ آفاق بود چوں امیر کبیر عالم ربانی سید علی ہمدانی قدوم فیض لزوم بکشمیر آوردند شیخ نور الدین از ایشاں
بیعت نمود خاطر جمعیت گردید چوں امیر کبیر تشریف بردند سید محمد حسین سمنانی و شیخ بہاء الدین و سلطان
بیکلی و باباحاجی ادہم کشمیری ما بدو برداشتہ تکمیل حالات حاصل کرد۔ قصب لاثاد یافت مرقد شریفش بکشمیر در موضع چرار است

"ابتدائے طبع جنوری ۱۸۹۷ء مطابق ماہ رجب ۱۳۱۴ھ"

تضمین بر غزل جامی از فقیر اللہ تاجر کتب غفر اللہ لہ ولوالدیہ مہتمم کتاب ہذا

نے چو مجنوں رخ بصحرا وز غم لیلی کنم	نے چو بلبل از غم گل نالہ و غوغا کنم
از غم ہجر رسول اللہ واویلا کنم	روز و شب ابیات جامی بر زباں انشا کنم
کے بود یارب کہ رو در یثرب و بطحا کنم ـ	گہ بمکہ منزل و گہ در مدینہ جا کنم ـ
بخت یاور شد اگر یابم نجات از دمدمہ	در خواہم کرد گرد روضات چوں مہر و مہ
گہ بوسم آستانت گہ لبائیم ناصیہ ہو	بر کشم ایں آرزو ہا بر درت شاہا ہمہ ـ
بر کنار زمزمہ از دل کشم یک زمزمہ	وز دو چشم سیل افشاں آں چشمہ را دریا کنم
گشتہ ام اے سید از بار عصیاں پا بگل ـ	شرمسارم کس ندارم آمدم سوئیت خجل ـ
عاجز و زار و نزار و کرده ہا بس منفعل ـ	بنخواہد شد مرا در خلد جسم مضمحل ـ
آرزو دارم سوئے جنت الماوی بجاں گردم رول	جنتم ایں بس کہ بر خاک درت ماوی کنم
ہیچ جائے بہ نمیدانم دریں ارض و سماء	خوابگاہت بہتر است از عرش اعظم مر مرا
گمرہاں تیرہ ظلمت را توئے ہادی ہداء	بر زبانم روز و شب باشد مرا ایں دعاء
یا رسول اللہ بسوئے خود مرا راہی نماء	باز فرق سر قدم سازم ز دیدہ پا کنم
اے شہ خیر الورائے وی سید عالی نسب ـ	سوختم از نار فرقت بیقرارم جاں بلب ـ
باعث ایجاد عالم گو وجودت شد عقب	ماہر علم لدنی ہستی ای انی قلب ـ
صد ہزاراں کو دریں سودا در روز و شب	نیست صبرم بعد ازیں امروز فردا کنم
نردبان بام قصرت گر بسے نہ آسماں ـ	پردہ دار درگہت کرو بیان و قدسیاں ـ
خادمان آستانت تاجداران جہاں	آرزو دارم شہا از مدتے در دل نہاں ـ
خواہم از سودائے پابوست نہم سوز جہاں	یا بپایت سر نہم یا سر دریں سودا کنم ـ
بر فقیر خستہ تن داری نظر گر لحظۂ ہو ہو ـ	میرسد بادا من باد صبا در لحظۂ
بر حریمم آستاں بس نہد سر لحظۂ	تا بگوید پیش در باد بدیدہ تر لحظۂ
مردم از شوق تو معذورم اگر ہر لحظۂ	جامی آسا نامۂ شوق دگر املا کنم

ابیات ردّ شرک از حاجی نظام الدین کبروی پھراہی که مرقد شریفش در نواح کشمیر موضع پھرا است

همه موقوف اذن دان آن است
کار در دست کارساز بود
او تواند که حال گرداند
تو گدایاک نستعین خوانی
چه سوالی الست استعانت تو
بنگر و زنار سوی غلیل
بار عار تو در گاه بیگاه
پیر تو گرچه خاص درگه است
گر دعا جمله مستجاب شده
گر کند صد هزار جان بازی
مثلاً حضرت امیر کبیر
رب قادر و گرت همه حیات
از ره آری شغل عشق باقی است
بشغل عشقگری کرا باراه
گر تو هریں سخن بجنبد قهر
چند طلبی چو جاهلان غافل
گر تو خواهی سلوک راه هدی
بنده عاجز بود خدا قادر
گرد هر کل حقیقت سفت

زن و نام دو مرد بجبر آن است
کرده بندگان مجاز بود
خصم را پایمال گرداند
پس کرا غیر او معین دانی
میکند از کرم اعانت تو
کرا عانتش تو از جبر ابیل است
نیست جز لا اله الا الله
دعوتش مستجاب هر که است
هر دمی طلبی خراب شده
با خدائیش نشاید انبازی
شرکتش نیست با خدای قدیر
عبد قادر چه میکند سبحان است
گر بار بار گشت و ماکی است
نگران آید از جهان الهی
رد تفحص بکن ز فاضل دهر
توبه کن از عقیده باطل
نیست را بنده دانند خدا
قدرت بندگان عجز و ناور
بشر مثلکم بامت گفت
گرچه در کارگاه نیر انند

من کیستم که چه کار کنم
حال گرداست همو در همه حال
کار ولی بی نیاز بردار
فهم کن از کریم نکته حصر
رو بمحول حسو کار ساز بکن
ایزد پاک از کرم نمازش
باشند نا کاش گوئی لغو کار
نه بهشته که اختیارش هست
بنده را گر بود هزار کمال
سالکانی که رسم و راه دانند
اگر وقت شهنشه همدان
چون اجل بنده را کند معدوم
آنهم از رحمتش بهانه بود
نکنم این سخن ز بیدینی
علم تو جز علوم زائد نیست
داری از بهر اعتقاد تباه
بنده مولا بود خدا مالک
نه روم عاجزی پیغمبر ما
در مقامی که انبیاء لرزند
همه در بارگاه حیرانند

با قضا چند کارزار کنم
یاد کن یا محول الاحوال
و فتنه دفع میکند شر او
مطلب جز خدا اعانت و نصر
دیده از بهر سو فراز بکن
ور زر ما سابر و گلزارش
که فلان را نمی گرفتم یار
جز رضای خدای کارش هست
وقت خود عاجز در همه حال است
وحده لا شریک له خوانند
چون بمانند فراش همدان
چه کند شیخ حمزه و مخدوم
ورنه افسون و افسانه بود
چشم دل باز کن که می بینی
غیرت هیچ از عفاید نیست
چون نصاری بشان روح الله
دست باقی ما سوا هالک
ذات پاکش شمر دهم سر ما
خود بگو اولیا چه می لرزند

نعت رسول اکرم صلے اللہ علیہ وسلم از خادم اہل اللہ فقیر اللہ غفر اللہ لہ ولوالدیہ تاجر کتب لاہور

وصلی اللہ علے الشان محمدؐ
جلی الخلق با احسان الفضل
اطاع اللہ من اطاع الرسول

فصلوا اہل ایمان محمدؐ
ہو الاحسان احسان محمدؐ
کذا امر قران محمدؐ

وسبحان الذی اسرے بعبدہ
نطوبی من لہ غفران ربہ
فویل من عصی اللہ بعصیان

یقول لوب فی شان محمدؐ
ہو العرفان عرفان محمدؐ
ہو العصیان عصیان محمدؐ

خوشا روز کہ بلبل در نغم گل
دلم افسردہ شد سوخ بسوخ روح
ملک افلاک کہتی ہیں باہم
تصدق جو ہوں ہر جان و دل سے
ہر اک حسن ہے پوسن ہو کر
ہے رضوان باغبان خیر الورا کا
ہوئے توریت و انجیل منسوخ
جناب غوث اعظم قطب عالم

رسیدانا رخیابان محمدؐ
زلوک تیر مژگان محمدؐ
خدا شاکر ہے شان محمدؐ
ہے بیشک وہ مسلمان محمدؐ
پکڑ لیوینگے دامان محمدؐ
کہ جنت ہے گلستان محمدؐ
ہوا نازل جو قرآن محمدؐ
ہے جاری آج فیضان محمدؐ

خدایا سوختم در ملک پنجاب
بشر کیا لکھ سکے شان محمدؐ
خدا سے کم زیادہ سب سے کہیئے
ہوئے وہ باعث ایجاد عالم
چلینگے حشر سے جنت کو خندان
گرے سجدہ میں نور الات عزیٰ
ابوبکر و عمر عثمان و حیدر
فقیر اب ہوگیا ہی شاہ دین جاہ

رسونہ زار ہجران محمدؐ
خدا خود ہی ثنا خوان محمدؐ
یہی ہے شان شایان محمدؐ
ہوا ہے سب پہ احسان محمدؐ
طفیل چشم گریان محمدؐ
جو دیکھے شوکت و شان محمدؐ
دل و جان ہے تمہ قربان محمدؐ
بنا جب سے ثنا خوان محمدؐ

ایضاً نعت شریف بزبان کشمیری تصنیف عارف باللہ ثناء اللہ صاحب رحمۃ اللہ علیہ

ہا داوہ واتکنا توی تیہ ڈاف نزانہ مصطفےٰ
سیو چھو زول پی سونی سیو چھو حیات سون تی
سیو اس مطلب از جہان تس کینہ زمین و آسمان
دل گژتہ واو دکھ چھو سے انعام بزومنہ یے
دربار بیعت ڈیشہن یا تنھ کانسہ گریشہن
اشنادہ زونہ غم ضکہ بیچارہ بیومنہ چھیو منتظر
ونہ بس تیچھر بیومنہ تلن یا ابرہ گومنہ دل تلن
شیطان نے رادرمتہ نفس بدن آورمتے
کیا سنہ الیس نا میول آر بوزتہ گژھتا زار یار
مسکین ثناء اللہ گدا ابر نل بولنے چھو سدا

احوال بیونی تس ونکہ سیو کرم وادن دواء
سیو جان بیوسند بون تی سیو رہنما سیو پیشواء
سیو زان ہا تلن نے نہال ظاہر چھو آدم با حواء
لادن ہمی پادن ہیئے آون کھچھو عدن و خار
بادانزہ بیہ نرغی بشن تتہ چھوہ خدا صاحب گواہ
دل خستہ مسکین سبے ہر بے یار و یاور بے نواء
یا از لیہ موتہ تلن نیہ کن تغافل چھار واء
بدکار نے گومتہ متی بیومنہ چھو دحرص ہواء
باللہ شاہ دیچھو گوس خوار غمخوار کہ چھہ تس سواء
کر عرض میعن پیش تہ الس بادشاہ دوسراء